

ŽIVOT

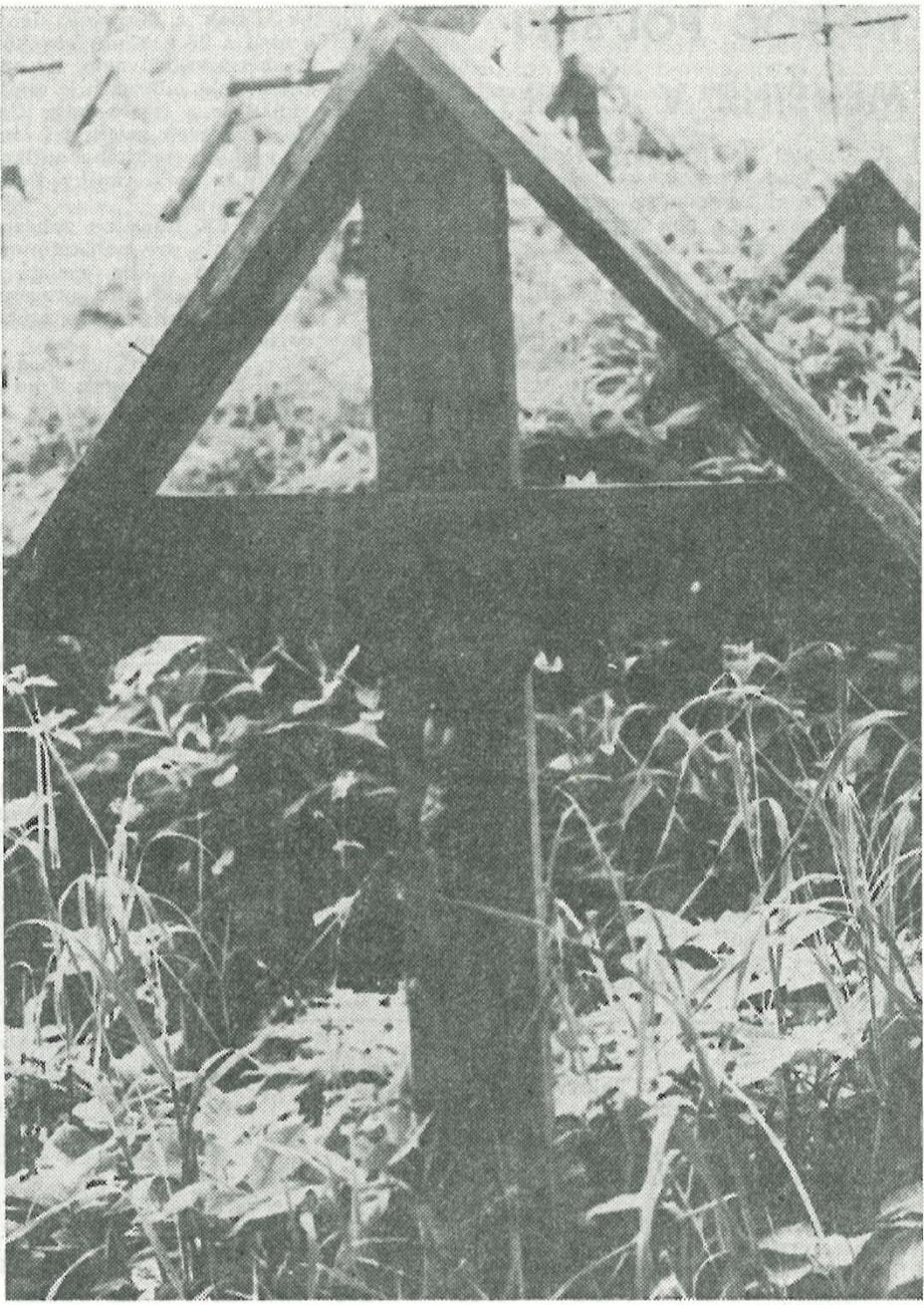
KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • NOVEMBER • LISTOPAD 1991 (ČÍSLO 402) • CENA 1000 ZŁ

JÁN KOSTRA
V jesenný smutný deň

V jesenný smutný deň z obloka na vidieku
do kraja pozérám. Niet proti smrti lieku:
útočí na nás tak ako i na stromy.

Každého živého zo zeme vylomí.

VRCHOLNÉ STRETNUTIE V KRAKOVE

Staroslávny Krakov bol v dňoch 5.-6. októbra 1991 dejiskom vrcholného stretnutia najvyšších predstaviteľov štátov stredoeurópskeho trojuholníka — Poľska, Česko-Slovenska a Maďarska. Stretnutie za účasti prezidenta PR Lecha Wałęsy, prezidenta ČSFR Václava Havla, premiéra MR Józefa Antalla, ako aj predsedov vlád a ministrov zahraničných vecí bolo venované prehľbeniu spolupráce týchto troch krajín na ceste — ako sa dnes populárne hovorí — do Európy.

Výsledkom dvojdňových rokovania bolo slávostné podpísanie na Waweli tzv. Krakovskej deklarácie k najdôležitejším otázkam regionu a jednotiacej sa Európy, ako aj zmlúv o dobrosusedskej, solidárnej a priateľskej spolupráci medzi Poľskom a Česko-Slovenskom a Poľskom a Maďarskom.

Lech Wałęsa spokojný s priebehom krakovského summitu — podľa neho najlepšieho z doterajších — a súčasne presvedčený o veľkom osahu z doterajšej a budúcej súčinnosti zdôraznil o.i.: „Rozsah problémov v postkomunistických krajinách je príliš veľký, aby ich zdolal jeden štát. Musíme ich riešiť solidárne. Preto je nevyhnutná spolupraca, preto je nevyhnutný nás trojuholník.”

Pripomeňme, že koncepcia trojuholníka začala vlastne vlni aprílovým stretnutím na najvyššej úrovni v Bratislave a bola formálne prijatá vo februári t.r. na sumite vo Visegráde. Krakovské stretnutie ju teraz jednoznačne potvrdilo.

Ako vlastne treba hodnotiť krakovskú vrcholnú schôdzku? V politickej oblasti existuje prakticky úplná zhoda názorov, najmä v otázke vzájomu našich troch krajín k Severoatlantickému paktu. Sú pripravené začať okamžite rozhovory o nadviazaní úzkej spolupráce s NATO, ktorá by mala mať inštitucionálny charakter. Štaty trojuholníka majú spie, k bezprostrednému zapojeniu sa do činnosti tohto Spojenectva.

V Krakovskej deklarácií sa o.i. konštatuje: Základným cieľom, ktorý si tri štáty stredoeurópskeho regiónu v Krakove vytýčili, je plné zapojenie do európskego politického, hospodárskeho, právneho a bezpečnostného priestoru. Ide predovšetkým o ich pridruženie k Európskemu spoločenstvu, rozvoj vzťahov s NATO a Západoeurópskou úniou a upevnenie procesu KBSE a jej inštitúcií.

Štáty „trojky“ vyjadrili znepokojenie križou v Juhoslovíii a vyjadrili sa za riešenie sporov v tejto krajine výlučne mierovými prostriedkami. V časti venovanej hospodárskym otízkam zdôrazňujú význam a naliehavos konkrétnych rozhodnutí Európskych spoločenstiev vo veci trojstránnych dodávok v rámci pomoci Sovietskemu zväzu s tým, že tieto dodávky nemajú byť v nijakom prípade náhradou liberalizácie pristupu na trh

krajin EHS. Trojka zväží, či spoločne požiadza Európske spoločenstvo o podporu, ktorá by umožnila urýchliť transformáciu a reštrukturalizáciu ich ekonomik v podmienkach drastického poklesu obchodu so ZSSR.

V Krakove sa nepodarilo všetko vybaviť, čo si účastníci stretnutia zaumienili. Napríklad neprešiel poľský návrh na rýchle vytvorenie v trojuholníku zóny voľného obchodu, zlepšenie vzájomného prístupu na vlastné trhy v porovnaní s inými, zrušenie mimocelných bariér, založenie česko-slovensko-poľsko-maďarskej obchodnej komory a nakoniec aj integrácia bankových systémov. Bola prijatá len všeobecná konštatócia, že sa uzavrie dohoda o vzájomnej liberalizácii obchodu tak rýchlo, ako to bude možné. Proti bolo Maďarsko, ktoré chce najprv podpísť zmluvu o pridružení k EHS a dohodu s EFTA a až potom liberalizovať obchod v trojuholníku.

Poznamenajme ďalej, že krakovské stretnutia sa zúčastnil i minister medzinárodných vzťahov Slovenskej republiky Pavol Demes, ktorý medziinom povedal „Dohodli sme sa, že sa na schôdzkach „trojky“ budú zúčastňovať i predstaviteľia Slovenska. Môžeme totiž veľmi aktivne prispievať k regionálnej politike týchto troch štítov, veď napríklad otízky vzťahov medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom sú predovšetkým vecou Slovenskej republiky. Veľký podiel by sme chceli mať aj v česko-slovensko-poľských vzťahoch a to nielen v krajanskej otízke, ale najmä v teraz sa rodiacich hospodárskych vzťahoch prihraničných oblastí. Naskytajú sa možnosti rozvoja spolupráce vo viacerých oblastiach ktoré chceme využiť.“

POMOC POL'SKEJ

MENŠINE V ČSFR

V poľskej tlači sa v poslednom období už založilo viac článkov, v ktorých autori vytýkajú našej Spoločnosti a možno všude dočítie poskytnuté zo štátneho rozpočtu na kultúrnu činnosť našej organizácie. Medzi iným časopis „Na Spisu“ č. 3/91 má pochybnosti, či sme si to zaslúžili, lebo vraj celé obyvatelstvo Spiša a Oravy je poľského pôvodu. Iní autori v tomto kontexte zdôrazňujú, že na rozdiel od príkladnej starostlivosti poľského štátu o menšiny, Česko-Slovensko neposkytuje takúto pomoc poľskej menšine. Naopak, je prenasledovaná a nemá podmienky pre svoju činnosť. Preto chceme vyvŕtiť tieto falosošné teórie a názorne ukázať, ako v skutočnosti vyzerá starostlivosť CSFR o poľskú menšinu.

Česko-Slovensko poskytuje širokú finančnú a materiálnu pomoc poľskej menšine na viacerých úsecoch. Tak napr. financuje školy s poľským vyučovacím jazykom v okresoch

Frydek-Místek a Karviná. Je to 46 materských škôl a 28 základných škôl, štýri stredné všeobecnovzdelávacie a odborné školy. Ich fungovanie zabezpečuje ministerstvo školstva, mládeže a televýhovy Českej republiky, ktoré zároveň zaisťuje i činnosť Kabinetu pre výskum poľského etnika pri Katedre polonistiky a folkloristiky Pedagogickej fakulty v Ostrave.

Vláda ČSFR finančne zabezpečuje rozhlasové vysielanie pre poľskú menšinu. Ostravské rozhlasové štúdio vysielá každý deň v poľskom jazyku 15 min. program a v sobotu 30 min., ktorý pripravuje osobitná redakcia pre poľské vysielanie.

Siroká je finančná pomoc poskytovaná Poľskému kultúrno-osvetovému zväzu (PZKO) na kultúrnu a vydavateľskú činnosť. Tak napr. v minulom roku PZKO dostala na túto činnosť zo štátneho rozpočtu Českej republiky 6.398.000 Kčs. V roku 1991 Rada Poliakov, ktorá zaštiňuje poľské národnostné združenia, dostala na svoju činnosť zo štátneho rozpočtu Českej republiky 5.096.000 Kčs. Okrem toho jednotlivé redakcie dostali zo štátneho rozpočtu ČSFR na vydávanie novín a časopisov 2.860.200 Kčs. (Glos Ludu,

Zwrot, Jutrzenka, Ogniwo a Nasza Gazetka). Spolu to predstavuje úctyhodnú sumu skoro 8 miliónov korún.

Česko-Slovensko zabezpečuje tiež finančne prostriedky na činnosť dvoch poľských profesionálnych divadiel. Je to „Poľska Scena“ pôsobiaca v rámci Těšínského divadla v Českom Těšíne a bábkové divadlo „Teatr Lalek“ v Karvinej. Okrem toho je finančne zabezpečená činnosť poľských oddelení knižnic — mestských a okresných.

Nakoniec treba spomenúť i možnosti poľskej menšiny žijúcej v Česko-Slovensku v udržiavani naboženského života. V každej oblasti koncentrácie poľskej národnosti v okresoch Frydek-Místek a Karviná sa konajú v kostoloch rímskokatolícke a evanjelické bohoslužby v poľskom jazyku. Okrem toho sa v poľskom jazyku uskutočňuje i vyučovanie naboženstva.

Nechceli by sme podrobnejšie porovnať situáciu našej menšiny a poľského etnika v Česko-Slovensku, zabezpečenie národnostných prav v oboch štítach. Nehovoriac už o ústavnom zaručení menšinových prav v ČSFR je to v každej oblasti ako nebo a zem — samozrejme v nič neprospech.

OZNÁMENÍ

K ulehčeniu cest čs. krajanů, kteří podléhají vizové povinnosti, do ČSFR, bylo prijato rozhodnutí, aby bývalým čs. státním občanům byla udělována bezplatně čs. viza s platnosťí na 1 rok. Opatření se vztahuje na bývalé čs. státní občany, kteří pozbyli čs. státního občanství

propuštěním z čs. státního svazu, odnětím čs. státního občanství nebo ženy sňatkem s cizincem v době do 11.11.1958. Při žádosti o udělení čs. víza je třeba prokázat bývalé čs. státní občanství resp. jeho pozbytí listinou o propuštění z čs. státního svazu, rozhodnutím o odnětí čs. státního občanství nebo oddací list. Na čs. hraničních přechodech nebude tento druh viza udělován.

APEL Z NADLAKU

Dňa 8. septembra 1991 bol v Nadlaku (Rumunsko) založený KLUB SLOVENSKÉJ MLÁDEŽE V NADLAKU (KSMN), ako prvý klub tohto druhu v Rumunsku. Jeho hlavným cieľom je vytvorenie priestoru a podmienok pre prácu s mladými ľudmi, pre ich záľuby a záujmy, pre lepšie využitie voľného času. KSMN je samostatná organizácia, ktorá spolupracuje s Demokratickým zväzom Slovákov a Čechov v Rumunsku (DZSČR) a chce spolupracovať aj s inými slovenskými mládežníckymi organizáciami zo sveta, teda rada privita za-

ujem a spoluprácu slovenskej mládeže z Poľska. Mladosť nás spája a to je veľmi dôležité!

Náš klub má už vyše 100 členov a pokusne začal vydávať časopis pre nadlackých stredoškolských nazvaný „ČERVÍK“. Tu sa tiež črtí možnosť spolupráce!

Veríme, že náš príklad budú nasledovať aj iné slovenské dediny z Rumunska. Veríme, že sa nám podaří nadviazať kontakt a spoluprácu so slovenskou mládežou z Poľska. Naša adresa:

Klub slovenskej mládeže v Nadlaku
Str. Independenti nr. 34,
2954 Nadlac
jud. Arad
RUMUNIA

SNÍMKY NA OBÁLKE: Slovenské náhrobky a križe na cintorínoch v Kacvíne a Lapšanke. Foto: J.P. a D.S.

V ČÍSLI:	
Velvyslankyn ČSFR v Zelové	4
Slovenčina v Chyžnom	5
Krajanský zápisník	5
Na margo návštavy premiéra SR v Čiernej Hore	6
Jurgovský spis z roku 1869	7
Spisiaci v Languedocu	8-9
Prehliadka dychoviek v Novej Belej	12-13
Majster rezbar	18
Spisský chovateľ vo Varšave	19

Matica Slovákom...

Slovenský národ — rozložil sa po rovniach, rozšíril sa po vysokinách, zaľudnil planiny, dedinami a mestskami obrúbil rieky. Zaoral tvrdú pôdu, holé skaliská okrášlil hradmi a zámkami, rozvil ľubezný jazyk, spevavý a hrđavý, vložil doň dušu, všetku krásu, ale aj silu a nebojácnosť. A potom ustrnul, skamnen, stal sa vecou, ktorou môže naribať každý, ak sa mu zachee. Bolo tomu skutočne tak?

Osudy a zápas Maticy slovenskej sú úzko späté s národným pohybom v druhej polovici 19. stor. Po neúspešnom revolučnom vystúpení v r. 1848/49 Slovici na národnom zhromaždení v Turčianskom Svätom Martine 6. a 7. júna 1861 žiadali — okrem základných požiadaviek pre slovenský národ — aj kultúrny a literárny spolok Maticu slovenskú.

Počas svojej pomerne krátkej dvanásťročnej činnosti v rokoch 1863-1875 podarilo sa Matice slovenskej rozvinúť ľudovýchovu a položiť základy vedeckej činnosti, najmä v oblasti spoločenských vied. Zamerala sa hlavne na praktické potreby, vydávala rôzne publikácie vzdelávajúce Slovákov. Matice slovenská pomáhala všade tam, kde to bolo potrebné. Zasielała knihy, udeľovala študentom štipendia, podporovala spisovateľov, maliarov, zakladala rôzne ľudové a hospodárske spolky.

Položila tiež základy zberateľskej činnosti literárnych rukopisov, budovala si knižnicu, z skala množstva archeologických, numizmatických a obrazových pamiatok. Pri inila sa o definitívne ustúpenie spisovného jazyka, ktorý dôsledne používala vo svojich publikáciach. Významný je aj podiel Matice na pozdvihovaní slovenského národného povedomia a slovenskej vzájomnosti.

Další rozvoj Matice slovenskej netrval dlho. 13. apríla 1875 uhorská vláda zastavila jej činnosť a s cisárskym povolením toho istého roku Matice slovenskú rozpustila.

NÁROD ZASPAL, REZIGNOVAL? — NIE!

Po rozpustení Matice slovenskej v jej tradičiach pokračovali iné ustanovizne — Knihlařsky účastnícky spolok, Živena, Slovenský spevokol, Muzeálna slovenská spoločnosť, redakcia Národných novín a ďalšie redakcie časopisov, ktoré mali sídlo v Martine. Po pôde Rakúsko-Uhorska a vyhlásení Československej republiky sa obnovila aj činnosť Matice slovenskej. Slovenský národ 30. októbra 1918, prostredníctvom svojho revolučného orgánu Slovenskej národnej rady deklaroval svoju vôľu vytvoriť spoločný štát Čechov a Slovákov ako trvalý domov národa českého a slovenského.

Matica slovenská v tomto období rozvinula do veľkých rozmerov vedeckú činnosť najmä v oblasti histórie, literatúry, národopisu, pedagogiky, filozofie a prírodných vied. Ľudovýchovnú činnosť rozvíjala prostredníctvom miestnych odborov Matice slovenskej. Na pomoc ochotníckym divadlám vybudovala Ústredie slovenských ochotníckych diadel, organizovala národopisné slávnosti, usporadúvala súťaže, vydávala slovenských a svetových klasíkow.

Rok 1948 bol pre Matice slovenskú medzníkom, odkedy sa začína jej činnosť obmedzovať a to prakticky v každej oblasti. V auguste 1951 boli zrušené miestne odbory MS. Činnosť vedeckých odborov sa zamerala na problematiku ľudovýchovy, čím sa v podstate vedecká činnosť Matice slovenskej mocensky likvidovala. Napriek takémuž zásahu túto činnosť Matica slovenská vykonávala na vysokej úrovni.

Nový zákon SNR z 27. júna 1968 postavil Matice slovenskú na piedestál, ktorý jej v slovenskom národe patrí. Rozvíril jej činnosť a obnovil jej členskú základňu. Avšak nie nadhlo. Krázové obdobie po roku 1968 znova malo nepriaznivý vplyv na ďalší rozvoj činnosti Matice slovenskej. Táto činnosť stagnovala vyše 2 rokov. Po nejnej revo-

lúcii znova ožila. Národné povedomie Slovákov vzrástalo, doma, i v cudzine.

Umrela Matička, umrela...

Na naom Slovensku väčšieho zármutku nebolo:

Prehorko zúpeli žiale a pláč skvili, že sa i hory tie ozvali okolo, sirci plakali, zbavené Matičky, slovenské nevolné siroty plakali...

Štefan Krémery svojou básňou takto zaplakal nad oznamením o rozpustení Matice slovenskej v r. 1875, no zároveň predpovedal aj jej ožitie. ... Ožila Matička, ožila, k srdcu ich privinie matersky všetky, a deti tie piť budú z nadier jej svornosťi a osvetu, svornosť, a osvetu večite, večite!

Krémery však natušil, že úplné oživenie činnosti Matice slovenskej — Slovákov nastane až pri konci 20. storočia, po nejnej revolúcii, že kultúra národa bude môcť ísť spravným smerom až po roku 1989.

Martin je mesto najistojnej slovenskej tradície, mesto, kde sa roku 1861 konala pamätná všeobecné memorandové zhromaždenie, kde odpočívajú mnoh vynikajúci verni synovia Slovenska, kde sa usilia Matice slovenská, ktorá sa stala Matkou a srdečnou záležitosťou každého Slováka.

Nové vedenie Matice slovenskej má v tomto období nelahkú úlohu. No zdá sa, že mnohokrát nepodstatné otázky, ktoré sa riešia, zatiaľ ajú do úzadia naliehaviejsie a dôležitejšie. Vedenie, ale aj ostatn pracovníci by si mali uvedomiť, že Slovici doma ale ešte viac tí, co žijú mimo domov, až s akousi nábojnou úctou vyslovujú MATICA. Pre nich je matkou, od ktorej očakávajú starostlivosť, lásku a istotu. Cítia však, že sa im toho v tej miere, ako by sa malo, nedostáva. Preto sú sklamani a niektorí možno i začinajú jej neveriť. Hľadia na ňu ako na ustanovizeň, ktorá je, ale bez ktorej sa záobiú, lebo im nedáva žiadne istoty.

Naši krajania v Poľsku majú už dosť slušov. Vedenie MS by malo zvýšiť, zintenzívni a skonkretizovať pomoc a spoluprácu s našou Spoločnosťou. Slováci žijúci v Poľsku sú jednoduchí a skromní, ale aj životaschopní a preto nepožadujú veľa. Práve to dalo podnet k mojej návštive Matice slovenskej, kde som požiadala jej správca Imricha Sedláčka aby sa vyjadril k tejto otázke.

— V tomto smere sme zdelili veľmi nepríaznivý stav. Bývalý Odbor pre zahr. Slovákov posilňoval predstaviteľov totalitného režimu. V Matice slovenskej sa o Slovákov v Poľsku, Rumunsku, Maďarsku, ale aj v Juhoslováii, na Ukrajine a v Čechách starali len okrajovo, nesystematicky. Orientovali sa prevažne na výhodné kontakty so Slovákm v Amerike, Kanade a v Západnej Európe, aj to len na tzv. pokrokové spolky, organizácie i jednotlivcov. Tento stav v novej situácii sa nám žiaľ nedari zo dňa na deň, ani z mesiaca na mesiac odstrániť. Od nás ho nástupu, po revolúcii, do funkcie sme si

vytvýčili ako jeden z hlavných programov vypracovať novú koncepciu a stratégii starostlivosti o Slovákov v zahraničí. Rozpustili sme bývalý Odbor zahr. Slovákov presiahaný komunistickou ideológiou a totalitným vlivnutím. Snažili sme sa vytvoriť nový Ústav zahraničných Slovákov, ktorý by plnil svoje poslanie podľa našich predstav. Predovšetkým nám ide o objektívne poznanie života Slovákov v zahraničí bez rozdielu na politické zmýšľanie a náboženské cítenie, bez rozdielu na politickú orientáciu. Toto úsilie si osvojili všetci pracovníci Matice slovenskej aj Ústav zahraničných Slovákov, avšak k realizácii sa dostávame len postupne. Jednoducho tým, že je potrebné znova prehodnotiť personálne obsadenie Ústavu, premiestniť jeho sídlo z Bratislavu do Martina. Ne malé problémy v tomto smere nám robi súčasná finančná situácia Matice slovenskej.

Jednoznačne presadzujeme stanovisko, aby Československý ústav zahraničný mal pôsobnosť len vo vzťahu k Čechom v zahraničí. Keď ide o spoločné spolky a zdrúženia Čechov a Slovákov, ako je to v prípade Poľska navrhujeme, aby tieto dve inštitúcie participovali. Ako príklad môžem uviesť, že zistupca vlády Slovenskej republiky a Matice slovenskej odozval prednedávnom tlačiarenský stroj za 1.700.000 Kčs Spolku zahr. Slovákov v Poľsku. Pripravujeme knihu pre našich krajanov, zabezpečujeme vzdelenie slovenských detí na školách a pod.

Zaražajú nás početné súčasnosti na malú starostlivosť o kultúrny a spoločenský život Slovákov v Poľsku. Jednotlivé spolky sa už vo viacerých prípadoch obrátili na Matice slovenskú v Martine o podporu pri založení miestnych odborov priamo v súdole. Ďalej nás zaražá skutočnosť, že z poľskej strany sa doposiaľ nevyvinuli primerané možnosti kulturného, ale i náboženského života Slovákov v ich jazyku a v malej miere sa podporuje iniciatíva kultúrneho života našich krajanov. Máme na mysli bohoslužby a samotné kázne v slovenských dedinách, kde sa tieto konajú v poľskom jazyku a v tomto smere sa primerane nepodporuje ani slovenčina na školách v oblastiach kde žijú Slováci. „Slovenská vláda i Matice slovenská je ochotná v tomto smere v celom rozsahu pomôcť“.

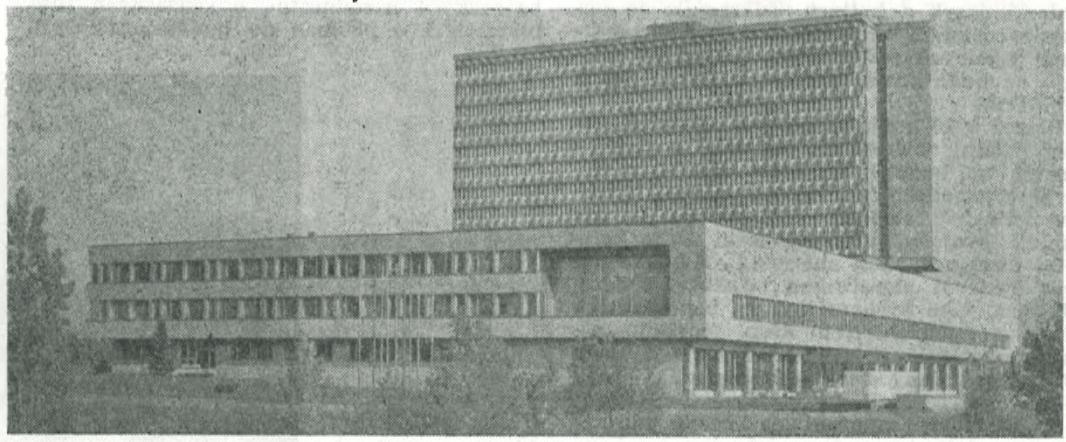
Slovenské národné dejiny tvorili najvernejši synovia tohto národa doma i v zahraničí. Tvorili ho tí, ktorí i v najťažšich časoch slovenského poníženia a utrpenia Slovákov zostali verní myšlienke slovenskej a slovenskej. Budeme vďační našim predkom, ktorí mysleli aj na nás a dôstojne počítačíme v tom, čo nám zanechali. Nezľachčujme si prácu, ktorú robíme, nerobíme ju pre seba, ale pre celú našu menšinu, tú ktorá trpela a tak často bola klamaná. Keď človek čosi robí nemal by to robíť iba plným srdcom, mal by byť onou záležitosťou posadanou.

EVA MATISOVÁ

Prostriedky na tlačiarenský stroj pridelila vláda Slovenskej republiky vlni a na začiatku tohto roka. Srdečne ďakujeme.

REDAKCIJA

Nová budova Matice slovenskej v Martine

Velvyslankyně ČSFR M. Fialková (třetí zleva) a generální konzul M. Zbožil (čtvrtý zleva) během besedy se zelovskými krajany

Zelov, nevelké městečko (asi 8 tisíc obyvatel) v Piotrkowském vojvodství, hlavní středisko české národnostní menšiny v Polsku. První čeští kolonisté sem přišli v roce 1803 a až do konce druhé světové války tvořili rozhodnou většinu obyvatelstva města. Po válce se většina zelovských Čech vydala — část do své staré vlasti, část do Německa. V Zelově jich zůstalo něco přes tisíc.

V období totality zelovští krajané byli dost odtrženi od staré vlasti, kteří neprojevovali příliš velký zájem o své rodiny. Až v posledním období se styky s Československem trochu rozšířily. Pokud se dobře pamatuji,

Pi prohlídce pěstřeho kubovského hřbitova v Kleszczowě

Velvyslankyně ČSFR v Zelově

za posledních patnáct let Zelov navštívil československý velvyslanec jen jednou, a to ještě jakoby náhodou. Bylo to v dubnu 1980 u příležitosti návštěvy Piotrkowského vojvodství, takže na setkání s krajanými nezústalo ani mnoho času.

Casy se však změnily. S demokratickými změnami v Československu se změnil i jeho vztah k našim menšinám. A tak není divu, že po dubnové návštěvě nové československé velvyslankyně Markety Fialkové na Oravě a Spiši 22. září s manželem navštívila i Zelov. Dopravázel ji generální konzul ČSFR v Katovicích Miloslav Zbožil a třetí tajemník velvyslanectví Jaroslav Kučyna.

Vzácni hosty srdečně uvítal místopředseda zelovského obvodu a současně místopředseda ústředního výboru Kulturně-sociální společnosti Čechů a Slováků v Polsku Zenon Jersík a další členové výboru. Potom během krátkého setkání s místním krajským aktivem Zelované seznámili velvyslankyni s historii českého osídlení ve městě, s podmínkami prince zelovského obvodu Společnosti, s úspěchy, ale i s nejdůležitějšími problémy, s nimiž žipolí v přítomnosti. Velvyslankyně vyjádřila radost ze setkání s krajanými, kteří přes téměř dvě stě let odložení od vlasti si dodnes zachovali národní vědomí, jazyk a kulturu. Zdůraznila že Československo na ně nezapomíná a podle možnosti v nových podmírkách, jaké dnes existují, se bude snažit pomoci v řešení jejich problémů.

Přesně v 10 hodin se hosté a ostatní účastníci setkání odebrali do nedalekého českého kostela na bohoslužbu, které sloužil místní farář evangelicko-reformované církve Miloslav Jelínek s manželkou. Kostel se pomalu naplnil krajanými, většinou staršími, a když mezi nimi nechyběli ani mladí. Když místní sbor zapíval staročeskou církevní psevdu, zdílo se, jako bychom byli na bohoslužbě někde v Čechách. Není divu, že se k zpívajícím přidali i hosté. Na lavicích byly ostatně rozloženy staré české zpěvánky, snad ještě v jazyce Králické bible.

Po bohoslužbě a prohlídce kostela pan farář pozval hosty na faru, kde jim při kivě ukázal několik vzácných dokumentů a jiných

památek z dříž zelovské evangelicko-reformované církve a českého osídlení v této oblasti.

Přímo z fary se velvyslankyně ČSFR s doprovodem vydala na kritiku návštěvu do Kucova, donedávna druhého největšího českého střediska v tomto vojvodství, které hotel prozíval své poslední dny. Obec v souvislosti s výstavbou belchatovského hnědouhelného dolu a elektrárny se musela přestěhovat na jiné místo, hlavně do Zlobnice a Kleszczowa. Všechno se však přestěhovat nedíl a tak spolu se starými obytnými domy a jinými stavbami na zboření čeká i plánovaný neogotický kostel, v němž holé zdi jako by obviňovaly moderní civilizaci, která dívá přednost elektřině před křesťanům staré architektury a odsoudila obec k zániku.

Po cestě se hosté zastavili v Zlobnici a Kleszczowě, kde si prohlédli nový (přestavený) hřbitov a nový kostel, v němž se pravidelně během návštěvy konala slavnost instalování nového kněze Lecha Trandy, za účasti větších nejen místních, ale i z Zelova.

Mezitím se v poschodi fary (české klubovna před několika měsíci shořela) sešli zelovští krajané a trpělivě čekali na setkání s paní velvyslankyní. Vyprávěli jí o svém životě, radostech a starostech, o krajanské minosti, o potřebě skutečné tolerance — národně i národnostní, o současných problémech i o plánech do budoucnosti. Měli

též mnoho otázek, na které paní velvyslankyně ochotně odpovídala a vysvětlila mnoho pochybností. Seznámila též krajanými aktuálními událostmi v Československu a vyzvala je, aby se se všemi problémy obraceli bez jakýchkoli zábran na konzult v Katovicích nebo na velvyslanectví ve Varšavě.

Celé krajané měli v naší Společnosti pověst výborných zpěváků. Skutečně dokázali to i teď, když na zakončení besedy zapívali hostům několik starých českých písniček: Andulko moje, Šly panenky silnice, Ta naše písnička česká... Jak dojemně, toužebně a plně i skýkali k staré vlasti zněly v jejich provedení slova státní hymny Kde domov můj a Nad Tatrou sa blyská...

A ještě jedno setkání. V budově Městského úřadu se paní velvyslankyně Markéta Fialková se svým doprovodem sešla s piotrckowským vojvodou Andrzejem Szczepockým, primátorem Zelova Jerzym Józwiakiem, předsedkyně městské samosprávy Elżbieta Dobroszczykowou a dalšími představiteli města. Hovořilo se o Zelově v kontextu české menšiny, přičemž primátor zdůraznil dobré soužití českých krajanů s polskými obyvateli města. Zelov, podobně jako mnoho jiných měst v Polsku, prožívá v současnosti těžké období, recesi, nezaměstnanost. Městští činitelé však hledají východisko z této situace, mj. v hospodářské spolupráci s Československem, v níž i čeští krajané mohou sehrát pozitivní úlohu. Velvyslankyně vyjednala ochotu pomoci v navázání a rozvoji těchto styků. Přímo na setkání padly první konkrétní návrhy. Doufajme, že na výsledky nebude dluho čekat.

Návštěva velvyslankyně ČSFR v Zelově — jak vyplývalo z mnoha výpovědí — přinesla krajanům velkou radost. Povzbudila jejich sebedůvku, podnítila je k další práci.

JÁN SPERNOGA

Hosté na bohoslužbě. Foto: J. Pivovarčík

Slovenčina v Chyžnom

Vyučovanie slovenčiny v spišských a oravských základných školách sa stále stretávalo s rôznymi prekážkami, ktoré v podstate podnes neboli odstránené. Veľa sa hovorí o lojalite národnostných menších voči štátu, v ktorom žijú, ale dožadovať sa svojho, svojej reči, čo každému právom patrí, nie je priestupok voči lojalite. Plati to v plnom rozsahu hlavne i o našej slovenskej menšine žijúcej na Spiši a Orave. Spoločensko-politické zmeny v našom štite dávajú všetkým menšinám predpoklad k voľnejšiemu a bohatšiemu kultúrnemu životu. Dotýka sa to aj slovenského školstva, slovenských bohuslužieb a rozvíjania českého a slovenského kultúrneho dedičstva. Časy sa zmenili, ťudia by sa mali tiež, no faktky ostali. Hovori sa sice, že každý zásiatok je faktky ale v prípade slovenského školstva na Spiši a Orave nejde predsa o zásiatok.

Od 1. septembra 1990 sa zmenili zásady vyučovania cudzích jazykov. Žiaci si môžu vybrať medzi slovenčinou, rušinou (ktorá sa stala povinným predmetom) alebo iným jazykom, aký sa v danej škole vyučuje. Avšak, o čom sme už mnohokrát písali vedenie na mnohých školách sa negatívne postavilo k tejto problematike.

Ako jednu z mňa môžem vyzdvihnuť riaditeľku školy v Chyžnom Annu Kulawiakovú, ktorá objektívne a s pochopením pristu-

povala k tejto otázke. Jej prístup k výučbe materinského jazyka Slovákov by mal byť podnetom k zamysleniu sa tým, čo naďalej vedome brzia toto vyučovanie a pritom si nevedomujú, že je to ako hodený bumérang, ktorý sa vráti k nim. Preto dva pri sebe žijúce národy — slovanské národy majú žiť stile v neporozumení a nenávisti. Každý jedinec sa niekde narodí a začne rozprávať jazykom, ktorým sa mu od malotka prihovára jeho matka. Preto by teda mal len z toho dôvodu, že ho hranční čiara oddeľila od vlasti zabudnúť na svoju reč, zabudnúť na ňu mnohokrát z prinútenia a učiť sa iný jazyk.

Vráime sa však do školy v Chyžnom, kde riaditeľka Anna Kulawiakova ako jedna z mňa niležite oboznímila žiakov a ich rodičov s novou koncepciou vyučovania jazykov na základných školach. Ani potom sa ne-prestala zaujať mať o tento predmet, ale naďalej pomáha učiteľke Marii Pálenikovej (dočasne vyučujúcej za svojho manžela) zaobstarávať potrebné pomôcky k vyučovaniu. Navrhla tiež urobil schôdzku s učiteľmi vyučujúcimi slovenčinu, keďže dodnes nie sú vypracované učebné osnovy, každý vyučujúci pristupuje k vyučovaniu svojsky.

V Chyžnom sú dve skupiny žiakov, ktorí sa učia slovenský jazyk. V piatej triede je 16 detí, ktoré sa učia slovenčinu ako povin-

nú, v šiestej triede sú dve deti a v sedmej päť, ktoré tvoria druhú, staršiu skupinu. Tá mi slovenčinu ako nepovinný predmet, ktorý ruský jazyk jej ostal ako predmet povinný. Paní riaditeľka sa mi zdôverila, že do budúcnosti má veľké pranie, aby na ich školu prišla učiť mladú učiteľku Anku Capiakovú, ktorá pochádza z tejto obce. Je absolventkou Univerzity Jána Ámosa Komenského v Bratislave a teraz vyučuje na škole v Jablonke.

Krem pomôcek, ktorých je zataľ nedostatočné, boli by tiež potrebné, slovenské deťské časopisy, ktoré od januára tr. prestali na školu dochádzať a ak tak len sporadicky. Keď ide o kultúrnu činnosť na škole, tieto udržuje spoluprácu so školou v Nižnej na Orave. Deti tiež boli na výlete v Demänovských jaskyniach a práve počas mojej návštevy v Chyžnom sa pripravovali na výlet do Gravského Podzámku. V tomto kontexte padol aj konkrétny návrh, aby poplatky napr. do múzei a pod. boli pre krajské deti také isté ako pre mládež zo Slovenska. Deti chceú a s veľkou radosťou navštievujú svoju starú vlast a preto bývajú v tomto malo vychídziať v ústrety.

V škole v Chyžnom pravidelne hosiuje súbor „Diana“ z Trstenej, ktorý hrá na zábavách rodítovského združenia. Tieto bývajú v miestnej remeze, škola si takto pomáha byť sebestačnou.

Na záver by som chcela podakovať roditeľom v Chyžnom za ich deti, ktoré až dospejte povedia, mama — otec d'akujem, pochopiac svoju materinu!

EVA MATISOVÁ

KRAJANSKÝ ZÁPISNÍK

1.-12. marca 1991. Novobelský rodák ThDr. biskup Dominik Kalata S.J., pôsobiaci vo freiburskej diecéze (Nemecko) mal na teologickej fakulte v Spišskej Kapitule cyklus prednášok a seminárov z modernej hermetiky, t.z. vedy o vysvetlovaní biblických textov Starého i Nového Zákona.

15. marca 1991. Vedenie Spolku priateľov Slovákov v Poľsku v Bratislave sa písomne obrátilo na spišského biskupa ThDr. Františka Tondru vo veci zavedenia slovenských bohuslužieb vo všetkých farnostiach severného Spiša a hornej Oravy. V liste sa okrem iného píše „Sme hlboko presvedčení, dôstojný pán biskup, že budete držať svoju ochrannú ruku nad týmto, bez vlastného zavinenia vo svojich národných privách ukracovanom slovenskom veriacom ľude a nadviažete tak dôstojne na starostlivosť, ktorú o tento ľud prejavoval svetlý pamätky Váš predchodec, biskup spišský Ján Vojtaššák.“

17. marca 1991. Jurgovský farár Władysław Podhalánski varoval farakov pred používaním výrazu „winowaty“, namiesto poľského „winowaję“ počas modlitby „Otče náš“. Kto by sa opovážil ďalej používať „winowatym“, nemal dostať rozhrešenie pri veľkanočnej sviatosti poknia.

7. apríla 1991. Blažej Okulicki uviedol v 14. č. katovického týždenníka Panorama čl. pod titulom „Spiski syndrom. Ille prawdy, ille emocje“. Odpoveď profesora Jozefa Congvu na tento tendentný, protislovenský materiál uviedol augustové číslo „Života“. Odpoveď doposiaľ neopublikovala „Panorama“, čo je v rozpore s tlačovým zákonom z roku 1984.

23. apríla 1991. Podpredseda Slovenskej národnej rady ing. Ján Klepš (KDH) počas na 13. schôdzky SNR interpeličiu ohľadom zlepšenia podmienok slovenskej menšiny v Poľsku. Interpeliciu uviedol „Národná obroda“ (č. 97, z 25. apríla 1991), a Život (č. 6/1991).

3. mája 1991. Dr. Marián Servátku uviedol v Smene (č. 103) čl. pod titulom

„Miluj bližného svojho“, venovaný problémom slovenskej menšiny v Poľsku. Dr. Servátku v ním o.i. píše „Pomerne málo známy boj Slovákov v Poľsku za slovenskú bohuslužbu sa dedí z otcov na synov a začína prípomínať boj s veterálnymi mlynmi alebo ešte niečo horšie. (...) Klopem preto, Vaša Eminencia, pán kardinál Franciszek Macharski, na Vaše kresťanské srdce. Nenechajte ho, prosím, zatvorené pred hlasmi Slovákov v Poľsku, ktorí sa v tichosti modlia po slovensky za Vaše ANO“.

7. júna 1991. Ústredný výbor KSSCaS vyzpracoval Memorandum slovenskej národnostnej menšiny v Poľskej republike, ktoré zasial najvyšším svetským a cirkevným orgánom Poľska a Česko-Slovenska. Slovenská tlačová kancelária oboznámila slovenského čitateľa s textom Memoranda v druhnej polovici júla („Nový Slovák“ č. 28/91, týždeň 29). Text Memoranda uverejnilo tiež číslo 8/1991 „Života“.

21.-22. júna 1991. Profesor Jozef Congva sa ako predstaviteľ ÚV KSSCaS zúčastnil podujatia II. ročníka Dni Ľudovej kultúry Slovákov, ktoré v Bratislave zorganizoval „Cultus“, Miestne zastupiteľstvo mestskej časti Ružinov, Ministerstvo kultúry SR, Matica slovenská, Kresťanská akadémia pre rozvoj Slovenska a Rakúsko-slovenská kultúrna spoločnosť. V rámci sympózia profesor Congva hovoril o organizácii a činnosti našej Spoločnosti v Poľsku.

23. júna 1991. V hasičskom dome v Chyžnom na Orave sa konala tradičná prehliadka folklórnych súborov Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

29. júna 1991. Premiér Slovenskej republiky dr. Ján Čarnogurský navštívil Ústredný výbor KSSCaS v Krakove.

30. júna 1991. — Premiér SR Ján Čarnogurský sa v hasičskej remeze v Čiernej hore stretol s občanmi slovenskej národnosti z celého Spiša. Žiaľ, toto stretnutie bolo v poškodzenej tlači „Dzienník Zachodni“ z 11. júla 1991; Wieści z 28. júla 1991 a v bulletíne Na Spisu predstavené nepravdivo, tendenčne a protislovensky. Stojí za povšimnutie fakt, že žiadnen z autorov týchto publikácií (Blažej Okulicki, Stanisław Madziarski a Andrzej Haniačzyk z Jurgova) neboli na stretnutí pri-

1.-14. júla 1991. V Bratislave sa konal tradičný prázdninový kurz pre učiteľov slovenčiny. Aj tento rok prišli na kurz dve osoby, ktoré slovenčinu nevyučujú, teda ktoré sa nemali kurzu zúčastniť.

16. júla 1991. Novobelský rodák — ThDr. biskup Dominik Kalata sa s 50-členou skupinou nemeckých pútnikov zastavil v svojej rodnej obci, kde počas svätej omše (v nemčine) nemecký palotín Schafbuch oslavil 25. výročie kniazstva. Biskup Kalata slávil v ten istý deň 40. výročie kniazstva.

22. júla 1991. Spišský biskup — ThDr. František Tondra odbavil v Novej Belej, pri priležitosti sviatku Márie Magdalény, patronky obce, slávnostnú svätú omšu. Po bohoslužbách sa v klubovni miestnej skupiny KSSCaS stretol s veriacimi slovenskej národnosti.

1. augusta 1991. Slovenský denník č. 178 uviedol rozhovor Jána Bánho (vl. menom Ján Kubáň) s predsedom Biskupskej konferencie CSFR, spišským biskupom — ThDr. Františkom Tondrom pod titulom Poznanie. Rozhovor sa vo veľkej časti týka problémov Slovákov v Poľsku so zavedením slovenských bohuslužieb.

1.-25. augusta 1991. Monika Žolkosiová (čv. KSSCaS) a Jozef Pivočarčík (redakcia Život) sa ako štipendisti Matice slovenskej zúčastnili XXVII. ročníka Letného seminára slovenského jazyka a kultúry — Studia Academica Slovaca v Bratislave.

13. augusta 1991. Ján Kubáň uviedol v „Pravde“ č. 188 článok pod titulom „Zložitá situácia Slovákov v Poľsku. Niet doročnenia bez tolerancie. V článku si môžeme prečítať aj toto: „Na severe dnes tvrdia (týždenník Panorama), že poľské etnikum žije u nás v spišskom Zamaguri až niekde po Spišskú Novú Ves. V regionálnom časopise Hale i Dziedziny označil Tadeusz M. Trajdos pracovníkov Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku za platených funkcionárov cudzieho štátu (rozumej SFR) a tamojších Slovákov za poľských „odpadlkov“. (...) Nivísteva J. Čarnogurského sa streľa s negatívnym ohlasom, až oslovanom v poľských novinách Wieści.“

JURAJ ZAMAGURSKÝ

ZIVOT

Cíl 11/1991 Ročník 34

Kto za pravdu horí?

V poslednom období sa spišská obec Čierne Hory stala veľmi slávnou v poľských novinách. Nepochybne prispela k tomu návšteva p. premiéra slovenskej republiky dr. Jána Carnogurského v tejto obci, z ktorej — ako sám uviedol, — pochádzali jeho predkovia. Pri tejto príležitosti sa stretol s krajanmi a obyvateľmi obce v miestnej hasičskej remíze. O stretnutí sme už viackrát písali v našom krajanskom časopise. Dnes sa znova vraciame do tejto obce. Zašli sme za miestnym richtárom Františkom Mlynarčíkom, aby nám porozprával o tomto stretnutí a vôbec o živote tejto spišskej obce.

Pán richtár, vy ste sa ako prvý mali možnosť osobne rozprávať s pánom premiérom. Boli ste tiež prítomní na stretnutí v hasičskej remíze. Aká bola atmosféra stretnutia?

— O návšteve nášho rodáka, keď sme tak nazvali p. premiéra, som sa dozvedel v posledný júnový piatok od predsedu MS KSSČaS Sebastiána Mlynarčíka. Ako došlo k stretnutiu? Pán Carnogurský najprv prišiel za mnou. Zaujímal sa o história obce a súčasné problémy jej obyvateľov. Po rozhovore sme spoločne odišli do hasičskej remízy, kde už boli zhromaždení obyvatelia z Čiernej Hory a krajania zo Spiša. Vstup do remízy bol voľný pre každého nikto sa nikoho nepýtal, aké je národnosť, alebo politického zmýšľania.

Odkedy máme remízu t.j. od roku 1952 sme na nej nemali štátny znak ani zástavu. Takže sa nedá povedať o akomkoľvek zhadzovaní poľských národných symbolov a nahradzovanie ich slovenskými. Na stretnutí sa hovorilo predovšetkým o existenčných problémoch slovenskej menšiny žijúcej na Spiši a Orave, najmä školstva, náboženstva a kultúry.

Na záver stretnutia účastníci zaspievali slovenskú národnú pieseň Kto za pravdu horí. Aj k tomu boli námietky. Som zvedavý, keď pricestuje poľský predstaviteľ do zahraničia a strene sa s rodikmi v cudzine čo sa spieva? Akou rečou sa rozpráva, v materčine či hadám v angličtine?

V úvode ste spomnuli, že p. premiér sa zaujal o súčasnosť vašej obce. Môžete sa s čitateľmi Života podeliť s radostami a starostami ktoré trpia Čiernochorcov?

— Nesmierne sa tešíme, že takýto významný hosť navštívil našu obec. Akiste aj názov našej obce pochádza od rodiny Carnogurských, zapísaných v tunajších dokladoch. Prvý usadlenci sa tu začali osidlovať na prelome 15. storočia na svahu nazývanom dnes Soltisovo. Potom sa začali usadzovať i smerom na Tribiš a Jurgov. Dnes priezvisko Carnogurský u nás už nie je. Pri rozhovore s pánom premiérom sme sa dotkli problému regionalizácie. Je potrebné vytvoriť spišský region. Návrhy na jeho vytvorenie boli aj za predošlého režimu. Žiaľ bez ozven. Doterajšie administratívne delenie nám nevhovuje. Uvediem konkrétné príklady. Bukowina Tatranská je turistickým mestičkom v súvislosti s čím sú tam dobré udržiavané prístupové cesty, kultúrny dom, pošta, školy. My sme sa až do tohto roku dočkali úzkej

asfaltky, ktorá konečne spojila obe časti našej obce. Druhá vec — školstvo. V Bukowine, ako aj v susednej Bialke sú postavené dve nové školské budovy zo všetkými výmoženosťami. Zatiaľ naši školáci sú v budove pochadzajúcej z obdobia Rakúsko-Uhorska. Mrzí nás i to, že v celej obci nie je ani jedna uličná lampa. Je potrebné vytvoriť spišský region, aby sme mohli prispievať k rozvoju našej oblasti.

V súčasnosti sme vyšli s iniciatívou telefonizácie našej obce. Dnes tu máme len tri telefóny. V našej obci sme utvorili výbor pre telefonizáciu vidieka, ktorý zahŕňa Jurgov, Repiskú a Čiernu Horu. Pripojili sa k nám aj niektorí obyvatelia Bukowiny Tatranskej, kde bude fahanie telefónna linka. Ústredne sú už zabezpečené pre 1500 abonentov. Predbežne sme vypočítali že trovy pre zavedenie telefónu pre jednotlivého účastnika bude stáť 3 mil. zl. plus pomoc pri zavádzaní. Veríme, že naše predavzatie sa splní, keď aj rolnici potrebujú mať telefón. V 70-tych rokoch som navštívil Spojene štaty a mal som možnosť vidieť, že tam nikto nikoho nepýtal aké je národnosť. Každý bol hodnotený za prácu, zato čo urobil pre štát, región a spoločnosť. K takému cieľu mala by smerovať aj naša demokracia.

Na zver ešte jedna otázka. Aký dojem si odniesli obyvatelia vašej obce z návštevy premiéra Slovenskej republiky?

— Všetci boli spokojní a hrdí, že takáto osobnosť navštívila našu obec. Veľmi by sme sa potešili opäťovnej návšteve p. premiéra medzi nami.

Dakujem za rozhovor.

Zhováral sa: JOZEF PIVOVARČÍK

Politika

V remíze

Nezávislý denník Dziennik Zachodni uverejnil vo svojom 133. čísle 11. júla 1991 článok Politika v remíze, v ktorom autor Blažej Okulicki informuje čitateľov o návšteve premiéra slovenskej vlády Jána Carnogurského v Čiernej Hore na Spiši. Išlo o neoficiálne stretnutie s poľskými občanmi slovenskej národnosti, ktorí bývajú v obciach severného Spiša od roku 1920 patriacich Poľsku.

Kedže som sa spomínaného stretnutia nezúčastnil, nemôžem sa k jeho priebehu vyjadrovať. Moju pozornosť však upútala v článku veta: „Sťažovali si (rozumieť miestni Slováci) na údajné prenasledovanie a akty násilia“.

K tomu mám morálne právo zaujať stanovisko, pretože som bol v rokoch 1947-50 prvým konzulom ČSR v Katowiciach a mojm poslaním bolo okrem iného uvádzat do života ustanovenia Dodatkového protokolu k Zmluve o priateľstve a vzájomnej pomoci, uzavretej vo Varšave 10. marca 1947 medzi vládami Poľska a ČSR. Tento Dodatkový protokol zaručoval národné práva Poliakov v ČSR a Slovákom a Čechom v Poľsku. Práca to nebola jednoduchá a ľahká, no v prie-

behu môjho pôsobenia boli založené slovenské školy vo všetkých obciach na Spiši a Orave, v ktorých bývajú obyvatelia slovenskej národnosti. V školskom roku 1948/50 bolo otvorených 33 slovenských škôl, ktoré navštevovalo na Orave 1287 a na Spiši 1021 žiakov. Pričom ešte nie všetky deti slovenskej národnosti mali možnosť slovenské školy navštěvoval. V uvedenom školskom roku pôsobili na týchto škôlach 18 učiteľov a učiteľiek, vyslaných zo Slovenska. V roku 1951 vzniklo v Jablonke lyceum so slovenským vyučovacím jazykom, v ktorom taktiež pôsobili niektori pedagogovia zo Slovenska, napríklad známy prekladateľ z poľskej literatúry Rudo Turňa. No aká je situácia dnes? Odpoved je skľutujúca. Slovenské školy na Spiši a Orave v Poľsku prakticky neexistujú, lyceum v Jablonke je už dôvno poľské. Ako slovenské školy sa prezentujú také, na ktorých sa vyučuje slovenský jazyk ako neopinný predmet. (Na margo možno poznámena, že to je model, používaný voči menšinám v Maďarsku, kde sa podarilo od roku 1918 pomádať viac ako pol milióna Slovákov).

Je to dôvod na sťažovanie sa na prenasledovanie a na akty násilia?

— Ďalšou, ale nie poslednou, bolestnou kapitolou, je vyláčanie slovenčiny z kostolov na Spiši a Orave. Vyvrcholením tejto polonizačnej akcie bolo vyhlásenie interdiktu nad obcou Nová Belá na Spiši v roku 1966, o tom vtedy písala aj poľské tlač... Teraz

sa s veľkou námahou začína náprava a slovenčina sa veľmi pomaly vracia do kostolov, z ktorých musela pred rokmi odísť.

Je to dôvod na sťažovanie sa na prenasledovanie a na akty násilia?

V Poľsku sú ľudia (aj tzv. vedeči), ktorí sa nemôžu zmieriť s tým, že gorali zo Spiša a Oravy sa hľásia k slovenskej národnosti. Nechcú pochopiť, že vedomie národnej príslušnosti je zvrchované doména vedomia a povedomia človeka a že nikto nemá právo podľa nejakých znakov rozhodovať o inom človeku, do akéj skupiny patrí. Predsa človek nie je vtáčik, ktorého môžeme zatriediť medzi sýkorky, vrabce, hýle, atď. Veď ak niekto hovorí napr. po nemecky, môže byť Nemec, ale aj Rakúšan, Svajčiar, Lichtenštejnc a pod. Prechodné slovenské nárečia môžu byť predmetom výskumu, ale nemôžu byť kritériom politického rozhodovania... Dúfajme predsa, že sa to Hitlerom skončilo a do 21. storočia s týmto balastom vchýdziať sa nepatrí. To isté patrí do historie. Povedať, že za Boleslavu Chrabrého patrilo napr. Slovensko päť rokov pod jeho vládu a preto... No prepáčte.

Jediným reálnym východiskom dnes je umožniť každému, aby mal možnosť využívať sa nerušene vo svojom jazyku, či už ide o oblasť školskú, cirkevnú, alebo spoločenskú. Len táto cesta vede k zhode a k pokojnému spolunažívaniu.

Dr. MATEJ ANDRÁŠ

Fekete bérčz znamenalo kedysi Čierna Hora

Dlhšia noticka B. Okulického Politika v remíze (Dziennik Zachodni č. 133 zo dňa 11. júla t.r.) neprešla bez dozvuku. Opravu

nepravidivých správ, ktoré obsahovala, uskutočnili dr. E. Molitoris z Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov, ako aj dr. M. András z Bratislav, predseda Spolku priateľov Slovákov v Poľsku, v rokoch 1947-1950 konzul Československej republiky v Katowiciach. Z článku J. Anteckej (Dziennik Polski č. 183), J. Jureckého (Tygodnik Podhalański č. 34), jediného poľského novinára, ktorý sa zúčastnil stretnutia so slovenským premiérom v Čiernej Hore, jednoznačne vyplýva, že stretnutie malo iný priebeh, ako to opísal Okulicki. Potvrdzujú to tiež protesty Slovákov z Novej Belej, reagujúc na publikáciu S. Madziarského, ktorý „tvořivo“ využil údaje z Politiky v remíze. Z

noticky uverejnenej v Gazecie Krakowskiej zo dňa 4. septembra t.r. sa dozvadáme, že poľské orgány vedeli o stretnutí. Z bratislavského tlače, ktorá zároveň protestovala, si Okulického publikáciu všimli i na Slovensku. 15. augusta minister Demeš odovzdal generálnemu konzulu PR v Bratislave xeroxkopiu Dzienníka č. 133 a protestnú notu.

Vysvetlenie si vyžaduje ešte niekoľko fragmentov noticky Okulického. Piše: „v mojich vystúpeniach som vo falošnom podal dôkazy o tom, že Spiš je odvekou slovenskou zemou a všetci jeho obyvatelia rýdzí Slováci.“ Tento fragment prevzal Okulickí z

POKRAČOVANIE NA STR. 16

Prof. dr. hab. JOZEF ČONGVA

Jurgovský spis z roku 1869

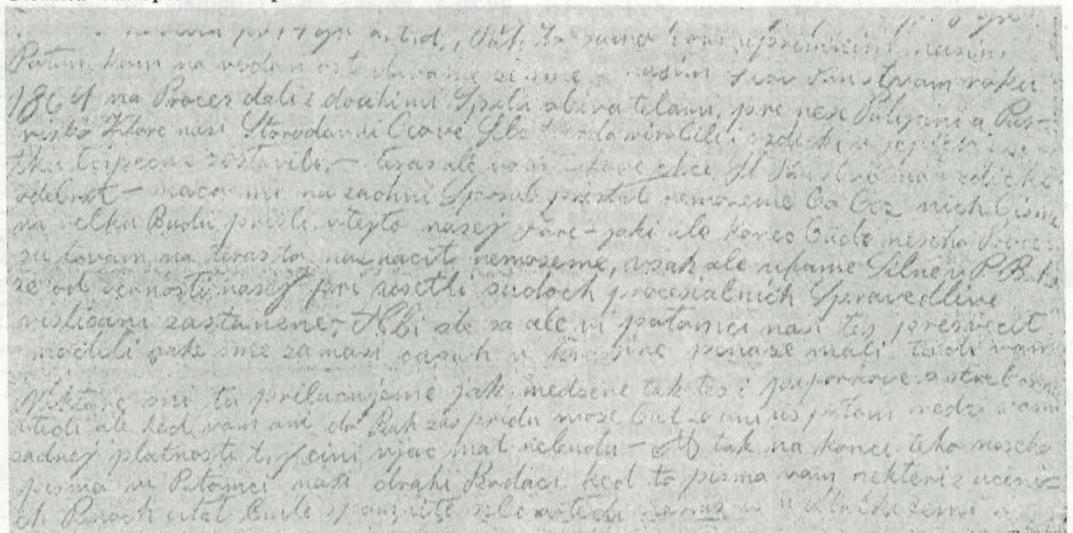
30. júna 1991 mi predsedca Miestnej skupiny KSSCaS v Repískich — krajan Ján Repiščák ukázal cenný dokument, týkajúci sa dejín jurgovskej farnosti. Ide o Spis z 26. mája 1869, ktorý sa — podobne ako iný dokument z roku 1811, publikovaný v Zivote č. 2/1989, — týka predĺženia a obnovy jurgovského kostola v rokoch 1868-1869. Vedľa uverejňujeme ukižku tohto vzácneho prameňa. Je to kópia, ktorú si ceruzou urobil otec krajana Repiščáka — Jozef Repiščák. Pre predsedu miestnej skupiny je to teda z rovna rodinná pamäť. Jozef Repiščák sa ako zručný majster zúčastnil renovacie jurgovského kostola v roku 1935, keď bol pod hlavným oltárom kostola nájdenný pôvodný text dokladu z roku 1869, ktorý napísal rektor Juraj Dudačko pôvodom z Lendaku. Z tejto pôvodiny si Jozef Repiščák urobil vlastnoručný odpis. V rodine Repiščákovcov sa traduje, že pôvodný dokument bol — po doplnení poznamkami vtedajšieho farára Antona Sikoru — umiestnený opäť pod hlavným oltárom.

Obsah dokumentu. Autor podrobne popisuje postup a druh vykonaných prác, mená staviteľov, majstrov a opravárov. Uvádzá, koľko stáli investície a od kia mali farnici peniaze na krytie výdavkov. Podľa dobových zvykov, spis obsahuje zíznam mien miestnych a vyšších cirkevných a svetských úradníkov, ktorí zastávali svoje funkcie v čase zostavenia dokumentu. Nájdeme v tom aj popis významnejších udalostí vo farnosti a v celej uhorskej krajine, ako aj kríty súpis vtedajších cien. Pozornosť zostavovať a upútala i okolnosť, že Uhorsko sa po 20 rokoch neslobody, — po potlačení uhorskej revolúcii 1848-49 — stalo v dôsledku vyrovnania z decembra 1867 slobodným štátom, ktorý má v Pešti svoju 8-člennú vládu. Jurgovskí farnici otákalí, že parlament zvolaný uhorským kráľom do Pešti v roku 1869 schválil zákony, ktoré podstatne zmenia ich život. Z miestnych dejín zostavovať spomína dva veľké požiare v Jurgove, v rokoch 1854 a 1859, ako aj proces o poľani a lesy s vlastníkmi Zamaguria Salamonovcami, ktorí sa začali v roku 1864, a v roku 1869 ešte neboli ukončený.

K spisu boli priložené platidlá: bankovky a mince. Je pravdepodobné, že aj tie našli roku 1935 a po oprave kostola ich odložili na pôvodné miesto, t.j. pod hlavný oltár.

Veľké dojmom pôsobí posledná, rozlúčková časť dokladu, v ktorej čitateľ nájde mravné ponaučenia a nájde — podobne ako to bolo v dokumente z roku 1811 — že možno niekedy bude jurgovský kostol „vymurovaný“. Túto poslednú myšlienku iste podstatne ovplyvnila spomienka na veľké požiare v nedalekej minulosti.

Ukážka rukopisu J. Repiščáka z roku 1935

Dokument obsahuje krátku vetu: „keď to pôsмо vám nektorý z uených pínov čítať bude...“ Svedčí o tom, že rolníky ľud v tom čase v podstate čítal nevedel.

Text spisu z 26. mája 1869 uverejňujeme bez podstatných zmien, teda aj s pravopisnými chybami. Nemáme možnosť porovnať pôvodný text s Repiščákovou kópiou a tým aj určiť, aké nepresnosti urobil sám prepsavač. Repiščákov text obsahuje niekoľko neitátných výrazov. Tieto miesta sme označili troma bodkami (...). Rukopis Jozefa Repiščáka priblíži itátnomu pripojeniu fotografia ziverej časti dokladu. Pre lepšie pochopenie obsahu som pripravil malý slovník dnes už nepoužívaných výrazov.

O oprave kostola v roku 1869 je reč aj v kronike, ktorú sme publikovali v „Zivote“ č. 6/1989. Jurgovský rodák, kanonik Jozef Vojtas, autor slovenského prekladu latinskéj kroniky jurgovskej farnosti, napísal o tom doslovo takto: „Rok 1869 — Farnici urobili zberku, z ktorej potom boli obnovené a poziltené všetky tri oltáre nákladom 800 fl. Za ďalších 200 fl. boli urobené iné opravy v kostole a tiež bol prebudovaný chór.“

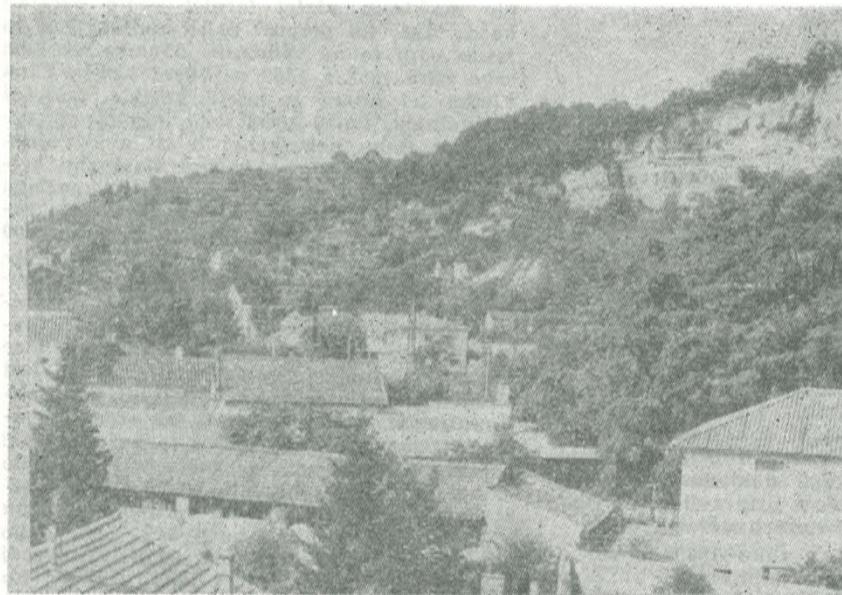
NECH BUDE OD NÁS VŠESTKÝCH POCHVÁLENÝ I ZVELEBOVANÝ PÁN JEŽÍS VE MENO OTCA I SYNA I DUCHA SVASTÉHO AMEN.

Na buducnu pamiatku. Vám všetkým Potomkom našim uprimnym Rodakom, ktorí v tejto fare našej jurgovskej po smerti našej ži budeste. Z povda nosti serca pritomným pismom vo vedomosťi davame, že ponevať zo všetkých našich dedin, jakost Jurgov, polovica Čarnej guri, Solisko, Podspady a Javorina v nedele, a ve svätých sme sa do teho chrámu Božieho všetci pomestí nemohli, aby sme nekervavu obetu mši svatej a kazeň nabožne vyslyšať mohli, tak sme ho z našim vlastným maklatkem dali nastaviť, a sice po nuc od chorusa až do nižného konca ako sami s vašima oťamia sa presvedčiť. Z materiálu (...) z dreva, ktoré ním slávne Panstvo Baro Palochajské jakost (...) patron teho chrámu Božieho dalo, aby sme i sebe i vám našim rodakom, ktorí tu znamená prebyvať viac potrebného miesta v tom urobili. Boh nám tedi laskave k temu dopomahal, že sme totu našu prácu pri kostole dna 20. mája 1869 započali a 26. tejto mesiaca pritomné pismo tu zachovali, mäjúc šikovných majstrov, totiž: Jozefa Vojinský z Čarnej guri, Jozefa Rešáka z Repískych a Sobka Gombóča z Jurgova, poctívnych gádzoch. Kterých sme všetke dediny tejto fary ku tejto robote boli zjednali, tým

ale majstrom všetci farnici vedle poratku každý deň, ku pomoci prist museli. Tak to jasno vám to na vedomosť davame, že sme sebe roku 1868 a 1869 narodení Krista Pána všetke tri oltáre v tomto kostole, tak tež kazateľnicu, tencu pred velkým oltárom vyštavenu Bohu nebeskému k cti a k venuemu našmu spasenu, z našimi vlastnými kelcikami celkom na novo obnoviť a pozilteni dali za vyjednanu sumu 900 zlaty čísla rakuského t.j. (...) nových peňazoch, sumu 900 zlaty čísla rakuskej t.j. v (...) nových peňazoch, jednemu šikovnému majstrovi obyvatelovi z Novego Tarchu (Galicia) Ondrejovi Patasch. Který sa viac pol roka v našej dedine strimoval a pri tej robote i te obrazy, čo sa na procesiach nosevaju to jest obnovil a poziltil, a ku obnovenej tej robote potrebne kelty sme tak, jak oferu v spôsobe almužny z celej našej fary jurgovskej obetovali vedľa sily a možnosti kto kelo mohol mileradi. Skladali vdaťne Bohu nebeskému k cti a k našmu venuemu spasenu obetovali, to všetko horlivost v lebeneho pana farira našeho Andreas Chmel, največej podeskovu musime, ktorý nas vždycky ku skladanu tejže almužny tu v kostole zbulzova, a napominal neprestaval, za ktoru otcovsku lasku sme sa mu ani odslužiť nemohli. Prebyva tenže naš pán farár medzi nami v tejto fare už 19 rok a všetci sebe žiadame aby i nadalej nas ovečky svoje po užitom pasviku ze svojim pasterským naučovaním sprevadzal. Dali sme spolu pri tej priležitosti pri oltári Panny Marii Matky Božej a pri zakristii i pri oltári všetkým nove dreva povklaďať, ktoré už celkom snite boli. Roku 1868 urobili sa v zakristii v našom kostole dvere na eminter, aby farovi našemu, ktorého sme už tu spomenuli do kostola v nedele a svatek lepšej prechodiť bolo, za stisku teho veľkého shromáždeného ľudu nie len parafialného ale aj zahraničného, ktorý milerad do chrámu teho Božieho sa schodieval. V tomto spomenutom roku bol okryty celý tento kostol z našima gontami, t.j. šinglami, tak tež i zvonica, ktorá pri ceste od kostela bola vyštavena i iné čo bolo reparovať potrebu. Gonty na kostol sme sebe sami narobili vedaťa cvirtek. Bolo urbalni podelene na každého gazdu v celej fary našej v sume 19000, a ku pobijanu potrebné klince kasa kostola zaopatrilia. Co sa tiež našej dediny jurgovskej, tedy vám potomkom našim z užaleným sercom pri tej priležitosti to jest na vedomost davame, že nas Pán Boh roku 1854 o hodine 2 po poludni vo viliu svätého Vojtecha nešťastim veľkého ohňa navštivil, násletkom ktorého 91 domy i zo všetkými gádzovskými budenkami sa na prach a popol obratilo. Tak že sme potom všetci biedni pochoreli do veľkej biedy a nudzi upadli, zato ale nech bude mene boske najsvatešie od nas všetkých na veky pochvalene a zvelebovane za tu jeho nesmernu lasku a dobrotu nam preukazanu, že Boska opaternosť nam vtedy na zazračny sposob tento Dom Boh i od ohňa celkom ochránila. Nas ale biednych obyvateľa pri udelení zdravia Pánu Boh nas statku a na roloch požehnavať neprestaval tak že sme sa zase po nekolko roka obáili a budenky (...) ažkolvek z veľkým nakladkem našim na novo postavili. A na pamätku veľitu teho ukrutného nesčesca našeho kostolček v sredku dediny ku cti a chvale svätému Vojtechovi mieri. a patronovi našemu za našu (...) roku 1855 ufundovať dali z (...) z našej farnosti 40 zlatých valut austriackej, jakost kapital, aby sa bespečne na ďalši časy utrimať mohol.

Roku 1859, 16 augusta v prave v samo poludne sternul sa ohň nevedel na jaky sposob na našej fare, prave vtedy keď sme všetci na ten čas v poli pri robote boli, tak že sa našemu spomenutemu Pánu Farárovi veľa škoda na veci jeho urobila, medzi iné 5 kusov rohatého statku spalilo. A to dobrý Boh ale (...) už po druhý krát to dobrodeni nam preukazal, že kostol tak blisko fary postavený od nášho celkom zachranený zostal. Kríž na tymto kostole spredku ku ceste vystavený dal svojim nakladkem uro-

POKRAČOVANIE NA STR. 17

Celkový pohľad na Bédarieux

Spišiaci v Languedocu

Cely príbeh začal pred dvomi rokmi na medzinárodnom choreografickom kurze v Moravanoch, keď sa dva mladí nadšenci — Marta Strončeková z nedeckej Veselice a zakladateľ a vedúci súboru Guingo z juho-francúzskeho mesta Bédarieux Raymond Galtier — chopili iniciatívy stálej umeleckej výmeny medzi obidvoma skupinami. Keďže každá takáto spolupráca si vyžaduje značné finančné náklady, neobišlo sa bez mnohých úradných formalít, korešpondencie a pod. Na šťastie všetko dopadlo dobre a — čo je najdôležitejšie — celá akcia získala súhlas a podporu francúzskeho Národného sekretariátu pre mládež a šport, ako aj polského Fondu výmeny mládeže. A tak 23. apríla t.r. Guingo prišiel na týždenne umelecké turné do Poľska s pekným 90-minútovým dramaticko-hudobným predstavením. Program pobytu súboru obsahoval okrem samotných predstavení a vystúpení Veselice pre hostí aj mnohé vlastivedné zájazdy — (Spiš, Orava, Podhale, Krakov, Osvienčim). Obe strany si z toho stretnutia vyniesli veľ-

mi milé dojmy a Nedeťania i možnosť odvetnej návštavy vo Francúzsku. Uskutočnila sa príve v období tretiego Medzinárodného festivalu tradičnej hudby, piesne a tanca v Bédarieux, teda v čase keď piatie výročie svojho účinkovania oslavoval súbor Guingo.

PIATOK 26.07

Po 36-hodinovej ceste cez Slovensko, Rakúsko a Taliansko nás autokar šťastlive zaparkoval na Fabréovom námestí v Bédarieux asi hodinu pred plánovaným časom prichodu. Uvitanie v sídle francúzskeho súboru bolo veľmi slávnostné a srdečné. Veselica dostala na pamiatku od usporiadateľov festivalu majstrovsky zhotovený pastiersky zvonec a jednotliví účastníci — privesky so zvončekmi a odznaky súboru Guingo. Jazyková bariéra medzi hostiteľmi a hosími rýchlo ustúpila a to nielen vďaka pôvabnej Chantal Arassusovej perfektne ovládajúcej angličtinu a poľskému prisľuhovalcovovi Kazimierzovi Antczakovi, ale vo veľkej miere

aj vďaka profesorovi Jozefovi Čongvovi, ktorý nás milo prekvapil znalosťou francúzštiny.

Po slávnosti sa naša skupina išla ubytovať v súkromných domoch. Predsedovi ÚV Spoločnosti Eugenovi Mišincovi a autorovi tohto denníka pripadla česť ubytovať sa u rodítov Raymonda Galtiera, kde nás počas exotickej večere (lastúrniky) obohatenej skvelými domácimi vínami zastihla prvá noc v Languedocu.

Languedoc sa rozprestiera pozdĺž stredomorského pobrežia na západ od Marseille. Administratívne je rozdelené na departementy; Bédarieux sa nachádza na území departmentu Hérault. Názov kraja pochádza od Langue d'Occitan — occitanského jazyka, ktorý sa tu používa od staroveku a patrí podnes — najmä na vidieku — k hovorovym nárečiam. Occitančina je románska reč, vraj staršia ako francúzština, preto ju z prestížnych dôvodov parížský dvor pákrat zakažoval. Má bohatú nepísanú literatúru (poesti, bísne trubadúrov, stredoveké mystéria) a od renesancie — aj písanú.

Zem je tu neúrodná, skalnatá; hlavným zdrojom výživy miestneho obyvateľstva je vinohradníctvo, sadárstvo, pastierstvo a na pobreží rybolov. Miestna pôda obsahuje červenú bauxitovú hlinu, kedy zdroj povrchovej fažby hliníkových rúd. Dnes táto fažba zaniká, keďže dovoz bauxitu je lacnejší, čo spôsobuje rast nezamestnanosti v tejto oblasti. Malebne položené Bédarieux, majúce vyše 7000 obyvateľov sa vyvinulo hlavne v 17. až 19. storočí. Z tých čias pochádzajú romantické úzke uličky, kostoly a impozantný viadukt s 37 oblúkmi, ktorý pretína dolinu rieky Orb. Krásnym prvkom tunajšej krajiny je kamenné stavebnictvo, zahŕňajúce dávnu sakrálnu architektúru a zámky, ako aj súčasné objekty, často šikovne vkomponované do starých murov, no a pekné domčeky na svahoch, prechádzajúce z generácie na generáciu. Práve takáto vyše dvestoročná výška, obkolesená vinicou a sadom, je majetkom manželov Adrienne a Alberta Galtierovcov — členky súboru Guingo a dirigenta miestnej dychovky L'Harmonie Badařiene (oslavujúcej t.r. storočiu), pestujúcich všetky možné druhy inštrumentálnej hudby od klasiky po tradíčny džez. Albert je inž. geologický inžinier, tvorca mnohých bánskych výťahov v Afrike.

SOBOTA 27.07

Deň začal návštavou družstevného vinárskeho závodu v Tarassac, spojenou s ochutnávkou vyrábaných nápojov, čo nám hneď pozdvihlo náladu a humor. Pochopiteľne, pchli zvýšky únavy z mnohokilometrovej cesty. Nasledujúcich päť hodín sme venovali relaxu: piknik, opačovanie a kúpanie v rieke Hérive tečúcej neopakovateľným kaňonom nás duševne a fyzicky pripravili k prvému večernému vystúpeniu Veselice vo Francúzsku — v mestíčku Saint Gervais sur Mare. Príprava bola naozaj potrebná: Nedeťania mali totiž trému, ale aj obavu spojenú s náhlou zmenou hudobníkov tesne pred odchodom z Poľska. Nová kapela (dvoje husli, violončelo a harmonika mala s Veselicou iba dve skúšky. No vedúca súboru Žofia Bogacková dobre vybraťa náhradníkov: už prvé tóny počas uličného defilé ukázali skoro ideálnu súhrnu hudobného sprievodu so spevom a tancom. Senzáciu vzbudil trinásťročný huslista Leszek Szewczyk, majúci nedvedne technické a improvizáčne schopnosti. Po recepcii u primátora mesta sme sa pohrali do strediska pre dôchodcov Treilles, kde sa konal vlastný koncert na čerstvom vzduchu. Bol odmenený zaslúženým potleskom. Počas koncertu vystúpil aj autor tohto dňa s minirecitalom slovenských džezových evergreenov. Celé podujatie filoval nás videooperátor Antoni Porębski, ktorého dcéra hrala v našej kapele na voloncuse.

NEDEĽA 28.07

Ráno — voľný čas. Albert Galtier nás pozýva na prehliadku okolia Bédarieux. Obz-

Sprievod nedeckých ochotníkov na uliciach mesta

ríme panorámu horského pásma Sevennov zo štítu Tantajo (518 m), na ktorý nás dovezla Škoda Favoritka níšho hostiteľa. Potom cestou na piknik v jednej zo spriateľských rodín prechádzame okolo prehistorickej kamenej hrobky. Je nestrižená, neohradená a predsa nepoškodená.

Poobede odchod do Saint Pons a nívštěva predromanskej (9. st.) katedrily sv. Ponsa. Prestavani v dobe gotiky a baroka, vybavení peknými vitrážmi z 18. st. mi v zakristii cennú múzeálnu zbierku, o.i. mramorovú truhlu z 1. stor.n.l.

Potom zasa relax cestujeme do La Salvetat k jazeru, kde máme konečně příležitost si naobjázportovo zaplavá. Využívá to, že tam, len Eudom'r Molitoris a pišťici tieto sloví, hoci také čisté jazero s teplotou vody takmer rovnou horúčemu vzduchu nestremene tak rýchlo...

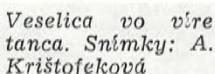
Veter ideme do šiatra, v ktorom má vystupovať súbor Afesz v Békéscsaby v Maďarsku. Je to územie obvané slovenskou menšinou. Preto v repertoáre skupiny medzi ukážkami folklóru z rôznych oblastí Maďarska prevládali skladby v slovenskom jazyku, ba aj také, ktoré sa nachádzajú v programe Veselice. Horšie to bolo s používaním jazyka predkov; iba niektorí maďarskí hostia sa mohli tým pochváliť...

Doma manželia Galtierovci prichystali nové prekvapenie: žabie stehienka. Naozaj nemajú pravdu ti, čo nadávajú na tunajšiu kuchyňu. Stojí za ochutnanie.

PONDELOK 29.07.

Cely deň trávime pri Stredozemnom mori. Voda slanšia ako v Baltickom mori a samozrejme neporovnateľne čistejšia a teplejšia. Raj pre potápačov: nás domáci vzal výstroj a so zvláštnou sieťou sa pustil do lovu ježoviek, majúcich obohatiť dnešný ve-

Pamiatkový záber pred katedrálou sv. Marka v Benátkach

čeru. Záujemcov plávania je dnes viac ako v La Salvatate, hoci vlny sú mohutné a obloha sa často mračí. Výzerá na to, že languedocké horúčavy na istý čas povolia...

ÚTOROK 30.07

Od rína intenzívne prší. Tunajši obyvateľia — na rozdiel od nás — sa tešia — trvajúce dlhodobé sucho oslabilo aj tak problematickú úrodu, kým trávy a lesy sa zdali len čakať na prísopečnú zápalku, ktorá môže zapričíniť katastrofu. Napriek nepríaznivému potasiu časť našej skupiny sa rozhodla pozrieť si slávne vinice v Laurens. Potasie sa začína zlepšovať a poobede sa na nás usmialo slinko. Guinguó má asi dobré vzťahy s nebom — vedľ dnes je prvý deň festívalu!

Bédarieux má rád sviatky: okrem révii folklóru sa tu konajú festivaly rockovej a džezovej hudby (pred 25 rokmi tu vystupoval sám Louis Armstrong a októbrový sviatok Zbierania hub príťahuje zástupy turistov z celého sveta).

Festival tradičného umenia sa koná na školskom dvore s hľadiskom pre niekoľkostovkov a rozľahlým javiskom vybaveným vysokokvalitnou akustickou a osvetľovacou technikou. Otvára ho jubilant. Guingó vystupuje v krojoch z polovice 19. storočia so sprievodom kľukovej lýry, gajdov, fujary, gombikovej harmoniky a bubna. Program skupiny netvori voľnú zmes skladieb; je to akoby krátky štyridsaťminútový musical, spevohra majúca vlastnú dramatický námet so spoločenskou tématikou pripravený podľa diela slávneho bedarienského spisovateľa Ferdinanda Fabrea (1827-1898). Naša sprievodkyňa Chantal tancovala s obväzom na nohe, ktorú si pred tromi dňami vytkla. Zrejme nás bioenergoteraape Vendelin Krempašský dobre ošetril vytknutie...

Po zaslúžených ováciach sa na javisku zjavil maďarský súbor so spomínaným repertoárom. Po nich nemecká skupina Almarausch z Leutkirchu nad Bodenským jazierom. Repertoár trochu monotoný — stíle sa strieda tá istá polka a tej istý štajer. Aj kondícia tanecníkov nie najlepšia. Vraj na vás bola únava — prišli na javisko priamo z autobusu...

Konečne Veselica! Chcem byť objektívny, ale nedá sa poprieť že si od začiatku podrobila a očarila publikum (opakujem slová Francúzov). Repertoár — striedavo v spiskom nárečí a v slovenčine. Od zbojníckeho po čardáš — plná paleta choreografickej a vokálnej expresie. Kapela držala rytmus ako metronóm. Obavy boli naozaj zbytočné. Podľa komentárov šepkaných medzi divákmami najväčší temperament ukázali Zofia Bogatičková mladšia a Valent Stronček. Cítim sa hrdý, že som prišiel s takým súborom!

S plieskajúcou na vetri poľskou vlajkou, ktorú nesie E. Molitoris, pochodujeme k rad-

nici, kde nás víta primátor Bédarieux s predstaviteľmi mestskej správy, ministerstva kultúry a Sekretariátu pre mládež. Odozvádajú Veselici čestnú medailu, ktorú preberá vedúca súboru Z. Bogačíková. Dnes druhá etapa festivalu: k súborom Guingoí, Veselica, Afes a Almarausch (prezentujúcim konečne po celodennom oddychu vysokú úroveň) pribúdajú Walesania z V. Británie so zaujímavou polyfonickou improvizáciou, v ktorej úlohu vedúceho nástroja majú gajdy, ako aj bratislavský súbor Dopravár so skladbami v rôznych oblasti Slovenska. Kulminačným bodom dvojdňovej fiesty bolo vystúpenie dychového orchestra L'Harmonie Bedarienne pod vedením A. Galtiera najprv osve, potom spolu so súborom Guingoí, zavŕšené polkou Tancuj, tancuj, vykrúcaj, vo vlastnej aranžácii. Za celkové hodnotenie celého podujatia nech slúži veta jedného z usporiadateľov, ktorý pred našim odchodom povedal: **VESELICA NEMALA KONKURENCIU.**

STVRTOK 01.08.

Nívrat do strednej Európy bol sice dlhý, ale veľmi zaujímavý a fyzickú únavu nám rekompenzovala majstrovská jazda slovenských vodičov a perfektná organizácia parkovačích miest. Autobus sa zastavil pri Monackom kniežatstve a o niekoľko hodín neskôr po prekročení talianskych hraníc bez vyahovania dôkladov, zaparkoval pri meste — súostroví pospájanom mostikmi, ináč známom pod menom Benátky. Neopakovateľné dojmy! Úlohu benátskeho cicerone úspešne plnil prof. J. Čongva. Ziaľ, nebolo dosť času na plavbu gondolami ani vodnou električkou po romantických prieplavoch, lebo sme museli stíhať ďalšiu akciu...

Prvý medzinárodný veľtrh európskeho ľudového remesla EERO-91 v Kežmarku, kde nás súbor mal vystupovať, sa konal v dňoch 2.-4. augusta. Bolo to nové zaujímavé podujatie, na ktorom sa zúčastnilo 65 remeselníkov z Česko-Slovenska, Poľska, Rakúska, Maďarska a Švédska. Materiálom pre umelecké výrobky bolo všetko, čo nám odkázala tradícia, čiže všetko okrem umelých hmôt: drevo, plech, koža, rohovina, drôt, keramická hlina, sklo, bavlna a ovčia vlna. Poľsko reprezentovali krajania rezbári Andrej Gombaji a Jozef Voitas z Jurčova.

V kultúrnej časti podujatia vystupovali folklórny súbor Magura a Maguračik z Kežmarku, súbory z Prešova, Bratislavky, Uhorského Hradišta, Rakúska, Talianska no a naša Veselica. Veľtrh počil svojou návštěvou o.i. biskup František Tondra, predsedá SNR František Mikloško, predsedá vlády SR Ján Čarnogurský, podpredseda federálnej vlády Jozef Mikloško, s ktorými sa stretli členovia ÚV našej Spoločnosti.

JERZY MICHAŁ BOŻYK

JOZEF ŠKVORECKÝ

Konec starého kocoura

A byl to konec sezóny kočičích zpěvů. Tu noc koncertovalo jakési kocouří kvarteto za komínem na střeše domu poručka Borůvky vytrvale, žalostně, toužebně. Poručík nemohl spát.

A na druhém konci města jiný kocour zatím umíral. Svíjel se v křečích. Rval. Ale dřív, než mu kdo mohl pomoci, pošel.

Nyní — bylo sedm hodin ráno — stál poručík před uvilenou manželskou posteli a na ní, v modročerveně pruhovaném pyžamu, tyčila se obrovská hora masa, která ještě před hodinou byla prokurátorem Pavlem Hynaisem. Teď z něho byla velmi ošklivá mrtvola s tváří v křečovité grimase velmi podobnou té, již znala nekonečná řada zločinců i lidí prokurátorem na roven zločincům postavených. Jenomže tahle tvář byla ještě hrůznejší a méně profesionální.

Před smrtí se prokurátor pozvrazel. Zbytky polstrované večeře potřisnily mu pyžamo na prsou a na bříše, bílé povlaky perín a polštářů také.

Nad tím vším se narovnal starý policejní lékař Seifert, luplo mu v kříži, zašklebil se a pohlédl na poručíka.

„Vypadá to na arsenik, ale některé příznaky jsou atypické,“ řekl. „Budem se na to muset podívat v laboratoři.“ Mladý lékař z pohotovostní služby, který se držel stranou, horlivě přikývl.

„Taky se mi to nezdálo. Když mě ta paní volala, myslí jsem nejdřív, že půjde o otravu masem — podle toho, co mi řekla — ale pak —“

„Co vám řekla?“

„Ze muž má žaludeční křeče a ona má strach, jestli něco někde nesnádlo.“

Poručík se zachmuřeně rozhlédl po ložnici. Až na ty zvlášně postele mohla jít na výstavu. V pootočeném prádelníku svítily hranoly geometricky složeného přídla, převázaného růžovými a modrými stužkami. Na věšáku visely prokurátorovy šaty, jeho rádio leželo pozorně naskládané na židlí. Nad posteli zářil velký obraz jakéhosi průvodu pod impresionistickou záplavou červených vlajek. Poručíkovi se k tomu pokojí nějak nehodil. Byl to studený, tmavý pokoj, lesknoucí se leštěným dřevem a mnoha chladnými skly.

„Když jsme přijeli, bylo už pozdě,“ počítal mladý lékař. „Ta rychlosť mi byla hned podezřelá. Proto jsem poslal pro vás.“

„V kolik vás volala?“ řekl se poručík. „Volala v pět, ale byl jsem na pochůzce.“

„Takže sem jste se dostal?“

„V půl šesté. To už bylo bohužel po všem. Jenomže ji —“ mladý lékař pohlédl na mrtvou, „— ji pochybuji, že bych byl mohl něco udělat, i kdybych přišel včas. Co říkáte, pane kolego?“

Starý kriminální lékař Seifert rozhodně přikývl.

„Mám dojem, že nic,“ pravil.

Poručík jenom mlčel a znova přejel zrakem chladnou ložnicí. Za oknem se v mlhavém, studeném ránu prostírala zahrada. Pečlivě očetřovaná zahrada. Jabloně, třešně, které se v šedivé mlze bělaly prvními květy, záhonky svědomitě přivázané k tyčím, záhonky, jež okopala ruka někoho, kdo rozuměl své věci. Okno bylo otevřené. Ve vedlejší vili plakala nějaká žena.

Žena muže, tyče ho se jako nestvůrné pohoří na rozhozené posteli, neplakala. Byla to drobná starší paní, stila v kuchyni u skleněných dveří na terásku, byla bledá a ze zbledlé, vrásčité tváře, orámované řídkými šedinami, černé svítily oči, skoro dětsky veliké oči. Co v nich bylo, poručík nevěděl, nedalo se to přečíst.

„Řekla jste panu doktorovi do telefonu, že máte strach, jestli váš muž někde něco nesnádlo. Co jste tím myslela?“

„Měli jsme k večeři sekancou svíčkovou,“ pravila žena slabým, jakoby bojicím hlasem. „Byla od včerejška, a já jsem měla nejdřív strach, jestli se to nějak nezkazilo — včera bylo takové teplo —“

„Ale vy jste ji přece jedla také?“

„Ano.“

„A žádné potíže jste neměla?“

Žena zavrtla hlavou.

Praporčík Mílek přistoupil ke kuchyňskému dřezu a zahrastil v něm talíři.

„To je nádoba od večeře?“ zeptal se. „Neumívala jste to?“

„Ne,“ řekla žena. „Chtěla jsem to umýt dnes ráno, ale když se to stalo —“

Mílek pohlédl na poručíka. Poručík kývl. Mílek pokynul vrchnímu nadstrážmistrovi Sintíkovi a ten přistoupil ke dřezu. Vytíhl ze služební tašky igelitové sásky a zaal do nich pečlivě a s uctivou hrůzou balit talíře se zbytky omáčky a kousky jakési zernařské hmoty, která kdysi patrně byla sekancou svíčkovou.

Poručík se rozhlédl po kuchyni. Stejně jako v ložnici, i tady bylo pečlivě uklizeno. Bílá staromodní kredence zářila jako mariánský oltář.

„Jinak nejdřív vás manžel včera večeře nic?“

„Doma ne,“ řekla váhavě žena. „On ale rád jídval přes den ve městě.“

„Kde?“

„Různě. Ve snack-baru v Alcronu, U Laubuňka, ve Filmovém klubu — já ani nemám, kde všude. Ono mu chutnalo a —“ Odmlčela se.

„Někdy potom ani doma nechtěl večeři. Včera taky kousek nechal. Asi se zas někde přejedl. Hubovala jsem ho, ale bylo to málo platné.“

Mílek zakaškal a pohlédl významně na poručíka. Poručík se však jenom podíval z okna.

„A jak to bylo včera?“ řekl se chmurně.

„Vy jste po celou dobu večeře byla s ním?“

„Ano, byla.“

„Nepoužíval nějaké prášky pro trávení? A nepil při večeři nějaký alkohol?“

„Pil pivo,“ řekla žena a ukázala na přízdoní lítěv na dřezu. Mílek ji zvedl. Na dně byl ještě nedopity zbytek. Praporčík podal líhev Sintíkovi.

„A prášky taky bral. Mí je v kapse saka. Trpěl zažívacími potížemi.“

„A na spaní — nic?“

„Ne. Spaní mívá dobré.“

Poručík kývl na vrchního nadstrážmistra a ten odešel do ložnice, kde na věšáku viselo nebožtíkovo sako.

„A kromě té svíčkové a toho piva neměl už nic?“ řekl se poručík. „Nesnádlo něco tajně, abyste to neviděla? Rikáte, že jste byla u něho po celou dobu večeře?“

„Ano, byla,“ žena se zarazila. „Vlastně — na minutku jsem si odskočila vedle k telefonu. Volala mě mezi městská — sestra z Liberce.“

„Jak dlouho jste byla pryč?“

„Tak dvě, tři minuty. Víc ne. Sestra mi jenom řekla, že v sobotu přijede, a hned zavěsilala. Spojení jsem dostala hned. Vlastně to ani nebyly dvě minuty.“

„A nemohl si zatím něco vzít? Z ledničky nebo tak?“

Žena pokrčila rameny.

„To nevím.“

„Pro jistotu se podíváme taky na věci v ledničce,“ řekl Mílek.

Z ložnice se vrátil vrchní nadstrážmistr a podal poručíkovi malou barevnou lahvič-

ku. Poručík s ní přistoupil ke skleněným dveřím terasy Pepsin pankreolan.

Zamyšleně hleděl na poloprázdnou lahvičku, a najednou mu do obličeje dopadl ostrý paprsek slunce. Vzhledl. Zahrada se vynořila z mlžného oparu a bílé květy třešně zaplavily jako velké roje motýlů. Rezavé jarní slunce zalilo terasu a zahradou přeběhla černá kočka. Poručík si vzdychl. Je pořád vše a vše koček, bůhví čím to je, pomyslel si. I tady jich zřejmě bylo plno. Za černým střímem se mihl jiný, bílý a hnědý, a odskočil za vilou zaznělo zuřivá zaměnoukání. Na čistě zametené terase nechal některý z těch stínů nevzbudnou stopu své tělesné potřeby, kterou se marně snažil zahrabat do cementu. Jsou to čistotní zvířata, pomyslel si poručík. Ale ve městě to přesto není hygienické. Znovu se ozvalo zaměnoukání a černá a bílá kočka se objevily, letěly jako dva živé, kličující projektily zahradou mezi zákrsky a přes uhrabané zíhonky a zmizely v blízkosti korun třešňového stromu. Žena ve vedlejší vili pořád usedavě plakala.

Poručík vzdychl a obrátil se k prokurátorové manželce. „Kdy se u vašeho muže objevily první příznaky?“

„K rannu. Asi v půl šesté mě vzbudil, že mi strašné bolesti břicha a —“

Výslech převzal starý doktor Seifert a poručík se zahloubal do jakýchkoli svých myšlenek.

* * *

Z nich ho vytrhl telefon. Prokurátorova manželka se automaticky otřípala k aparátu, ale poručík ji zadržel a zvedl sluchátko sám.

„Haló?“

Chvíliku bylo ticho. Pak odpověděl slabounký ženský hlas, a poručík by byl přišok, že to byl dívčí hlas.

„Můžu s váma mluvit? — já jsem si to rozmyslela.“

Když odpověděl, vzhledl k němu vrchní nadstrážmistr Sintík překvapeně, neboť poručík mluvil nepřirozeným, chrapavým šepotem, jakého normálně nikdy nepoužíval. Rekl: „Prosím.“

„Vy tam — nejste sám?“

„Ne.“

„A mohli byste přijít v devět? Zase tam co včera?“

„Dobře,“ řekl poručík. „Ale ne tam. Přijďte do kavárny Union, dobře?“

„Ano,“ pravila dívka. „V devět.“

Mílek se na něho tizavě podíval. Poručík pokrčil rameny a otočil se k prokurátorové ženě.

„Povíte mi, paní Hynaisová; vás muž byl večeřejný žalobce. Nedostal v poslední době nějaké výhrůžné dopisy? Nevyhrožoval mu někdo osobně?“

* * *

Vyšlo najevo, že výhrůžné dopisy bývaly pravidelnou součástí prokurátorovy korespondence, zejména v dřívějších dobách. Tehdy je také předíval bezpečnostním orgánům, ale protože byly stejně všechny anonymní a protože k nějaké realizaci výhrůžek nikdy nedošlo, později se na to vykašlal a bohužel je začal hizet do kožešiny.

A praporčík Mílek také existenci těchto dopisů nepřikládal význam. Když stál u zadní brány vily před služební volhou a chystal se odjet do Unionky, řekl poručíkovi suverenně:

„Pro mě to udělala ona. A počítám, že hodně fušérsky. Protože vraždu ženský mozeck nedokáže premeditovat moc rafinovaně. Jiné věci snad, ale vraždu ne.“

„Ano,“ pravil poručík ponuře. „Samozřejmě to mohla udělat ona. Celý tenhle případ bude asi jen otázkou materiálního důkazu. Jakého jedu bylo použito a jak si ho kdo mohl opatřit. Vyšetřování travíčských afér se obyčejně vždycky sevrkne na tohle.“

Chmurně se zahleděl na zahradu vedlejší vily. Starí paní s uplakanýma očima tam okopávala zíhonky. Zdaleka ne tak pečlivě očetřované zíhonky, jako byly záhonky v zahradě vily prokurátorovy.

Byla za deset minut devět. Za tři minuty nato seděli už v kavárně Union. Byla po ráně prázdná. Poručík se umístil ke stolku přímo proti dveřím a zakryl se novinami. Málek usedl k širokému oknu s leptanými květy v rozích, odkud měl výhled na trávník před vchodem a na vrchního nadstrážmistra Sintáka, ležérně opřeného o kandelábr. Služební volha stála pár kroků odtud v postranní ulici.

* * *

V devět pět vešla do kavárny dívka a rozhlédla se. Nenašla, koho hledala, nervózně se posadila ke stolku v nejvzdálenějším rohu a poručila si černou kávu. Nervózně si pohrávala s rukavičkou a co chvíli ukazovala poručíkovi hezký profil, jak se otáčela po hodinách na průčelní stěně.

Poručík připadal známý. Nemohl si vzpomenout, kde ji viděl. Když však neopatrně odložil noviny, setkaly se její oči s jeho a dívka rozpačitě kývla na pozdrav. A poručík byl doma. Vstal, přešel k jejímu stolku.

„Dobrý den, slečno Pešková. Jak se vám daří?“

Tanečnice — neboť to skutečně byla přítelkyně zavražděné Ester Nakoncové z případu v divadle Odeon — se nejistě usmála a podala mu ruku.

„Děkuji. Tak — pořád stejně.“

„Čekáte na někoho?“ Poručík si přisedl. „Ne. Vlastně ano. Ale on už asi nepřijde.“ Zašlápla po hodinách na stěnu.

Poručík zasmučněl.

„Ne. Nepřijde,“ řekl ponuře.

Dívka zbledla. Ruka jí mimovolně vyletěla k štěhlému krku.

„On — on to někdo na něj — on se to někdo dozvěděl?“

Poručík na ni upřel smutně, melancholické oči.

„Povězte mi všechno,“ řekl.

A dívka se rozeštkala.

* * *

Když to potom, poněkud zajíkavě, poručíkovi vyprávěla, bylo to něco docela jiného než čekal.

„Poradila mi to Zdářská — její sestra měla taky nějaký takový průšvih, něco kvůli valutám,“ vzlykala. „A ona mi poradila, abych taky šla za ním. Já jsem to teda udělala, ale když jsem ho viděla, tak jsem — tak jsem —“

Poručík kývl.

„Tak se vám cena zdála moc vysoká,“ řekl truchlivě.

Dívka svítila hlavu.

„Ano. Jenže pak jsem o tom dnes v noci přemýšlela, a víte — bráchovi by to úplně zničilo život. Aspoň si to myslím. On bude dělat pohovor na vysoké ekonomické, a kdyby ho teď zavřeli —“

„Co vlastně proved?“

„Nic, pane poručíku. On je to ještě takový kluk pitomá, znáte to přece. Někde se opil nebo co — nebo to snad bylo jen tím big beatem — prostě zdemolovali sál na kulturním středisku, a když přišlo eseně, tak utekli. Jenom bráchu chytily. Ale on je to opravdu ještě docela hloupý kluk, nemůže za to —“

„To vy ho máte tak ráda?“

„Je to můj bráška,“ řekla smutně dívka. „To víte, maminka nám zemřela, když se narodil, a tátá — našel si jinou, tak jsem se o něj starala já. Ale já za to nemůžu,“ dodala rychle, „že dělám takové hlouposti. Nemůla jsem na něj tolík času —“

„Hynais měl vést žalobu v jeho případě?“

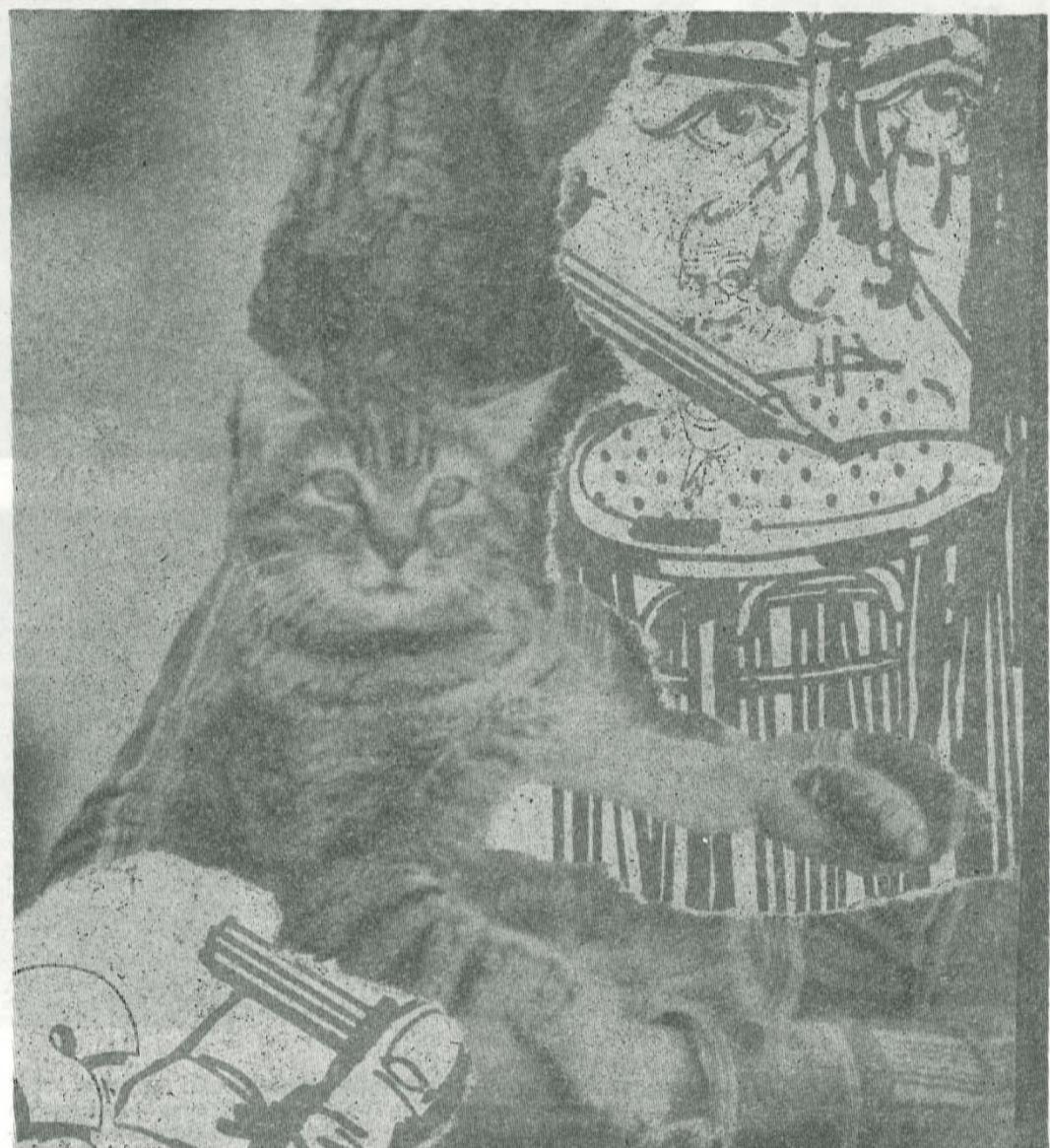
„Ano.“

„A jak jste se s ním vlastně domluvila?“

„Řekla jsem, že si to rozmyslím a dám mu vědět.“

„Pokud jde o tu dohodu —“ poručík uvažoval, jak tu choulostivou věc vyjádřit, — mluvilo se o tom přímo, nebo vám to jenom nějak naznačil?“

Dívka mu kupodivu pohlédla přímo do očí.

Kolář: Empe

„Naznačil — ale bylo to docela jasné, víte?“

„Aho,“ řekl truchlivě poručík.

„Vy — vy jste ho zatkli?“ zeptala se. „Ono to na něho prasklo — to se sestrou Olínou Zdářské?“

„Ne, to ne.“

Lekla se.

„To jsem snad teda neměla —“

„Nebojte se,“ řekl poručík. „Už mu neplatíte, ani když řeknete úplně všechno.“

„A kdo dostane ten bráchův případ?“

„To nevím. Určitě on ne.“

„To oni ho teď vyhodí, když —“

„Ne hned. Ale on už prokurátora nikdy dělat nebude.“

„Ne?“ vydychla dívka.

„Ne,“ pravil poručík Borůvka. „Je mrtev.“

* * *

Když se pak podruhé uklidnila, vylezla z ní, že jednání s prokurátorem proběhlo neuvěřitelně věcně. Byl ochoten zařídit vše tak, aby brácha vyklouzl s nejnižší možnou podmínkou. Byl výslově ochoten prosazovat do rozsudku vénu o tom, že záležitost neměl ovlivnit rozhodnutí o provinilcově přijetí na vysoku školu. To vše výměnou za tu známou věc, s níž ženy obchodovaly už ve starém Babylóně.

Sešli se — tanečnice a prokurátor — v Klubu filmových umělců, kde měl on předtím schůzku s jakýmsi režisérem a kde si potom dal večeři. Dívka sama při tom povídala ztratila chuť k jídlu, ale prokurátor zřejmě sjednaný obchod o apetit nepopravil. Poručil si — nevěděla už, co si poručil, ale bylo toho hodně. „Nevadí,“ řekl poručík. „Co to bylo, to si zjistíme tam.“

„Takový starý kocour,“ rozhorlil se pak

praporčík Málek cestou do Klubu a v rozhořčení pozapomněl, že přátelské vztahy mezi ním a poručíkem v poslední době ochladly. „No věřil bys tomu, Josef? Já blbec si vždycky myslí, že soudci a prokurátoři — prostě, pro mě to byly vzory neúplatnosti —“

„Jou to jenom lidi,“ pravil poručík. „Jako my. A někdy je docela náhoda,“ dodal, „co kdo dělá.“

* * *

„Pan doktor Hynais?“ vzpominal vrchní v Klubu. „Ano, byl tady. Chodil sem občas, dělal právního poradce v detektivkách. Seděl tu včera se slečnou Peškovou. Ano, dal si večeři.“

„A co to bylo?“ Poručík se rozhlédl po jídelně, kde dvě servírky prostíraly stoly k obědu. Blížilo se poledne. Otevřeným servírovacím oknem bylo vidět do kuchyně, kde se právě mihl nějaký kuchtík v bílé čepici.

„Co si dal? Pochejte. Udělalo to dost velký účet,“ zauvažoval vrchní. „Měl polévku s játrovými knedlíčky — tatarský bifteček — roštěnou po milánsku — jednoho sachra — pivečko — a černou kávu.“

„Jaké pivo?“

„Plzeň. Vypil dvě.“

Kuchtík za oknem vykoukl a podíval se zvědavě na poručíka.

Příliš zvědavě.

A nebyl to žádný kuchtík. Bylo mu nejméně třicet.

Poručík se zamyslil.

„Můžete mi dát seznam personálu, který měl včera službu?“ obrátil se na vrchního.

DOKONČENÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Predsedníčka MS KSSCaS v N. Belej J. Šturekova víta účastníkov prehliadky

Pochoduje dychovka v Dolnej Zubrice

Prehliadka dychoviek v Novej Belej

Tohoročná vatra — symbol krajanského hnutia na Spiši a Orave zahorela 1. septembra v Novej Belej. Bola venovaná dvom výročiam: v tento deň pred 52 rokmi hitlerovské Nemecko rozpútalo najhornejšiu v dejinách ľudstva — druhu svetovú vojnu. O 6. rok veku neskôr 29. augusta 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie. Obidve udalosti sa hľboko zapísali do pamäti našich národotvórcov.

Na túto významnú slávnosť spojenú s prehliadkou našich dychových kapiel, sa zišli krajania zo Spiša a Oravy. Befania sa na podujatie prichystali veľmi dobre. Slávnosť otvorila predsedníčka MS KSSCaS v Novej Belej krajanka Júlia Šturekovi, ktorí peknou slovenčinou privítala čestných hostí, medzi nimiž predstaviteľku Generálneho konzulátu Českej a Slovenskej federatívnej republiky v Katowiciach dr. Z. Ouzku. Slávnosť sa taktiež zúčastnila zástupkyňa Odboru pre národnostné menšiny ministerstva kultúry a

umenia Elžbieta Kuligová, tajomník ÚV KSSCaS E. Molitoris, zástupca vojvodského kultúrneho strediska J. Zabierzowski, zástupkyňa Kuratória osvety p. Z. Mužyczko, vojvoda Gminy Novy Targ Jan Smarduch. Na podujati boli prítomní taktiež zástupcovia redakcie Život a Krakovská televízia. Pri privítaní vzácných hostí sa ujal slova tajomník ÚV KSSCaS E. Molitoris, ktorý o. i. povedal: „... Každoročne sa tu stretnávame. Na tomto podujati sme slávili výročie SNP a tiež pripominali bolestné chvíle, aké pre polský národ bol 1. september. Verný odkazu týchto dní a ľudostí, ktoré hlboko zasiahli do sŕdc slovenského a polského národa. Našou slávnosťou chceme zíroveň prispeť k poznaniu a zblíženiu našich dvoch národotvórcov. Na Spiši a Orave trváme na mierovom spolunazívaní všetkých tých ktorí si vzájomne hodnoty. Nech dnešná prehliadka prispeje k tomu, aby sme sformovali v budúcnosti spoločnosť bez zíbran. Chceme bratsky spolunažívať a nie vzájom-

ne sa obviňovať. Veríme preto, že takto budú zmyšľať všetci, ktorí tu žijú. Budú nás chápať, že chceme prispievať k rozkvetu tohto štátu, kraja a regiónu, kde sme žili a žijeme.“

Pred zahájením prehliadky sa členovia dychoviek ako aj prítomní hostia zúčastnili slovenskej svätej omše. Po omši sa sformoval sprievod a za rezkých zvukov prešli orchester zo stredu obce do amfiteátru. Pohľad na sprievod bol fascinujúci.

Divákom sa predstavilo päť dychových orchestrov: z Novej Belej, Krempach, Jurgova, Vyšných Lapšov a Dolnej Zubrice. Slávnosť zahájila dychovka z Dolnej Zubrice pod vedením skúseného kapelníka Jána Sołavu. Tito najmladší krajanski kapela si počínala veľmi dobre, predstavila sa obecenstvu pochodom Spolu, poľkou Smím prosil a skladbou Traja priateľia. Delnozubritania sa ukázali už ako vyspelí muzikanti.

Koncertuje jurgovský orchester

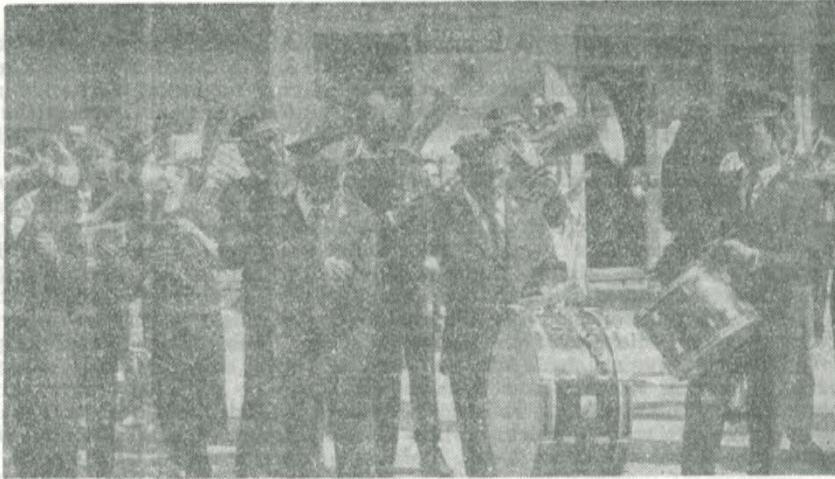

Jednotlivé vystúpenia sledovali stovky divákov

Novobetania vystupujú tradície v krojoch

Hrá dychovka z Krempach

Pochodujú Vyšnolapšania

Hostia na prehliadke (zľava): J. Zábierowski z vojvodského kultúrno-strediska, A. Kuligová z ministerstva kultúry a umenia, Z. Muzyczko z Kuratória osvety a výchovy v N. Sáčci, Z. Ouzka z generálneho konzulátu ČSFR v Katowiciach a J. Smarduch — vojt z Gminného íradu v Novom Targu

Dychovku z Jurgova netreba zvlášť našim čitateľom predstavovať. Pod vedením kapelníka kr. Františka Congvu sa tak tiež uviedla veľmi dobre. Zahrala obecenstvu skladby: pochod Spolu, polku Svadební halali, valček Komarnický a tango Cikinka. Ako ozajstní majstri dychovej hudby sa predstavili aj dychovkári požiarnickeho zboru z Krempach, ktorí vystúpili pod taktovkou skúseného kapelníka krajanu Jána Kalatu. Zahrali pochod Spolu, polku Za horami a valček Smutný si. Kapela získala už viacero vyznamenaní a ocenení.

Ako štvrtí predstúpila pred obecenstvo nie menej známa kapela z Vyšných Lapšov. Zahrala pod vedením krajanana Dominika Gríglaka, ktorý sa napriek pokroku ľemu veku muzike, stíle venuje. Treba poznamenať, že dychovkári z Vyšných Lapšov sa pravidelne zaústňujú našich krajanských prehliadok. Pozornemu obecenstvu Vyšnolapšania zahrali pochod Spolu, valček Sen lásky a polku Dve ruže.

Na záver vystúpila dychovka z Novej Belej pod vedením krajanana Emila Cervasa. Beňania sa na prehliadke väčšine domičom divíkom predstavili pochodom Jar mladých, valčíkom Kvitne drobná dačelina, polkou Cimgo de majo, a pesničkom Tys falosná frajerka, ktoré spestili svojím spevom výborný vokalisti Jozef Majerčák a Cyril Šturek.

Vzácnym hosťom prehliadky bol znímy krakovský hudobník a vokalista a zároveň predsedu MS KSSČaS v Krakove Jerzy Božek. Vystúpil so zmesou slovenských evergreenov.

Kulminačným bodom našej krajanskej súťažnosti bolo zapálenie tradičnej vatry symbolu zípasu slovenského národa za slobodu. Nechýbalo neskor ani tradičné opekanie klobísek. Náladu bola výborná k čomu určite prispeval aj sice oneskorený folklórny súbor Kysučan z Čadce. Pôsobi už 37 rokov. Vo

svojom jeden a pol hodinovom vystúpení ukázal obecenstvu znamenitý program v ktorom predvedol kysučský folklór. Program slávnosti zavŕšila populárna ľudová veselica.

Nechcem hodnotiť jednotlivé vystúpenia. Podľa mňa všetky dychové orchestre hrali veľmi pekne, a len odborníci by vedeli presne určiť ich poradie. Ziaľ čo môžeme výčítat organizátorom je, že nestanovili súťažnú porotu. Možno však, že cieľom prehliadky nebolo súperenie, ale len predvedenie dychovej hudby, ktorá mi na dedinách Spiša a Oravy silnú tradíciu.

Organizátorom — miestnej skupine Spoločnosti v Novej Belej ako aj všetkým účinkujúcim a ústrednému výboru KSSČaS patrí uznanie za dobre prípravené kultúrne podujatie. Myslím si, že aj tohtoročná prehliadka sa nám zapíše do pamäti a budeme na ňu dlho spomínať.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Na prehliadke vystúpil pohostinne súbor Kysučan z Čadce

Horí tradičná symbolická vatra

NÁBOŽENSKÁ LITERATÚRA FAKTU

V minulých desaťročiach na Slovensku nevychádzala ani náboženská literatúra, ani literatúra faktu s náboženskou problematikou. V obmedzenom množstve sa podarilo vydávať Sväté písma, katechizmy a modlitebné knížky.

Dlhodobé medzery v tejto oblasti sa začali zapĺňať až po prevrate v roku 1989. Medzi prvé prece patrila kniha Antona Hlinku *Sila slabých a slabosť silných*, ktorá zachytia vývoj katolíckej cirkvi na Slovensku od r. 1945 po súčasnosť. V tom istom období sa objavila publikácia Ježiš zdáleka a zblížka od J. na Ch. Korca. Ide o zhustený prehľad história židovského rodu ako Bohom vyvoleného, ale aj o históriu Ježiša Krista počas jeho účinkovania na Zemi. Veľa svedectiev prinieslo aj vydanie monografie o biskupovi-mučenovi J. novi Vojtaškovi pod názvom *Sila viery, sila pravdy* od Viktora Trstenkého.

V situáciu dlhodobého nedobrovoľného pôstu v kontakte s náboženskou literatúrou, a z toho vyplývajúcej neinformovanosti, ba až nevzdelenosti vo veciach viery, cirkevných dej a t. sime privítali vznik nového vydavateľstva LUC, ktoré si dalo za úlohu vydávať náboženskú literatúru pre rodiny, deti, mládež i kňazov. A čo je veľmi dôležité: získ z vydania knih — ako o tom piše J. na Ch. Korec — sa použije znova na prípravu a vydanie ďalších kníh. Prve v tomto vydavateľstve vyšla modlitebná knižka

Aleluja i viaceré prece J. Eminencie kardinála J. Ch. Korca. Chceme upozorniť najmä na knihu *Cirkev v západu stáročia*. Od Neróna po osvetlenstvo, v ktorej autor predstavuje cirkev ako dielo Božie i ako dielo ľudu. Cirkev, v ktorej sú ľudia slabí i hriešní, ale aj svätí. Preča zachytia udalosti v cirkvi od hrôzovly cisára Neróna až po obdobie osvetlenstva s tým, že vydavateľstvo má v pláne vydávať ďalšie zväzky v závere diela.

Dlhodobé mor lne pustošenie slovenského rodu prinieslo svoje ovocie v podobe rastúceho počtu rozvodov, potratov, kŕzy rodiny ako z kladnej bunky spoločnosti. Uvažuj z ďalšej Korcovej knihy *K manželstvu a rodilostiu* sú venované katolíckym rodinám. Ide o pohľad na manželstvo, sex, poslanie rodiny, výchovu detí. Podobný charakter majú *Listy rodilom* (vydalo Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda). Knihy *O reholnom živote a Život zasvätených*, ktorých autorom je tiež kardinál K. Korec, majú priblížiť dejiny reholí na Slovensku, ich dnešnú obnovu, ale aj ich zmysel v dnešnej reevangelizácii východnej Európy. Medzi najsmutnejšie miľníky dejín Cirkvi na Slovensku, na Morave a v Čechach patrí likvidovanie kláštorov v roku 1950 a nekonečné prenasledovanie kňazov, reholníkov, väznenia, pravcovné tábory... Kniha J. na Ch. Korca *Od barbarskej noci*, z ktorej je násť úryvok, je prvou časťou trilógie spomienok na tieto ďalšie a smutné časy.

MARIÁN SERVÁTKA

JÁN CH. KOREC

Od barbarskej noci

PRI VYPOČUVANÍ...

Popri našich rozhovoroch na cele, ktoré boli veľmi radosťné, a teda aj úprimné a príjemné, boli tu však aj veci neprijemnejšie, ktorým ale nebolo možno vyhnúť. V mnohých dňoch ma volali a predvádzali hneď ráno okolo pol ôsmej hodiny na vypočuvanie...

Vypočuvanie ma vždy schladí. Keď príslušník, alebo ako sa vo väčení hovorilo — báchar — vrazil celou silou kľúče do dverí, zarachotí nimi a otvorí, cítim sa vždy nepríjemne. Aj keď som to už prečíhal mnohokrát, zakaždým sa trochu strhne. Povie meno meno alebo len rukou ukáže, aby som šiel. Dvere za nami zatvorí, pred dverami mi ohmatáva vrecká a telo až po nohy. Ruky za chrbát a ideme! Idem pred ním, pred vysetrovňou vždy poľkím čelom k mŕtuu... Na zavolanie vojedom. Sedivam nie v kúte na zabudované doske, lež na stoličke. To je asi privilegium, ktoré referent strpi. Referent je mladý, 27-ročný, zrejme mi vysokú školu. Jeho náčelník je oproti nemu človek bez osobitných schopností.

Môj referent si inteligentne dáva pozor, aby ma neurazil. Volí sa Fullier. Otísky má pripravené starostlivo, podrobne ich mi napíšané, je na takého mladého človeka dobrý psychológ. Bude pre mnohých politických väzňov nebezpečný, lebo ich asi vždy dobehne... Ani raz nebol voči mne hrubý. Niekoľko ma tlačí otísky — zvedavý je na všetko. Zrejme si prináša vždy inštrukcie, čo treba ešte zistiť.

Hovorím milo, o iných takmer nič. „Poznám ho, bol som asú niekedy s ním“, a to je všetko. Ferko, Fedor, Rajmund, Fábik atď. Mení len tak padajú — meno za menom. Niekoľko debatujeme voľne. Pre mňa je to oddych, jeho zas zrejme zaujímajú moje názory, spôsoby moja psychológia, možno ma študuje, aby ma lepšie poznal pre svoju úlohu, ktorú mi splnil. A tak aj keď sa voľne rozprávame, asi aj vtedy plní svoju úradnú povinnosť. No ja si dávam na svoje slovo stíle pozor...

„Pán K., taký inteligentný človek, mladý, hlava otvorená, a vy sa držíte náboženstva“ — hovorí mi raz — „nie je to škoda?“ „Azda nie,“ — hovorím. „Verím preto, že

Niekedy takto debatujeme dlho. Nikdy ma neurazil. Ani ja jeho. Niekedy mi povedal, že naše ciele sú vrah blízke. Bolo to vtedy, keď som mu hovoril, že i ja chcem dobro bud, a že som sa rozhodol venovať tomu celému svoj život. Povedal som, že východiskom máme odlišné, ale aj konečný cieľ. Raz mi hovoril, že my máme výhodu v živote. „Keď máte ľahkosť“ — hovoril mi — „vy ideťte do kostola, pomôdite sa a to vám robí dobre, ba máte nádej aj na život po smrti.“ — Potom dodal: „My to nemáme. My nemáme ani túto nádej, ani túto útechu z modlitby a z kostola. My všetko prekonávame vôleou.“

Raz mu hovorím, že neverím veľmi v jeho ateizmus. „Nehnevajte sa,“ — vrvávam mu — „ale naozaj neverím, že ste stopercentný ateista.“ — Bol zvedavý, prečo. Vysvetlujem mu svoju myšlienku: „Vás udržuje v ateizme len to, že nemáte čas dôkladne premýšľať. Ráno vstanete rýchlo do práce, tu vysvetrujete, pišete protokoly, potom schôdzka, aktív, futbal alebo film, večer ste unavený, a koniec — lahnete si a spíte. Utekáte tak trocha sám pred sebou ako mnogi iní. Ak by ste však boli sám-samučík v cele ako som ja, cez celé týždne a mesiace a museli by ste rozmyšľať o svojej situácii a o svojej budúcnosti, a nevedeli by ste, čo bude s vami — v takých chvíľach by sa vám otázka o existenci Boha objavila aspoň ako malá trhlinu vo vašom pohľade na svet: „A čo, ak predsa niečo jestvuje? A v tom tíchu by vám to už nedalo viac pokoj. Nemali by ste už niekdajšiu zdanlivú istotu. To ale znamená, že už teraz nie ste stopercentný ateista a že nemôžete mať úplnú istotu. Stopercentný ateizmus by bol taký, v ktorom by človek cez celý život, s úplnou istotou, bez najmenšej pochybnosti, až do poslednej minúty života bol skalopevne presvedčený o tom, že je len hmota, že Boha nict a že aj po smrti nictého nict... Ale človek s takto úplnou istotou ateizmu neexistuje...“

Referent sa postavil k obloku chrbotom k mene, ruky vo vreckách a pozeral von. Chvíľu bol ticho. Potom sa obrátil a povedal: „No, na dnes stačí.“ Zdvihol telefón. O chvíľu prišiel príslušník, dal podpísat listok a odviedol ma späť do celého — akoby do skladu.

Takýchto vypočuvávacích dní som sa nebál. Horšie bolo, keď začali s nejakou novou vecou a ja som nevedel, čo všetko majú zistené. Ale aj tak som bol rozhodnutý nehovori, na čo som mal právo.

V cele som znova sám. Som spokojný. Robotu mám stíle, pretože si robím program na celý deň. V nedeľu je tu veľmi ticho — nict sa nechýbe. Dvere sa neotvárajú, nie sú nijaké vypočuvávania. Raz do tohto nedeľného ticha vypadol nečakané prenikavý a usedavý pláč. Bolo to niekoľko ciel ďalej odo mňa. Počúval som prekvapene. Chudák, niekomu zlyhalo nervy. Neviem, kto je to, ale nie je mi to do smiechu... Nie všetci sme rovnakí. Možno je to človek, ktorý má rodinu, ženu, deti a v tomto tiche bol tiež nútne celé dni rozmyšľa... Kto vie, na čo myslí a čo ho priviedlo k tomuto výbuchu pláču...

O chvíľu počújem tiché kroky príslušníka. Spúšta zvonku vodu na WC. Syč to — a plač sa v tomto hľuku strica. Potom je znova ticho. Zrejme to muža, ktorý plakal, prekvapilo a azda precitol... Príslušníci sú tu prostrední — ani veľmi nekríčia, ale ani nepomôžu. Iba veliteľ, údajne menom Ištok, nahňa strach a kričí. Pri rannej prehladke mi niekedy rozhodol deky — hodi ich až po záhadu. Je takmer stále neprijemný. Keď môže, urobí zle. Tak sa správa voči nám aj pri polhodinových vychádzkach v murovaných a oddelených „výbehoch“...

Konečne sme sa dotkli pri vypočuvaniach takmer všetkých otízk. Čo sa týka mňa, priznal som veci, ktoré mali už v protokoloch od zástupcu provinciála a iných. Priznal som, že som bol konsekrovaný, pretože mali o tom už svedectvá, priznal som aj vysviacku dvoch saleziánov — Ferdiša Takáča. Keďže ale provinciálov zástupca ich mení nepoznal a keďže teda ich mená nemali, neviedol som ich ani ja. Hovoril som iba

toľko, že ja som priezviská nepotreboval viedieť a ak som ich náhodou aj vedel, že som na ne dôvno zabudol. Neverili mi, ale mne na tom neziležalo — mení som ne-prezradil. S Takičom to bolo inäč. Toho usvedčil zástupca provinciála, on sa priznal, a potom to potvrdil ešte ďalší, ktorému zástupca provinciála povedal, že nemí zmysel niť popierať... Reč bola aj o P. Hnilicovi. V tej veci prišiel do vypočítavacej miestnosti iný referent s balíkom papierov vo fascikli. Zrejme sa špecializoval v tejto veci a chcelodo mňa viedieť niektoré podrobnosti.

— „Poznáte Hnilicu?“
— „Áno.“
— „Dobre?“
— „Myslím, že dosť dobre.“
— „Odkiaľ?“
— Študovali sme spolu.“
— „Čo viete o ňom?“

Povedal som stručne, ako sme boli spolu v Ružomberku, potom na filozofii, teológii. V Podolí nci a Peziniku.

— „A čo potom?“
— „Nič.“
— „Ako nič?“
— „Potom som už o ňom nepočul.“

— „A kde je teraz Hnilica?“ — pýta sa ma vyšetrujúci.

Bolo mi to trápne. Ale nemohol som a nechcel som hovoriť nič viac, nijaké podrobnosti. Nakoniec som zo svojej strany uzavrel: „Nebol som s ním už roky, možno je to osem, možno deväť rokov od roku 1951!“

— „No a čo je s ním?“ — naľahal cudzí referent znova.

— „Keďže som s ním nebola toľke roky, myslím si, že sú tu dve možnosti: Bud stec ho zaistili, a to nepovažujem veľmi za pravdepodobné, lebo za toľke roky by som sa to bol asi dozvedel, alebo odišiel do cudziny. To je všetko, čo vám môžem o ňom povedať.“

Referent bol najprv prekvapený. Potom sa späťtal a hromžil. Takto postavení dilema znamenala: Neviem, kde je a nemím viac čo hovoriť. Samozrejme, že sa to neobišlo bez hnevivých poznámkov cudzieho referenta. Ale to patrilo k veci a nebral som si to veľmi k srdcu. Mojich spolubratov — Krapku, Karola, Ondrušku a Bučeku — vyšetroval začiatok isty Goga. Mali s ním horšie skúsenosti. A všeličko sa o ňom hovorilo — vtedy i neskôr... Ja som ho videl málo, iba kde-to...

Konečne — protokoly sú uzavorené. Stretní sa s obhajcom. Našla mi ho matka. Z vyšetrovacej väzby som mal možnosť z času na čas napísat krátky list. Nepamäti sa, ci som ja sám žiadal, aby mi ho našli, alebo sa poradili s inými. Obhajca prišiel.

Volali ma do vypočítavacích miestností. Bolo mi trápne, ako ma Dr. Földes pozdravil. Česť príci! Myslím si — to je neohrabany nápad! Akej práci česť? Znelo mi to strašne ďudne a bolo mi to trápne. Veď nepracujem. A príca referentova si nezasluží zvláštnej cti. Obhajca začal: „Vaša matka si priala, aby vás neobhajoval Žid. Ja nie som Žid. Vaša mamička si priala, aby vás neobhajoval komunista. Ja nie som komunisták.“

„Ha,“ myslím si, celý prekvapený a hľadím na nadporučíka, ktorý sedí vedľa za stolom a počúva! „Takto vykrámi“, čo si priala moja matka! — Obhajca, dr. Földes pokračuje: „Radím vám, nerobte zo seba väčšieho hrudinu, ako treba.“ — No d'akujem pekne! A tohto obhajcu si ja budem platiť! Cítim sa všeljakovo, neviem, mím ešte niečo povedať, či mila! Odís sám nemôžem. Začínam sa aj hnevať. Obhajca, platený peniazmi mojej matky, a takto sa so mnou rozpráva! Potom sa, keďže pozná trocha trestný poriadok, pýtam: „Pán doktor, budeme sa ešte rozprávať, alebo toto už má byť nič rozhovor?“ — Obhajca sa na mňa prekvapene dívá. „Prečo?“ — Hovorím. Sedí tu pán nadporučík! — Myslel som, že sa toho chytí a povie mi, že mám právo rozprávať sa s obhajcom medzi ďalšími očami. Obhajca sa však tvári, že nevie, o čo ide. A na moju poznámku povedal, či mi to vraj vadí! Dohovoril som! A nemal som viac záujem na ničom.“

Do cely som sa vrátil ani nie znechutený, lež takmer nazostený. Ja, v handrich, v handrich väzna, osamotený, pod dozorom — ja som sa nebál opýtať, sa obhajcu, čo bolo potrebné a upozorniť ho na trestný poriadok. A môj obhajca, doktor privát, ktorý by mal poznať svoje povinnosti i svoje a moje práva, ten sa správa takto! „Nerobte hrudinu!“ A ešte mi povedal, že niektoré rehole boli zrušené aj za Jozefa II., čiže — nie je to nič zvláštne v dejinách a ja som to mal prijímať!

„A toto bude moja matka platiť!“ — myslí som si. Obhajoba! Och, obhajoba! A civilizícia! V ten deň som sa cítil neobyčajne trápne.

Konečne dostivam do ruky obžalobu. Čítam nedočkavo čo Karol, čo Eudko Buček, čo Emil a Rajmund? Bolo nás päť. Obžaloba znala proti „Jánovi Korcovi a spoločníkom“...

Cítal som veľmi napäť a so zvedavosťou. Eudo sa držal ohromne! Neviem, čo ho to stílo, veď ho vzali prvého! Možno si myslí, že tento skromný človek porozpráva aj čo nevie a uľahčí priebeh celého vyšetrovania i procesu. Ale Eudo sa držal! V obžalobe bolo napísané: „Popíral i veci, ktoré nezáviseli s trestnou činnosťou. Svojou jezuitskou prefekčiou odvádzal vyšetrujúcich od hlavného cieľa“, atď. Na Pankráci, kde sa prvy raz potom stretli a rozprávali, som sa dozvedel, že im nepovedal ani kde sa narodil a odkázal ich na papiere... Z popisu ostatných som sa dozvedel, že čo nás všetkých vlastne obviňujú a čo majú asi zistené.

Tak umelo, nafúknuto a povrhne napiísaní obžaloba bude na hanbu slovenskému súdnictvu. Uvádzal celú obžalobu by bolo príliš zdľavé — má 15 klepaných strán. Uvedim z nej na ukážku niekoľko miest.

„Viaceré súdne procesy, konané pred bývalým Štátnym súdom a neskôr pred Krajskými súdmi proti niektorým príslušníkom vysokej cirkevnej hierarchie a proti predstaveným niektorých kláštorov... dokázali, že Vatíkán v službách agresívnych kruhov na Západe organizuje v našej republike už od vzniku ľudovodemokratického zriadenia rôzne podvratné akcie.“

„V procese proti zradným biskupom Vojtaššákovom a spol., bolo zistené, že títo biskupi... rokovali o možnostiach rozvratnej činnosti pomocou ilegálnej organizácie cirkvi.“

Dalej sa v obžalobe spominajú „nápečské plné moci na vybudovanie ilegálnej duchovnej spravy“. Hovorí sa tu, že reakčná cirkevná hierarchia prostredníctvom kláštorov, obradov, kízňami, misiami ovplyvňovala verejnosť proti republike. Jeden odstavec znie doslovne: „V procese proti desiatim predstaviteľom katolických rehole m.i. proti Františkovi Silhanovi, provinciálovi rehole jezuitov v Čechách, konanom r. 1950, bolo zistené, že kláštori a viaceré katolické rády sa stali oporami rôznych rozvratných akcií a útočiskami protištátnych živlov aj nepriateľských agentov. Bolo totiž dokázané, že vo viacerých kláštoroch boli ukrývaní nepriateľskí agenti, záškodníci, ba dokonca vrahovia. V kláštoroch boli odhalené skladištia zbraní a tajné vysielacie stanice.“

Keby čítal túto obžalobu od Dr. Wintera z Bratislavы niekoľko dobromyselný niekde v Indonézii, nadobudol by asi presvedčenie, že na Slovensku sa celá Cirkev a všetky kláštor premenili na bandu zločincov... Aj takto sa tvoria a pišu dejiny...

Co sa týka nás, obžaloba bola koncipovaná podľa uvedených zisad — všetko sme robili v službách Západu, zradného Vatíkánu a rozvratu. Ja som bol vysvätený za knaza, pod vedením provinciálovho zástupcu „v intenciach protiľudovej politiky Vatíkánu“ za biskupa. A obžaloba pokračuje: „Ako tajný biskup, aby rehole jezuitov na Slovensku bola ilegálne udržovaná a pripravovaná na zvrat ľudovodemokratického zriadenia, v rokoch 1953-1954 vysvätil v Bratislave viacerých bohoslovov tajne za knazov a až do jeho začiatku na nespočetných dohovorených a n hodilých ilegálnych schôdzkach usmerňoval viacerých príslušníkov rehole jezuitov o ich pripravách na zvrat ľudovodemokratického zriadenia, v tajnom štúdiu filozofie resp. teólogie, dával im tzv. literatúru,

udržoval ich v dodržovaní reholelných zásad, čím ich viedol k nepriateľstvu k ľudovodemokratickému štitnému zriadeniu v ČSR a to všetko za tým cieľom, aby prostredníctvom tejto vatínskej siete bola na Slovensku vykonaná rozvratná činnosť, smerujúca proti budovaniu socialistickej resp. komunistickej spoločnosti, proti materialistickej ideológii o marx-leninském učeniu“ (s. 1-2).

Pokial ide o moje styky s bohoslovami, obžaloba hovorí: „Pri týchto stykoch radil im, usmerňoval ich v tajnom štúdiu teólogie a dotoval ich tajne príslušnými študijnými materiálmi. Občas vykonával s nimi konzultácie resp. skúsky z preštudovanej litky. Za účelom úspešnejšieho riadenia štúdia a vobec výchovy zverených jezuitov v duchu vatínskej poslušnosti a v nepriateľstve proti socializmu a komunizmu a marx-leninskemu učeniu ako ideovému základu nášho zriadenia i sám spracovával rôzne filozofické úvahy a tieto rozširoval“ (s. 6).

Až pri čítaní obžaloby som pochopil, pretože bol moje ľstky, pripravený materiál pre 32 úvah a meditácie k exercíciam, podelené podľa tém v obálkach a prečo boli takmer na každom ľstku podložené niektoré slová alebo celé úsekly textu. V žalobe som o tom čítal: „Posudok pracovníkov Katedry dialektického a historického materializmu pri Filozofickej fakulte UK v Bratislave zo dňa 6.4.1960 ohľadne týchto materiálov konštatuje, že pod rúškom vysvetľovania „čistého“ náboženstva autor v nich premyslených a prečom spôsobom vyzýva na podporu papeža a Vatíkina v boji proti robotníckemu hnutiu, socializmu a všetkému pokrovčímu, čo ohrozuje kapitalizmus“ (pozri dokument č. 1).

Teda vede Komenského univerzity zaúdavovali a označili meditácie o Kráľovstve Božom a o príprave na svätosť pokánia za prefíkanú výzvu do boja za kapitalizmus... A na to je nás § 78 ods. 2 písmeň a) Trestného zákona. Tento paragraf má meno — velezradra.

V žalobe som našiel jednu výpoveď, prispevanú E. Krapkovi. Ríd som veril, že je to autentická výpoveď azda jediná v celej žalobe — takmer som v nej necítil štylizovanosť referenta, až na malé výnimky: „v bivinej Krapka vo svojej výpovedi zo dňa 31.3.1960 udáva: „Mojim vysvätením za knaza a ďalším štúdiom teólogie po roku 1950 až do súčasnej doby sledoval som, aby som si upevnil svoje knázské povolanie a príslušnosť k jezuitskému rádu. Toto som sa snažil udržať aj u ďalších bývalých jezuitov, s ktorými som dochádzal do styku, ktorých som upevňoval v dodržiavaní zásad a sláv, ktoré mali. Viedol som ich tiež k tomu, aby študovali teógiu. Počítal som s tým, a počítam aj teraz, že jedenkrát bude u nás v ČSR povolená legálna činnosť rádu jezuitov...“ (s. 12).

Tito výpovedi sú jednoduché, priama, pravdivé a rýdza. Keď som ju v obžalobe čídal, mal som radosť. E. Krapka dovtedy už preložil veľké dielo o sv. omši „Missarum sollemnium“ a napísal pekné úvahy k exercíciam sv. Ignácia „Tajomství Kráľovstva Božieho“. Brial svoje povolanie a poslanie vážne. A aký pravdivý bol, tak pravdivo aj hovoril.

Lenže by knázom, zaoberať sa teógiou, pomáhať iným, aby boli verní reholelným Slobodom, ktorí zločili, a ktorých ich nikto nezbavil a ktorých ani sami sa nechcú zriecknuť a počítať s tým, že rehole budú môcť u nás raz znova pôsobiť legálne — to je trestné čin, máme na to paragraf 79 ods. 1 Trestného zákona. Tento čin sa volí — podvraťanie republiky. Dívá sa zači niekoľko rokov na premýšľanie vo väzení...

Po doručení obžaloby sme boli pripravení ísť pred Krajský súd v Bratislave. Ako tito obžaloba, napísaná z nenívisti voči kresťanstvu, obстоji pred súdom dejín?

Plechový Anton — väzenské auto — nás odviedla do Justičného paláca. Dostanom sa na celu s akýmsi Záhoríkom-murírom. Hovorí, že je v strane. Dostal sa do väzenia preto, že streľal na svoju manželku. Ale on vraj nechcel... Na Justičnom paláci sme niekoľko týždňov.

V NAŠE IDEÁLY A PROBLÉMY

Každý z nás mi svoj životný ideál, nejaký cieľ pre ktorý žije. Pre niekoho cieľom je dobre sa oteči, vybudovať si dom, vystečovať do Ameriky. Za totalitného režimu ním vnucovali, že ideálom je vybudovať ideálny socialismus, ale s akou tvárou to podnes nevedeli.

Na stránkach nášho časopisu sa veľa písalo napríklad o dvojazyčných tabuľach, ktoré v niektorých obciach podnes nie sú. Bol to pre našu národnostnú menšinu jeden z ideálov, žiaľ podnes nezrealizovaný. Príčinu nemusíme hľadať ďaleko v minulosti. V dobe demokracie ľudia, ktorí ju budujú, vytvorili nový ideál a nasilu ho vnučujú iným. Myslím, že by to v dobe ktorej žijeme nemalo byť.

Náš krajania už 45 rokov čakajú, aby nastala ideálna demokracia. Za totalitného režimu už zavádzali sa medzištítne zmluvy, ktoré boli len zdrapom papiera. Skúšali sme to na vlastnej koži, keď boli obmedzované naše národnostné práva. Boli tiež problémy napr. s náborom pracovníkov z našich stredisk do práce na Slovensku, s vyučovaním slovenčiny atď. V šesdesiatých rokoch totalitný režim vydal nariadenie o zrušení všetkých základných škôl so slovenským vyučovacím jazykom. Bolo to proti záujmom našej menšiny. Riadiť základných škôl nikdy nemali dostatočný počet učiteľov, ktorí by vyučovali slovenčinu. Kto bol na vire? Školské nadriadené orgány. Predsa oni vysielali učiteľov na kurzy do našej starej vlasti. Chodili tam často ľudia ktorí s vyučovaním slovenčiny nemali nič spoločné. Naďalej mame problém s nedostatkom učebníček, učebníčkov a pod.

Na poslednom zjazde našej Spoločnosti diskutovalo sa o vyučovaní slovenčiny a výber o problémoch školstva, no predstaviteľ novosazského kurátora sa tam prišiel len ukízať a hneď odšiel. Aj dnes hoci by malo byť lepšie, stretvame sa v tejto veci s problémami. Stáva sa napr., že pracovníci škôl chodili po domoch a prehovárali rodicov, aby prepísali svoje deti zo slovenčiny na angličtinu, aj keď škola nemala kvalifikovanú uči-

teľku angličtiny. Situáciu nevyriešilo ani vlaňajšie nariadenie ministerstva školstva o zrušení povinnej výučby rútiny. V mnohých školách je naďalej povinným predmetom, kým žiaci si naďalej nemôžu zvoliť slovenčinu ako vyučovací predmet. Nie je tiež vyriešený ďalší otázka. Krajania sa dožadujú, aby sa v obciach, v ktorých žije naša menšina, slovenčina vyučovala ako povinný predmet. Podľa ministerstva sa to vraj nezhoduje s helsinskými dohodami. Chceme vojsť do Európy, ale nemáme vyriešené problémy národnostných menín, ktoré naďalej bojujú o svoje práva. Nie sú totiž realizované dole v teréne mestskými úradmi. Treba to rozhodne zmene.

ANTON PIVOVARČÍK

KACVÍN

Dnes by som sa chcel vrátiť k otázke komisacie pôdy, ktorá mala zlepšiť pracovné podmienky rolníkov v Kacvíne. Ak vieme, komisacia zľubuje rozdrobenú pôdu a Kacvínčania veria, že je to niečo veľmi dobre. Počas komisacie každý rolník musí dať svojej pôde kúsok na nové cesty a iné obecné účely. Tak bolo aj u nás. Boli vytýčené nové cesty a vyznačené nové stoky pre vodu, o čom som už viackrát písal na stránkach Života. Som už starší človek, žijem doslovo, ale také cesty, ako máme teraz, si nepamatám. Komisacia sa u nás uskutočnila v roku 1963, rolníci dostali po novom vytýčené pozemky a začali gázdovať. Jedným sa nové pozemky pozdiavali, iní však neboli spokojní a nie sú doposiaľ. Komisia, ktorá uskutočňovala komisiu, bola zložená z miestnych rolníkov a všetci dôfali, že bude konat spravodivo a bude dbať o práva rolníkov. Po komisiu sme dostali nové cesty, staré boli rozrené. Zároveň boli vymedzené nové stavebné pozemky, na ktorých ľudia začali budovať. Keď sa pozrieme na mapu obce, tak tieto pozemky vyzierajú veľké ako letisko vo Vajnoroch alebo v Balicach. V skutočnosti sú malé. Na mape sú i dve cesty, jedna stará cez obec, druhá nová poza humnou. Počas komisacie bola vraj rozšírená, no v skutočnosti všetko ostalo po starom. Kto mal pri nej ohradu alebo plot, stojí tam

podnes. Ale tam, kde stekala voda, noví majitelia zaorali násypy buď priekopy a tak voda nemí kam odteká. Keď veda prí, že sa stiva, voda teče po ceste a oraz viač ju podmýva. Počas prudkého lejku po hlavnej ceste cez Kacvín tečie skoro rieka, ktorá berie so sebou všetko. Trva to už vyše 30 rokov. Eudia tvrdia, že richtir by mal s tým niečo urobiť. Asi pred dvomi rokmi sa stalo niečo, čo situáciu ešte zhoršilo. Na jednom pozemku je prameň vody, ktorý nikdy nevysýcha, ani počas najväčšieho sucha. Voda z prameňa mala odtok do koryta rieky a nikomu nerobila škodu. Cesta vedľa prameňa bola vždy sucha. Avšak nový majiteľ pozemku zistil, že prameň a odtok vody nie sú označené, a tak zahatal odtok a pustil vodu na cestu, ktorá je dnes už v 90% zničená. Voda teče aj na hlavnú cestu a ničí ju. Eudia, ktorá tam býava, zavolala richtira a členov gminnej rady, aby vec vyriešili. Prišli, pouvažovali a konstatovali, že voda nemôže tieť cez úhor, ktorým vždy odtekala, lebo nie je označená na mape. A tak zostalo všetko po starom.

Prednedavnom sme zvolili nového richtira, ktorý vodu z prameňa pustil kaníkom do rieky. Zároveň začal sa starať o opravu cest, ktorá prednedávnom už aj začala.

ANTON PIVOVARČÍK

Z VOJNOVÝCH SPOMIENOK

Nedávno uplynulo ďalšie výročie vypuknutia druhej svetovej vojny, ktoré mi priviedlo na umodne spomienok na toto tragicke obdobie. A hoci odvtedy uplynulo už skoro päťdesiat rokov, nemôžem na to zabudnúť.

Bolo to, ak sa dobre pamäťam, 17. augusta 1943, keď našu jednotku v Kamenici nad Cirochou odsklopili a odzbrojili Nemci. Veľiteľ našej roty por. Čierneho hned kamsi odšikovali, že som ho už nikdy viac nevidel, a nás všetkých hnali pešo do Humenného. Prišli sme tam kdeosi o polnoci. Na stanici nás pozatvárali do vagónov a po istom čase sa vlak s nami pohol kamsi do neznáma. Keď sme po mnohých hodinách zastali a dostali trochu stravy, dozvedeli sme sa, že sme vo Viedni. Strelol som sa tam

nakrátko s krajanom Silvestrom Mošom z Krempach. Potom sme sa pohli ďalej, až napokon sme sa ocitli v IX. stalagu v Badorfe, nedaleko francúzskych hraníc.

Pobyt v stalagu bol ťažký. Ochorel som a dostal som sa do nemocnice v Mainingen. Keď som sa vrátil do tábora, stretol som sa s čálárom Jánom Havrelandom, ktorý mi povedal, že naša rota je kdesi v Bavorsku. Pracovali sme pri vyrubovaní lesa. Práca bola veľmi ťažká. Veľiteľom nášho tábora bol však rakúsky dôstojník, ktorý sa volal Kranz a choval sa k nám dosť ľudske. A tak sme nejak pretrvali.

Keď som sa vrátil na Slovensko, dostal som sa do 39. pluku (5. rota) samopalov v Bratislave a potom do 17. pluku v Trentíne a ďalej v Dolnom Liptovskom. Služil tam aj nás krajan z Dolnej Zubrejce v hodnosti majora Jozef Gruška, s ktorým sme všetci vychádzali veľmi dobre. Odvtedy prešlo už skoro pol storočia, mnohí spolubojovníci už nežijú, mnohí mená zamazal čas, no niektoré si ešte pamäťam ako trebárs rotník Jan Havreland alebo poručík Martin Žiul z Dolného Liptovského, ktorých — ak ešte žijú — srdečne pozdravujem.

JOZEF MIRGA

TYCHY

SPOLOČNOSŤ NEMCOV A MY

V poslednom období sa čoraz viac hovorí a piše o nemeckej menšine v Poľsku, ktorá sa začala organizovať pred necelými dvomi rokmi, hľavne na Slezsku. Aj u nás v Tychoch, skoro v susedstve našej krajanskej organizácie, existuje Kultúrno-sociálna spoločnosť obyvateľov nemeckého pôvodu. Pôsobí pol druhu roka a už má vyše tisíc členov. Sledujem jej činnosť a priam ma ohromuje jej aktivita, to, ako veľa možno urobiť a dosiahnuť za tak krátke obdobie: v organizácnej, školskej, kultúrnej, náboženskej a výchovno-umeďomovacej oblasti. Jej členovia prezentujú pevné národné povedomie a veľkú angažovanosť v činnosti svojej organizácie.

Vieme, že v období totality sa o nemeckej otázke mlčalo. Vyšla nájavo až po zmene systému a nás a demokratizácii života, čo vytvára možnosť riešenia národnostných spoločností.

Fekete bérč...

DOKONCENIE ZO STR. 6

Hlinku J. Lešniaka (Kuriozálne pogľady docenta Ciagwy: Gazeta Krakowska č. 94 zo dňa 23. IV. 1991), v ktorom Lešniak používa „argumenty“ Okulického z jeho Spišského syndrómu Panoráma č. 14 zo dňa 7. IV. 1991. Na stretnutí s dr. Carnogurským som hovoril iba raz, použitie množného čísla je teda neopodstatnené. Moja výpoveď sa týka dneška a nie histórie. Nemal som dôvod predkladať dôkazy na to, čia zem je Spiš a kto ju obýva. Nie je tiež správne použiť pravdavného mena „faločný“ doklady, keď som neuviedol žiadne. Otázka ktorú som položil slovenskému premiérovu sa týkala

slovenského jazyka o liturgii na Spiši a rave. Otázka bola v kontexte s informáciou predsedu slovenskej Rady ministrov o tom, že kardinál Macharski vyjadril súhlas — listom zo dňa 19. júla 1991 dr. Čarnogurskému spišskému biskupovi Tondrovi — aby svätí omie boli odbavovaní v slovenčine. Je zaujímavé, že Okulicki úplne zábul na túto skutočnosť.

Podľa Okulického, schôdza v Čiernej Hore „narušila spolunačítanie medzi dvoma spoločnosťami“. Uisťujem, že tomu tak nie je, a toto môžu narušiť publikácie plné klamstiev aké sú publikácie Okulického (tiež Spišského syndrómu Panoráma č. 14, 7. IV. 1991), ktoré sú pokusom podnećovať protislovenské postoje činiteľov Spolku poľského Spiša. Okulicki však neúplne realizuje požiadavky svojich splnomocníctiev. Piše napr.

o „dvoch spoločnosťach, t.j. poľskej a slovenskej, keď zatiaľ“ inštitúcia Spolku poľského Spišia oficiálne tvrdia, že v Poľsku slovenská menšina neexistuje. Takto tvrdenie je prekročenie splnomocnenia a bude ho treba vysvetliť. Poslední otázka. Okulicki piše — na tomto mieste v nimo ne v súlade s pravdou, že Spolok poľského Spiša podal žalobu proti tejto schôdzi. Som povinný ľitateľovi vysvetliť. Keďže stretnutie v Čiernej Hore bolo legálne a nikto z prítomných nežiadal územné ústupky v prospech Slovenska, prokurátor odložil súčinnosť aktu. Z vymyslenej otázky, ktorá vraj ohrozovala byt Republiky, ostal iba žalobiteľ Spolku, že sa nepodarilo kompromitovať Slovákov bývajúcich v Poľsku.

Prof. dr. hab. JOZEF ČONGVA

nostných otázok týkajúcich sa nielen Nemcov, ale aj nás a iných menších. S tým riešením to zatiaľ býva rôzne, no v prípade nemeckej menšiny úrady reagujú pohotovejšie. Máme veľa spoločných problémov, ale ich riešenie a podmienky činnosti — keď porovnávam ich a našu organizáciu — vyznieva v ich prospech.

Ako zaujimavosť môžem uviesť, že pri prijímaní členov do nemeckej Spoločnosti každý kandidát musí dokázať svoju nemeckú národnosť. Preto sú problémy v prípade miešaných manželstiev. Naša organizácia nemí takéto obmedzenia. Ich stanovy obsahujú veľa podobných úloh ako naše: udržiavanie národných kultúrnych tradícií a rodného jazyka, upevňovanie národného povedomia a dobrého spolunažívania s poľským obyvateľstvom, vyvýjanie národnej kultúrnej činnosti a pod. Kto počíta, že členstvo v nemeckom spolku z'ška nejakú peňažnú podporu, skame sa. Predtym, kým neboli zrušené vizové povinnosti medzi Poľskom a Nemeckom, mali členovia Spoločnosti stále víza, ktoré

re im o.i. umožňovali legálnu prácu v Nemecku.

V súčasnosti sa Spoločnosť Nemcov usiluje vybaviť pre svojich členov dvojté občianstvo. Má ľahšie podmienky činnosti ako my, keďže ich, ako som sa dozvedel, finančne podporujú rôzne organizácie z Nemecka. Nemajú teda problémy s níkom potrebných zariadení pre svoje klubovne — farebné televizory, videoprehrávače, knihy a tial, majú prostriedky na nájomné a iné účely, aké tito spoločenskí organizácia potrebuje. Ani si nevím predstaviť, ako by vyzerala naša situácia, najmä v uplynulom období, keby členovia mali dvojté občianstvo a možnosti práce v starej vlasti. Naša organizácia od svojho vzniku sa vždy musela bojiť s nedostatkom prostriedkov, a nikdy nedostávala takú pomoc a jednako dokázala vyvíjať širokú kultúrnu a osvetovú činnosť. Nie je pravdu, že nás totalitný režim tak hojne podporoval a umele udržiaval našu existenciu, ako nám to vytýka pán B. Okulicki v silezskom časopise „Panorama“. Ani teraz nemáme na ružiach ustla-

né, no veríme, že prídu i pre nás lepšie časy.

V týždenku „Echo Tyské“ som si prečítal, že výbor nemeckej Spoločnosti v Tychach sa súluje na mestský úrad, keďže im neposkytol na sídlo paláco-parkový komplex pri miestnom pivovare. Mali na to zabezpečené prostriedky z Nemecka, nie len na kúpu, ale i generálnu opravu spomnaného objektu. Mestský úrad im ponúkal rad iných objektov, ktoré im však nevyhovovali. A zase sa vrátil k nim. My sme sa v tejto veci na úrad obrátili už vari pred piatimi rokmi, no žiadnu ponuku sme dodnes nedostali.

Ešte jedna zaujimavosť týkajúca sa jazyka ako dorozumievacieho prostriedku. Naši krajania sa doma rozprávajú nárečím — silezským buť oravským, avšak potas stretnutí, na schôdzach buť iných podujatiach dokážu sa dorozumievať spisovnou slovenčinou, prípadne čeština, závisle od národnostného zloženia miestnej skupiny. Členovia nemeckej Spoločnosti v Tychach sa na svojich schôdzach rozprávajú silezským nárečím alebo v

poľskom jazyku. Tvrďa, že naoko v uplynulých desaťročiach mali fažkosti s používaním nemčiny, starší vraj úplne zabudli ten jazyk, kym mladší nemali možnosť sa ho naučiť a nemôžu sa v ňom dorozumiť. Samozrejme, sú členovia, aj keď nie je ich veľa, ktorí nemčinu ovládajú. Preto Spoločnosť teraz intensívne organizuje kurzy nemčiny pre deti, mládež a dospelých. S pomocou im prichádza škola, kde sa vyučuje ako predmet nemčina, potom miestny rozhlas a televizia. Majú tiež dostatočné množstvo znamenitých príručiek, učebnice a iných technických pomôcok. Musím ešte dodať, že v niektorých kostoloch sa odbavujú bohoslužby v nemeckom jazyku. Nemeckí menšina má teda možnosť rýchlo dobehnuť to, čo zamekala. Pán Okulicki z „Panoram“ však nemí odvahu im nahovírať, ako to robil nám, že nie sú Nemcami, keďže neovládajú nemčinu a doma sa rozprávajú silezským nárečím. Asi si to dobre premyslel, či si to môže dovoliť.

BRONISLAV KNAPČÍK

Jurgovský spis z roku 1869

POKRAČOVANIE ZO STR. 7

bí: Bohu k cti vekšej obyvateľ Jurgovský Jan Kovaly, ktorý bol kovalem i spolu kostolníkom na ten čas. Za našeho času, keď sme to písme vám milým potomkom našim k pamiatke tu položíť dali, mali sme roku 1867 korunovaného kraľa uhorského Františka Jozefa, pod ktorým radením sme za 20 rokov od Nemcoch nam odebranu volnosť naspať zase obdržali. Našich vlastních uhorských ministoch 8 od neho vymenovaní dostali, ktorí v Pešti, uherskym hlavným to mesec prebyvali. Roku 1869 bola Uhorska Dieta, tam do teho hlavného mesta zvolana, od ktorej teras očekávame, že lepších časoch sa dožijeme a poľahčenie pri porci a iných podavkoch v krajinе našej obdržíme. Vojny sme tešiť nekoľko prežili, ktoré ale ne dlaho tervali a tak ani žadnej dráhoty nam neprinesli. V tomto roku ako vám potomkom našim píšeme meli sme (...) Pána Biskupa v našej Spišskej stolici Ladislava Zabójskym, ktorý roku 1852 počas udelenia sviatosti birmovania aj v našej dedine sa prenocoval a potom do Vyšných Lapášov od nas odišiel. Pán Dekan bol Franek Grivalský farár v Nižných Lapášoch. Farárom bol u nas pán Andras Chmel, ktorý sa za Magoru v Krempeča bol narodil a roku 1850 ku nám ovečkam do Jurgova prišiel a nam jaz doteraz svoje kneske povinosti v kostole jak najlepšej plnil, i s nami všetkymi ako laskavy Otec Duchovny jak najlepšej i židicky zaobchadzať sa usiloval, začo nech ho i naďalej Pán Boh pri dobrej zdravi pri nas utriploval rati. Pán Rektora mali sme na ten čas Gyura Dudaško, rodaka z Lendaku ze Spiša, ktorý už od roku 1849 medzi nami prebyva jasťo jeden statečný (...) a boha bojný muž ovdovelený, ktorý svoje rektorské povinosti jak najlepšej vždycky do teraz vykonaval i deti v škole dobre vyučoval. V stolici spišskej mali sme Föispána Grofa Csaky Albina; ceľmi (...) muža stareho Orsackého Badanya a Jurošira Kormidesa v našom (...) magurskym. Hrobarem bol Mach. Bednárik a po ním nastal Ondrej Miskovič obidva z našej dediny. Co sa ale tyka časoch, ktoré sme boli na tej zemi prežili, boli rozličné, i lepšie i tvartšie, ako sa to vždycky časy na tom marnym a nestalym svete

premenať zvykli. Teras ale v tom roku 1869 Pán Boh nam udeluje dobreho a užitečného času k vyviedenu hojnej urody (...) a ufaeme sa v Bohu, že budeme mať z roľach našich požehnanu výživnosť k zachovanu života ľudskeho i chovetka našeho robotného statečka. Zarno bolo v cene na tarhu gbel za 1 paperek i 20-40 graj, jarec po 2 zl 10-20 gr, žito po 3 zl 30-50 gr, pšenica po 4-5 zl. Halve vino lepšie po 40 gr, planie po 30 gr, palenka po 24 gr, pivo po 8 gr, meso z hoveda po 14 gr atd. Tak to samo vám uprimným našim potomkom na vedomosť davame, že sme z našim Slovenskym Panstvom 1864 na proces dali z druhimi spolu obyvateľmi, pre nase polijany a pasviska, ktoré naši starodavni ocove sebe tvrdovo vyrobili i vždycky v jejich užitku bespečne zostavili. Teras ale nam takove chce Slovenské Panstvo na vždycky odebrať, na co my na žadny sposob pristáť nemožeme, bo bez nich by sme na veľku biedu prišli v tejto našej fare. Jaki ale konec bude našeho procesu to vám na teras tu naznačiť nemožeme, však ale ufaeme silne v Pána Boha, že od vernosti našej pri všetky súdoch procesiaľnych spravedlive vyslyšani zostaneme. Aby ste sa ale vy potomci naši teš presvetiť mohli, kde sme za naši časoch v krajinie penaze mali tady vám nektore snytu prilúčujeme jek medzene tak teš i paparkove a streborne. Vtedy ale keď vám oni da Boh zas prídu, može buť, že oni už potom medzi vami žadnej platnosti, t.j. ciny vjac ma, nebudu. A tak na konci teho našeho pisma vy potomci naši, drahi rodaci, keď to pismo vám nekteri z učených pánoch cítiať bude, spomnите sebe vtedy na nas už v matke zemi v Pánu odpotívajúcich. A spolu bratri a sestry v Kristu zahovajte naš spolu v blahoslavenej pámätke vašej na ďalej, ako sme i my našich boha bojnych (...) otočoch naši vždycky v pameti našej nosili a za nimi vracene sa modlili, almužnu daval neprestavali. Venčujec vám všetkym z druhého tamého lepšieho života, takeho zdravia, scesca i Božského požehnania a po smerti blahoslavenstva veľného, s tu našu srdečnu a uprimnu prosbu, aby ste i vy priklat nasledujuc tento Dom Boži, kde sme za života našeho radi tu najvetšu dušovnu radosť nahadzali, najvetšej uctivosti a bazni Božej držali, a vedla sily a možnosti k rozmnoženiu Mena Božeho. Temu fariskemu kostolovi vašemu na pomoc buli na tejto mizernej zemi, a dokut budete žiť na povinosti svoje nikda nezapominali, žadajuc to vám z našeho srca, aby ste v krasnejším, a keď vas bude stať i vymurovanym

Dome Boskim Služby Boske s pobožnosťu vždycky posluhali a tu Boha dobrotliveho s celeho serca ctiť a zvelebovať mohli, Amen. Signatum Jurgov d. 26 mája 1869.

URAD JURGOVSKY
Martin Mišovič — richtar
Jonek Hana ik
Sob Rusnak
bulgare

URAD REPIŠKY
Maťek Repišťák — richtar
Stefan Malec
Sebest Brija
bulgare

URAD ČARNOGURSKY
Jan Kovalčík — richtar
Stef Kuna
Vojtech Sarna
bulgare

per me rectorem Georgium Dudaško.

* * *

SLOVNICEK

Patrón — fyzická alebo prívrnická osoba, ktorá má rad povinností a príslušenstvo. Z patron týchto povinností bol najdôležitejší zväzok patróna, že bude udržiavať v náležitom stave a budovať kostoly, fary a iné cirkevné objekty podliehajúce patrónovi. Palochajské panstvo — uhorský šľachtický rod, ktorého sídlom bol hrad Plaveč (maľ. Palocsa). Od neho mal rod svoje meno. V roku 1859 tento rod z'škal Nedecký z mok so Zamagurím. Po meči vymrel v roku 1857 a jeho majetky prešli na Salamonovcov. Diéta — parlament, snem.

Porcia — daň,

Kelčk — výdavok, trovy. Výraz pochádza z maďarského költség. V nárečí sa ešte teraz používa toto slovo v podobe „kelčik“.

Galícia — Halič. Najväčší zo 17 štítov vytvorených Rakúskou s hlavným mestom vo Lvove (nem. Lember).

Rektor — učiteľ.

Föispán — hlavný župan, administratívny úrad.

Alispán — podžupan, administratívny úrad.

Orsacký — okresný náčelník.

Halva — polovica. Tu: pol litra.

Signatum — podpísané.

Bulgar — občan. Pravdepodobne z maďarského „polgár“.

Per me — mnou.

Georgius — Juraj.

Majster Gomboš s najmladšou dcérou Helenou

vedenie. Ukázalo sa však, že s nadšením a liskou k ľudovému umeniu dosiahol nadpriemerné výsledky. Roku 1964 mohol túto prvú domácku rezbiarsku školu úspešne skončiť. Dnes Štyria z vtedajších učňov majú samostatné dielne, ďalší Štyria (kedže odišli na štúdiu) sa rezbiarstvu i teraz po rokach venujú len príležitostne.

V šesdesiatych rokoch majster Gomboš zlepšil strojové vybavenie svojej dielne a od roku 1969 viedol opäť druhú školu. Znovu pravidelne prichádzali k nemu desiatí chlapci, ktorí mali už určité skúsenosti; pracovali doma z odpadového materiálu a v Gombošovej dielni sa mohli hneď dostať k samostatnej praci s čistým materiálom. Aj tieto „druhé školy“ vznikla z iniciatívy majstra a od roku 1974 bola oficiálne registrovaná v CEPELI (organizácia podobná Ústrediu Ľudovej umeleckej výroby — ŤĽUV na Slovensku).

Rezbár Andrej Gomboš už od roku 1955 pravidelne zmluvne dodával do tejto organizácie svoje výrobky pre domáci i zahraničný trh. Dnes je už sice na dôchodku, no stíle pracuje. Líska k dreву ho podnecuje k novým výrobkom. Ich paleta vždy bola a aj ostala rozmanitá a veľmi rozsiahla. Veľmi rád spomína, že jeho prvé chlapčenské príbehy boli mlyny, valchy a pily pri potôku. Najprv vyrábal predmety len nožíkom nejakým postupne s dĺžkou. Vďaka ohromnej zručnosti, vŕtaniu veci okolo seba, citlivému prístupu k drevu, vypracoval sa k vlastnému štýlu, ktorým reprezentuje tradície spišského Ľudového rezbiarskeho umenia. Andrej Gomboš vyrába všecko, čo patrí do inventára Ľudového umenia. Drevené lyžice, misy, črpáky, nábytok. Od polovice sediacich rokov plasticky dotvára aj samorasty.

Výrobky a diela, ktorým sa tento Ľudový umelec prezentoval na výstavách môžeme rozdeliť do piatich tematických okruhov: úžitkové predmety, drevorezby s motívom Jánosika, zbojníkov a výjavov z bežného života, sakrálne plastiky, Ľudový nábytok a plasticky dotvorené samorasty. Tematická šírka práce dokumentuje veľkosť jeho tvorivej schopnosti.

Andrej Gomboš nemá syna, nemusí však mať obavy, že by jeho dielo zaniklo. Nádejou rezbiárky a zárukou prevziať žežlo z rúk otca je najmladšia z troch dcér — Helena. Majstrovu v jeho ďalšej tvorivej práci prajeme veľa úspechov.

EVA MATISOVÁ

aj Andrej Gomboš. Práca v dielni ho natoliko upútala a prirástla k srdcu, že jej zostal verný dodnes.

Majster Andrej Gomboš po druhej svetovej vojne začal intenzívnejšie rozvíjať tradíciu jurgovskej drevorezby. Sám však nepracoval dlho, ako ľovek z Ľudu, žijúci v tradičnej dedinskej komunité pochopil, že Ľudové umeleckú výrobu treba rozvíjať paralelne s odovzdávaním skúseností budúcej generácie. Podujal sa uskutočníť namihavú, ale zároveň ušľachtilú myšlienku a roku 1960 vybral si v obci desať najšikovnejších chlapcov vo veku 10-15 rokov, ktorí sa pravidelne schídzali v jeho dielni a spoznávali tajomstvá rezbiarskeho umenia. Do akej miery bola tito jeho práca s mládežou úspešná, svedčí skutočnosť, že po dvoch rokoch sa „jeho chlapci“ zúčastnili s vlastnými exponáti na výstave, ktorú usporiadalo Muzeum Tatranské v Zakopanom. Z 80 vystavovaných exponátov sa 60 diel odkúpilo. Majster skromne spomína, že bolo treba ukízať a overiť si, či v práci s učňami postupuje správne. Ved' nikto okrem neho nemal iné odborné

Pamiatka spred 20 rokov — majster so svojimi žiakmi

Majster rezbár

V podtatranských obciach sa ozajstná zima s tuhými mrazmi a snehom hli si nezriedka už koncom novembra. Zima mení zabetnutý rytmus života v týchto dedinách. Chlad donúti nechat polia, z hrady a sadnúť si k ručným pracom. Ženy najmä k pradeniu, tkaniu, vyšívaniu a pod. Čosko rok po druhej svetovej vojne sa tu nosili kroje. Novou dobou to to peknú tradície zanik. Uchovala sa len v mnohom domen cestnostiach, aby si deti a vnúčat aspoň priležitosťne túto krasu pripomenuť, aby niekdajšie zvyklosti uplné nezanikli. Obyvatelia dedín sa od pradvna venovali Ľudovej umeleckej výrobe. Ich šikovné ruky vedeli vytvoriť nejednú krásu, ktorú obdivovali a stále ešte obdivujú nielen doma, ale i ďaleko za hranicami.

Takéto šikovné ruky má i Andrej Gomboš, Ľudový majster dlata a noža. Pri mojej návštive oslavoval práve 70. narodeniny.

Majster Andrej Gomboš pochádza z rolnickej rodiny a popri rezbiarskej práci zostal gázdovstvu stále verný. Narodil sa 11.9.1921 v Jurgove, v spišskej obci ležiacej na rozhraní slovensko-poľského etnického osídlenia, zo severnej strany Vysokých Tatier. Tu žije a tvorí dodnes. Je slovenskej národnosti a aktívne pracoval v Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Bol dokonca členom ústredného výboru a začas i predsedom čestného súdu.

Jurgov je rízovitá podtatranská hornospisská obec, v ktorej sa až do súčasnosti zachovali mnohé rodinné i výrobné zvyky a obyčeje v autentickej podobe. Procesy zmien na úseku Ľudovej materiálnej kultúry po druhej svetovej vojne nepostupovali tak veľmi rýchlo, a preto Ľudová architektúra i ďalšie úseky Ľudovej kultúry si v určitej miere zachovali svojský charakter. Jurgovský chotír na severnej strane Vysokých Tatier je skupý na poľnohospodársku pôdu. Viedlo to už v minulosti obyvateľov Jurgova hľadať si vedaťajšie zdroje výživy. Drevorubačstvo a furmanstvo v javorinských lesoch (v súčasnosti oblasť Tatranského národného parku) bolo dlho významným prameňom ich obživy.

V Jurgove bola v minulosti a čiastočne aj dnes rozvinutá domácka výroba, hlavne spracovanie ľanu, tkanie plitna a kobercov, vyšívanie a pletenie z ovčej vlny a pod. Takisto nie nevšedným javom v obci bolo aj spracovanie dreva, kolárske, stolárske a v neposlednej miere i rezbiarske. Preto z podnetu miestnych kultúrnych pracovníkov roku 1942 založili v Jurgove rezbiarsku dielu, ktorú organizoval a spravoval miestny učiteľ Michal Griger. Medzi prvých učňov a pracovníkov tejto dielne v Jurgove patril

Spišský chovateľ vo Varšave

Mohlo by sa zdáť, že rolníci do Varšavy nechodia príliš často, aj keď mnohí by si radi prišli pozrieť hlavné mesto. Jednoducho nemajú na to čas. Avšak tento rok sme na varšavských uliciach mohli viackrát stretnúť skupiny rolníkov z rôznych oblastí, ktorých sem priviedla... politika, presnejšie poľnohospodárska politika vlády, ktorá v hodnotení mnohých rolníkov je pre nich mimoriadne nepriaznivá a čoraz viac spôsobuje ochudňovanie vidieka. A tak rolníkom nezostáva iné len protest. Chodia teda do Varšavy protestovať, dožadovať sa zmeny kurzu poľnohospodárskej politiky. Boli viackrát pred ministerstvom poľnohospodárstva, Sejmom, ba aj pred Belvederom, sídlom prezidenta PR Žiaľ, zatiaľ neveľa dosiahli...

Prvý septembrový týždeň boli rolníci opäť vo Varšave. No tentoraz nešlo o protest. Práve naopak, rolníci prišli predstaviť výsledky svojej práce na 7. celopolskej výstave chovných zvierat, ktorí sa konala na hipodróme hlavného mesta na Služewci. Me-

Jozef Petrášek so synom Jaroslavom v úlohe predavačov

dzi vystavovateľmi z celého Poľska bol i nás krajanský chovateľ JOZEF PETRÁŠEK z Krempech, ktorý na výstavu dovezol päť henných, pekne vyrástrnutých jariek.

Krajan Jozef Petrášek nie je vlastne typický rolník. Pracuje totiž v plniarni vína v Novom Targu a poľnohospodárstvom sa zaoberí dodatočne, akoby „po príci“. Chovateľstvo je vlastne jeho koníček, ktorému sa venuje prakticky od roku 1985. Chová horské ovce, mi stádo 46 bahníc, ktoré sú pod stálym dozorom Kvalifikačnej stanice plemenných zvierat v Krakove. Bezprostredný odborný dozor v rámci tejto stanice má inž. Franciszek Fryzlewicz z Nového Targu, ktorý spomedzi mnohých chovateľov z tejto oblasti vybral na výstavu práve zvieratá krajanu Jozefu Petrášku. Okrem neho z celej podhalanskej oblasti boli na výstave len dvaja chovatelia — z Bańskiej Dolnej a Górnnej.

Hneď po otvorení výstavy osobitná komisia odborníkov uskutočnila prísnu klasifikáciu a hodnotenie vystavovaných zvierat. Všetky dovezené ovce krajanu Petrášku dostali vysoké bodové ohodnotenie, čoho výsledkom bolo nakoniec päť zlatých medailí, diplomu, no a vysoká peňažná odmena.

— Je to pre mňa veľké povzbudenie do ďalšej práce — povedal nám krajan Jozef Petrášek. — Som veľmi rád, že moja účasť na tejto celopolskej výstave bola tak úspešná. Je to i ak si previerka — môžem povedať veľmi vydarená — mojej chovateľskej činnosti. Cstatne nielen mojej. Veľký podiel na tomto úspechu majú moji synovia Jaroslav a Peter, ktorí mi príve v tejto chovateľskej práci vedia pomáhať. Teší ma ich vzťah k chovu, v ktorom sa — musím to zdôrazniť — dobре vyznajú. Teší ma to tím viac, že predsa dnešní mladí utekú z dedín do miest...

Účasť na výstave priniesla kr. J. Petráškovi množstvo dojmov. Patrilo k nim i stretnutie s ministrom poľnohospodárstva Alekandrom Tańskym a maršálkom Sejmu Mikojalom Kozakiewiczom, ktorí sa pri jeho stánku na chvíľu zastavili. Počas dlhšieho rozhovoru o rôznych aspektoch poľnohospodárstva zaujali ich zvlášť problémy horského ovčiarstva. Kr. Petrášek podrobne obznamil hostí s aktuálnou situáciou rolníkov a poukázal na najdôležitejšie otázky, ktoré treba nutne vyriešiť. Ide o to, aby boli vhodné cenové relichy, lacnejších úverov, obmedzenie dovozu potravín a najmä zabezpečenie výkupu poľnohospodárskych produktov.

Práve nedostatočný odbyt robí veľa starostí kr. J. Petráškovi a nielen jemu. Časť

Jeden z diplomov za najkrajšie ovce

mladých baranov odpredáva chovateľom a časť bahníc si ponecháva na obnovu stáda, no s ostatným sú už veľké problémy. Dnes už priam nemožno predávať kože, mäso a víno. Trochu vlny spracúvajú Petráškovi doma, ale s ostatnou nevedno čo robiť. V súvislosti s tým si počas výstavy vo Varšave otvorili malý stánok a ponúkali návštěvníkom drobný plietineny.

Možno povedať, že Petráškove pekné jarinky — medailistiky pútali pozornosť návštěvníkov. Možno aj preto sa mu podarilo nadviazať styk s predsedom Zväzu chovateľov oviec a kôz (OVISCAP) v Čechách ing. Karelom Maškom, ktorý prejavil záujem o dodivky vlny práve od horských oviec. Nežiudo, že sa predbežne dohodli na spolupriči.

Treba ešte poznamenať, že krajan Petrášek — aj keď je chovateľom zo žiliny — má už v tejto profesii veľkú autoritu. Preto neprekvaňuje, že ho v aprili tohto roku zvolili za podpredsedu Vojvodského zväzu chovateľov oviec v Nowom Sączi. Ako sime sa dozvedeli, zväz práve rokuje o uzavretí dohody týkajúcej sa dodávky jahniat do Taliánska v roku 1992. Zväz sa chce zíroveň osamostatniť (v tom i v oblasti vývozu), čím by sa pre rolníkov mohli zlepšiť podmienky odbytu. Ale o tom a iných zámeroch inokedy.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Chovateľ so svojou zlatou medalistkou

Prehliadka koní lákala najviac di-vákov

Ako sa somár Levlev stal kral'om

Vybral sa raz somár do sveta šťastie skúsiť. Bežal, bežal, až prišiel v horich na krásnu lúku. Tráva tam rástla vysoká, voda žblnkotala v potôčiku — a bič neplieskal nikde. Somárovi sa to niramne pítilo a zh kol z plného hrdla.

Hikavé i začul lev a raz nevedel, aké zvieratá sa to na čistinke ohliša. Tiško sa ta prikradol.

Naprostred čistinky zazrel somára a čudoval sa ešte väčšmi. Takého ušatého revaja v živote nevidel ani nepočul. Osmeliil sa a pekne sa somirovi príhovoril.

„Vitaj, kamarát. Kto si a skade fa sem cesta priviedla?“

Somár sa sprvu niramne zlakol, ale potom si dodal srdeca a vrávili:

„Som Levlev a dlhá cesta ma sem priviedla.“

„Levlev?“ zhikol lev.

„Ano, Levlev. Co je na tom čudné?“

„A vari to znamená, že si levskejší od leva?“

„Veru,“ prisvedčil somár, „znamená to iba toľko, že som lev nad všetkými levmi.“

„Ak je to tak, nuž dajme sa my do spolku, milý Levlev. Budeme dvaja mocnejší ako všetky ostatné zvieratá.“

„Dobre,“ prisvedčil somár a dal sa s levom do spolku. Hneď sa i spolu vybrali na poľovačku. Bežali, bežali, bok po boku, kým nepricheli k potoku. Lev hravo preskočil na druhý breh. Somir vošiel do vody a div sa v hlbokej bystrine neutopil. Horko-tažko sa vyšriabala na druhý breh.

„Cudné,“ reťie lev po chvíli, „lev nad všetky levy, a ledva sa z potoka vyšriabala.“

„Ale ba! zh kol somár. „A vari si nevidel, koľkú rybu som chytíl chvostom? Vyťahoval som ju, moril sa s ňou, ale keď som videl, že sa ti nechce ryby chytia, pusti som ju a šiel som za tebou.“

Lev sa čudoval, čo všetko z Levleva vystane, a bežal ďalej. Cestou natrafili na vysoký mür. Lev bol skokom na druhé strane a somir sa pol hodiny škriabal na mür, a keď sa naň dostał, neodvžil sa zoskočiť.

„Co to tam robíš“ čudoval sa lev.

„Nevidíš, že sa vážim? Chcem vedieť, či mám fažšiu prednú polovicu alebo zadnú.“

Napokon zoskočil, až zem zadunela.

Teraz sa to levovi už naozaj nevidelo.

„Tak sa mi vidí, že nie si lev nad všetky levy, ako si mi vratí,“ hundral.

„Cože?“ zhikol somár. „Vari si myslíš, že som fa oklamal, há? No stavme sa, kto skôr rozváľa tento mür!“

„Nedbám!“ prisvedčil lev a už sa hodil na mür, driapal ho pažami, búchal doň hlavou, div zuby doň nezaťal, ale všetko darmo. Cochvíala si lev doriňal laby, no mür tam stál, tak ako i predtým.

Potom sa somár obrátil chrbotom k müru, vyhodil kopytami, až

zadunelo, tu i tam vyletel kameň a mür sa drobil a rozsýpal.

„No, už veríš, že som silnejší, od teba?“ vrávili somár.

„Ale, aby si nepovedal, že viem iba mûry rúcať, tak sa teraz dobre prizeraj! Vidíš pri mûre bodlaťie? Pozri, koľké ostne má. Teba by popichalo, ale ja som taký mocný, že ho môžem hoc aj zjesť!“

Somár odtrhol bodlaťie a s dobrou chutou ho zjedol.

Lev sa nevedel vynášať do takej sile.

„Vid m, že si naozaj oveľa mocnejší a šikovnejší odo mňa. Odteraz budeš ty, slivny Levlev, kráľom všetkých levov.“

Na druhý deň zavolal starý lev všetky levy a oznámil im, že oddnes bude slivny Levlev ich kráľom.

Od tých čias si somár žil ako kráľ a všetci poddaní ho milovali a vízili si ho pre dobrotu a mûdrost. Nikdy nikomu neublížil, ani nikoho netripl. Uspokojil sa vždy strávou a bodlaťím a toho bolo viade dos.

Na nešťastie aj taký dobrý kráľ musí raz umrieť. Raz našli dobrého kráľa vystretého na lúke a už mu nebolo pomoci. Poddaní mu vystrojili kráľovský pohreb a dlho, dlho za ním smútili. Ba ešte i dnes, keď si spomenú na kráľa Levleva, spustia taký rev a rykot, že všetko, čo môže, chytró zutecká.

TALIANSKA ROZPRÁVKA

ZAHRAJTE MI, HUSLICKY

Mierne

Hudba a text: ALOJZ ČOBEJ

1. Zahrajte mi, husličky, husle z javora,

o čom svetrom šepká si jeseň neskorá.

Zahrajte mi tichučko, moje husličky,

kam sa schová pred zimou vtáčik maličký?

2. Slniečko si skrylo tvár v čiernej mrákave.

Záhrada si vyzlieka šaty hrdzavé.

Prší dáždik jesenný, prší do dvora,
zahrajte mi, husličky, husle z javora!

sta Jef Labar a bubeník Fred Coury.

Skupina pôsobí už vyše desať rokov (spoľiatku v inom zložení), no dlhý čas sa nemohla presadiť. Hrivala v rôznych kluboch a na menej významných podujatiach. Trvalo to dovedy, kým si Cinderella nevšimol vedúci newjerseyskej kapely Bon Jovi, ktorý jej vybavil nahrávací kontrakt. Netrvalo dlho a skupina nahrala prvý album Night Songs (Piesne noci), na ktorom ponukla svieže heavyrockové piesne. Platňa mala obrovský komerčný úspech — predalo sa vyše dva a pol miliónov exemplárov. Okrem toho z podnetu Jona Bon Joviho sa Popoluška dostala aj do metalovej Mekky: roku 1987 otvárala metalový maratón v britskom Domingtone. Všetci recenzenti zhodne konštatovali, že po as vystúpenia skoro vypluli dušu...

O rok neskôr Cinderella nahrala svoj druhý album nazvaný Long Gold Winter (Dlhá studená zima), ktorý podobne ako

prvý mal veľký úspech. Stačí povedať, že sa z oboch platní predalo dokopy vyše šesť miliónov výliskov. Pri všetkej úcte k tomuto množstvu sú texty kapely vlastne... o ničom. A jednako na ich koncertoch sú tisíce poslucháčov. Možno preto, že Cinderella svojou muzikou nadväzuje na najlepšie tradicie tvrdého rocku takých skupín ako Rolling Stones, Led Zeppelin, Def Leppard a Aerosmith.

„Sme rocková kapela, ktorí miluje blues“ — hovorí jej vedúci Tom Keifer. Potvrduje to i titulná skladba druhej platne Long Gold Winter. Jej podoba s najkrajším blues britských klasicov Since I've Been Lovin' You nie je níhodná... Takto sa Cinderella predstavila i na koncertoch v moskovských Lužničkoch v r. 1989, kde vystúpila po boku takých skupín ako Scorpions, Skid Row, Bon Jovi a Mötley Crue. V súčasnosti Popoluška začala pracovať na svojej ďalšej platni, ktorú možno uvidíme i v našich predajniach. (jš)

HVIEZDY SVETOVEJ ESTRÁDY

CINDERELLA

Toto rozprávkové meno (Cinderella — Popoluška) si dala štvorlenná skupina hudobníkov z Philadelphie, ktorí v súčasnosti patrí k najlepším predstaviteľom amerického tvrdého rocku. Vedúcou osobnosťou tejto skupiny je vokalista a gitarista Tom Keifer, ktorý podľa jeho vlastných slov chce hrať na gitare ako Jimmy Page a spievať ako Robert Plant. Aj keď mu k spomienaným hviezdam niečo chýba, prezentuje vysokú úroveň. Ďalšími členmi skupiny sú basgitarista Eric Brittingham, gitaristi

MÁRIA
RÁZUSOVÁ-MARTAKOVÁ

Jeseň

Eyl jeden princ, pěkný, urostlý chlapec, ale tuze liný. Jen hýřil a utrácel otcovy peníze a ničemu pořádnému se neučil. A mu starý král domluoval, nebo ho trestal, nic nepomíhalo. Jednou princ odpočíval pod stromem u cesty, když tudy šli zrovna robotníci na pole. Povídali si, že jejich život je jen sami dřina a bída. „Co je to bída?“ pomyslil si princ. Rozběhl se k otci, a že by chtěl také poznat tu bídou, ať ho král pustí do světa. Král si řekl, že takové poulení nemůže princu uškodit. Dal mu koně na cestu a trochu peněz a princ zvesela vyjel hledat bídou. Ale že byl lehko-myslný, peníze se mu brzy rozkutilely a nakonec přišel i o koně. Z poslední hospody už musel pěšky. Chtěl se co nejrychleji vrátit domů, ale jak si tak krátil cestu přes lesy, zabloudil. Pojednou narazil na vchod do veliké jeskyně. Řekl si, že si v ní trochu odpočine, když tu se objevil strašný obr, který v jeskyni bydlel. „Co hledáš v mém lese?“ zařval. „Sel jsem do světa hledat bídou a zabloudil jsem,“ řekl princ. „Bídou?“ zachechtal se obr. „Tě u mně poznáš dost a dost.“ Od té doby musel princ obrovi v jeskyni posluhovat a starat se o jeho stádo ovcí. Ani pořádně najist nedostal. Až jednou měl nápad. Když ráno obr za tmy vyhněl ovce na pastvu, zavěsil se statnému beranovi pod břicho a ten ho vynesl z jeskyně ven. Tak princ přeče jen šťastně unikl obrovi i zlé bídě.

PAVEL ČERNÝ

JOSEF KŘEŠNIČKA

Podzimní den

Tráva je ještě mokrá z jinovatky.
Den větrem šeptá: „Budu krátký...“
Louže jsou prvně ledem zasklené.
Brzy už se zima přízene.
Plaminky šípků na mezích
tuchounce pozhasíná sníh.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Evička, ty si moja prvá láska!
— Ach, mám to ja zase smolu! Zasa začiatokník!

★

Lekár sa pýta pacienta:
— A jete jedlá pripravené na oleji, ako som vám nariadil!
— Áno, pán doktor, dokonca i slaninu si opekám na oleji...

ČO JE TO?

Má päťoro duší.
Styri letia odušu,
piata v kuflí čuší.
Co je to?
(otuA)

Vála sa v údolí,
z úst sa jej kúdolí.
Co je to?
(almH)

z SUPERMAJSTRI

Po veľkej dopingovej afére spred niekoľkých rokov, odhalenej vo vzpieraní sa mohlo zda, že veľkých výsledkov v tomto športe sa už asi dlho nedôžíame. Tohoročné majstrovstvá sveta v nemeckom Donaueschingene však dokázali, že aj bez nedovolených prostriedkov možno dosahovať úctyhodné výsledky. Vzpieraní na tomto podujati prekonali súčet len dva svetové rekordy a jeden vyrównali, no celková úroveň bola vysoká. Naďalej najsilnejšie družstvo mal Sovietsky zväz (päť zlatých, štyri strieborné a jedna bronzová medaila), potom Bulharsko (2+3+1). Pokles výkonnosti zaznamenali najmä Maďari, Rumuni, no a Poliaci, ktorí nevybojovali ani jednu medailu. Z česko-slovenských vzpieracov sa len Jiří Zu-

brický dokázal umiestniť na šiestom mieste.

z

SUPERMAJSTRI

NAŠA FOTOHÁDANKA

ce, Aleksandra Jankowska Walcza.

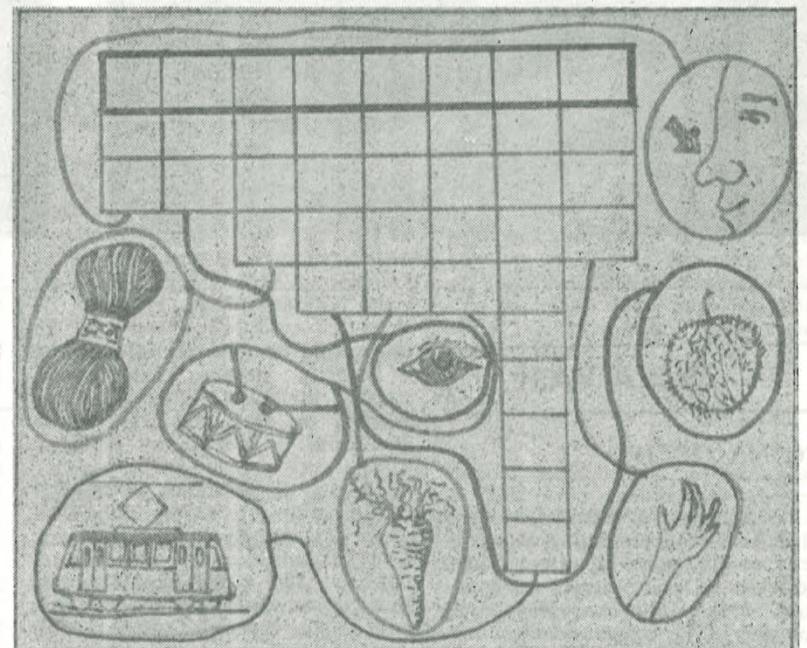
Naša snímka predstavuje vynikajúceho polského divadelného a filmového herca, tvorce mnohých známených postáv. Hral napr. v Dostojevského Diablon posadnutí alebo Przybyszewské hre Danton. Z filmov je najznámejšia Zaslužená zem (Ziemia obiecana). Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 400/91 sme uverejnili snímku trénera Kazimierza Góreckého. Knihy vyžrebovali: Renita Brzyzová z Krempech, Mária Naczk z Fridmana, Lucyna Styrcula z Veľkej Lipni-

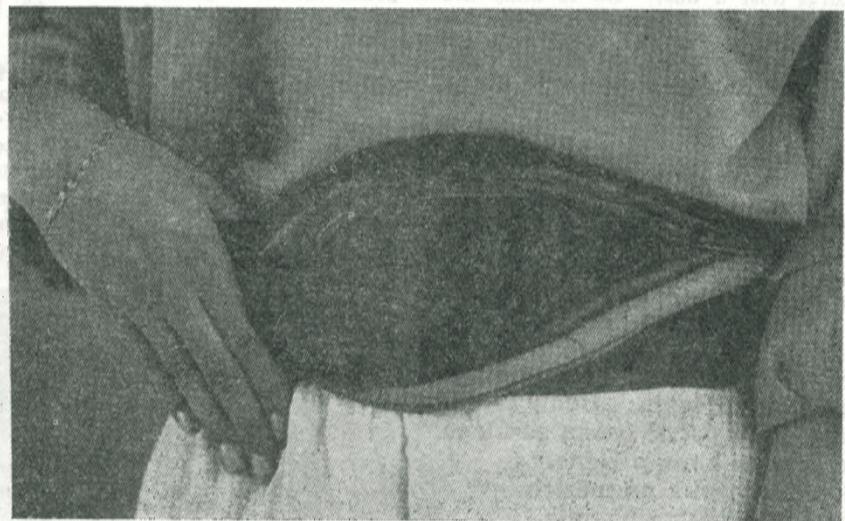
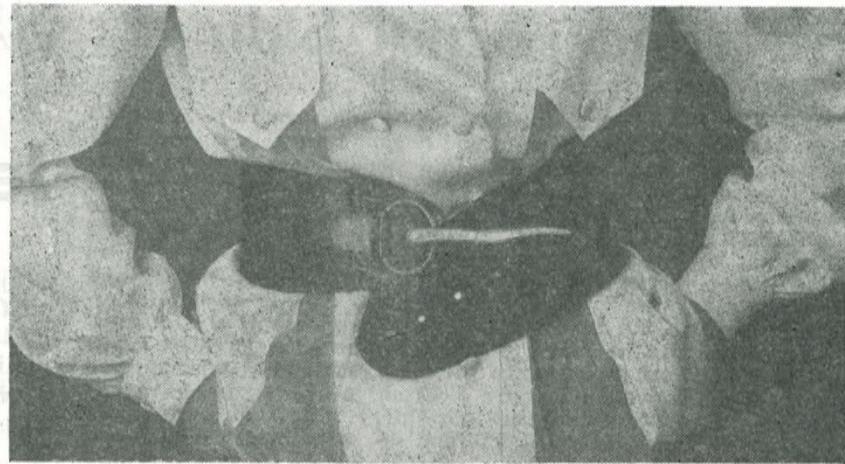

Mesiac, v ktorom sa stromy vyzliekajú zo svojich letných šiat, býva studený. Rok 1989 bol však horúci pre obyvateľov našej starej vlasti. Aj vy ste už určite, neraz počuli slová nežna revolúcia. Viete, ktorý mesiac ju priniesol? Ak nie, pôsobte vám naša dnešna doplnovačka. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebojeme slovenské knihy. Nezabudnite uviesť svoj vek. Knihy vyžrebovali: Anna Bryjová z Vyšných Lapšov, Martin Martinák z Jurčova, Helena Vontortíková z Veľkej Lipnice.

DOPLNKY

Dnes vám, milé čitateľky, navrhujeme veľmi módny doplnok k šatám a sukňam — opasok. Na našich obrázkoch sú opasky kožené, ale možno ich zhotoviť aj z hrubšieho plátna, sametu alebo iného materiálu. Vhodne zvolený opasok je skutočne elegantným doplnkom.

ZUZKA VARÍ

CO NA OBED?

POLIEVKA Z BRAVČOVÉHO MÄSA. Rozpočet: 300 g chudého bravčového mäsa z pliecka, 2-3 polievkové lyžice masti, 40 g cibule, 120 g miešanej koreňovej zeleniny, 20 g masla, hladká múka, 1 dl mlieka alebo smotany, 1 žltok, petržlenová vŕňa.

Umyté mäso pokrájame na menšie kocky. Na masti spenime dosklovita nadrobno posekanú cibuľu, pridáme mäso, osolíme a udusíme domäkkou. Keď mäso mierne vychladne, zomelime ho na mäsovom mlynečku. Do vriacej vody (asi 1,5 lit.) vložíme očistenú a postrúhanú zeleninu, osolíme a uvaríme domäkkou. Pridáme mäso, zahustíme zíproužkou z masla a mýky a nakoniec dochutíme rozhábovanou smotanou so žltkom. Pred podaním polievku ozdobíme nadrobno nasukanou petržlenovou vŕňaou.

PLNENÉ BRAVČOVÉ REŽNE. Rozpočet: 600 g bravčového mäsa zo stehna, 100 g žltého syra, 100 g šunky, 40 g masla, sol', mleté čierne korenín, hladká múka, rozšľahané vajcia, strúhaná, olej na vyprážanie.

Mäso nakrídame na jednotlivé porcie, mierne naklepeme, osolíme, okoreníme, potrieme maslom a po povrchu obložíme postrúhaným syrom a pokrývajúcou šunkou. Posypeme korením, zvinieme, prepichneme špáradlom

na španielske vtíňačky a obalíme v hladkej múke, rozšľahanom vajci a strúhanke. Oprážime do zlatista na oleji a podívame sa zemiakmi a miešaným šálitom.

ZÁVIN S PÓROM. Rozpočet: 175 g mýky, 1 vajce, 1 lyžička oleja, 1 lyžička citrónovej šavy, 1/10 lit. teplej vody, 6 pôrov, 2 vajcia, 100 g strúhaného syra, mletá čierne korenín, rasa, 150 g varenej šunky.

Múku, vajce, olej, vodu a citrónovú šlavu zmiešame a vypracujeme vlietné cesto. Natrieme ho olejom a necháme 30 minút stít. Z umytého pôru odstránieme zelené listy a podusíme ho krítko vo vode. Vajcia, syr a korenín zmiešame. Závinové cesto vytiahneme na obruse a rovnomerne naň rozdelíme zmes korenín, vajec a syra, pôr, pokrývanú šunkou. Závin stočíme pomôcou obrusa, uložíme na pekič, posypeme rascou. Pečieme v prehriatej rúre asi 35 minút.

PLNENÉ JABLKÁ. Rozpočet: 5 jablk, 100 g rýže, 50 g hrozienok, 50 g masla, 2 polievkové lyžice rumu alebo koňaku, na hrot noža soli, 80 g cukru.

Prebratú a umyť rýžu uvaríme vo vode s trochou soli a s cukrom. Potom ju necháme odkvapka. Hrozienka necháme napučať v rume. Zo 4 jablk zrežeme vrch, opatrne vyberieme vnútajšok a jadrovnik. Posledné jablko olípeme a pokrídame na malé kocky. Do hrnce vložíme pokrývané jablko, 30 g masla, mierne oprážme do zlatista, pripríme trochu prískového cu-

kru. Do šálitovej misy vložíme napučané hrozienka, uvarenú rýžu a oprážené jablko. Dobre premiešame a takto pripravenou masou naplníme jablká. Spodok misy z jemného skla vyložíme zvyškom masla a naň položíme jablká. Zapečíme vo vopred vyhriatej rúre.

MAKRELY DUŠENÉ NA VÍNE

Rozpočet: 4 makrely, súl, mletý pepř, 4 lžice másla, olej na pečení, šálek červeného přírodního vína, půl citrónu, bylinkové korení (bazalka, majoránka, rozmarýn apod.).

Povrch a vnitřky makrel osoleme a opepríme. Do břízni dutiny dáme máslo smíchane s bylinkovým korením. Ryby opečeme po obou stranách na rozehřátém oleji. Potom je podlijeme víinem a dusíme doměkkou pod poklicí. Podíváme s vařenými brambory, poléváme zahoustlou šťavou a zdobíme kolečky citrónu.

SALÁT

VÝŽIVNÝ ZELNÝ SALÁT. Rozpočet: 250 g kyselého zeli, 3 mrkví, 2 jablka, celer, 150 g tvarohu, citrónová šáva, súl, menší cibule, cukr, 2 dl sметany.

Do kyselého zeli nastrouháme mrkev, celer, jablka a dobře promícháme. Tvaroh rozetřeme se sметanou, ochutíme citrónovou šávou, přidáme jemně usekanou cibuli, osolíme a podle chuti přisladíme. Připravený tvaroh smícháme se zelím a zeleninou a necháme uležet.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

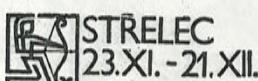
KAPUSTOVÉ KROKETY. Rozpočet: Větší kapusta (wloska), 250 g vepřového masa, cibule, dva stroužky česneku, vejce, sůl, mletý pepř, majoránka, strouhaná, případně mléko, tuk na smažení.

Kapusta dobré opereme, překrojme na menší kousky a upeleme s masem, cibulí a česnekem. Směs vložíme do misy, přidáme vejce, majoránku, sůl, pepř a rádně promícháme. Podle potřeby rozředíme mlékem nebo zahustíme strouhanou. Z hmoty tvarujeme kotlety, obalujeme ve strouhané a smažíme na tuku. Podáváme s brambory a zeleninovým salátem.

VĚVODŮV GULÁŠ. Rozpočet: 500 g hovězího masa, 50 g slaniny, 2 dl kyselé smetany, 1 dl bílého vína, vývar nebo polévková kostka, 200 g cibule, kousek másla, kousek bobkového listu, špetka tymínu, 2 zrnka nového koření a pepře.

Na slanině osmahneme nakrájenou cibuli, přidáme pokrájené maso, osmahneme, zalijeme vývarem, okořeníme bobkovým listem, tymíinem, novým kořením a pepřem. Osolíme a dusíme. Před koncem dusení vlije me víno a smetanu a necháme povářit. Můžeme omáčku propásrovat.

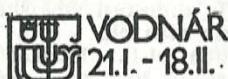
HVĚZDY O NÁS

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Musíš si dobré promyslet své osobní problémy a prodiskutovat je s nejbližšími. Na tom bude záviset tvůj další život. Společné rozhodnutí nebude však snadné uskutečnit. Tak zvaná „nezištná závist“ ti postaví do cesty mnoha překážek a může způsobit i finanční potíže, například neprozumění v práci.

KOZOROZEC
22.XII.-20.I.

Hlavním problémem bude tvoje situace v práci. Ztratíš dobrého spolupracovníka, na kterého ses mohl spolehnout. Tvoje dobrá finanční situace rovněž vyvolá závist některých kolegů. Zato doma najdeš mnoho srdečnosti a pochopení, které ti pomůže vyrovnat se s nesnázemi.

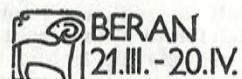
VODNÁR
21.I.-18.II.

Tvoje energie a úsilí v osobních i profesionálních otázkách konečně přinesou výsledky. Cekají tě pochvaly a uznaní a rovněž finanční prospěch. Budeš mít možnost cestovat do zahraničí —

nepromarni tu příležitost. Peněžní náklady, kterých se bojíš, se ti vrátí i s úroky.

RYBY
19.II.-20.III.

Příjemným překvapením bude nečekané větší částka peněz — výhra, dar nebo odměna. Díky tomu budeš moci splnit svá divná přání a plány. Velkou radost ti přinesou úspěchy tvých dětí. Mrakem na slunečním nebi budou proměnlivé náladu tvého životního partnera, ale při troše trpělivosti všechno přejde.

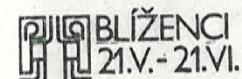
BERAN
21.III.-20.IV.

V práci nepůjde všechno tak, jak bys si přál, ale musíš se snažit ovlidňovat a důsledně realizovat své plány. Jde přece o tvou budoucnost. Z finančních potíží, které zaviní někdo blízký, si nic nedělej, v kritické době z nich vyjdeš. Odpovíš si teprve koncem měsíce, kdy se situace uklidní.

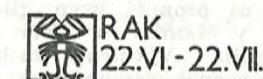
BÝK
21.IV.-20.V.

Věnuj větší pozornost problémům svého partnera. Otekává od tebe pochopení a pomoc, nesmíš ho zklamat. Materiálně ti pomůže člověk, od kterého bys nikdy takovou nezištnost nečekal. V práci všechno půjde dobře, kon-

cem měsíce můžeš očekávat dodatečné příjmy.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

To, čeho teď dosáhneš, přinese výsledky teprve v pozdější době. Zatím však situace na pracovišti nebude lehká. Nebezpečí na zizrak, jenom trpělivosti a úsilí může dosiahnut svého. Vyhněj se kolegům a kolegyním, kteří se přiliš zajímají o tvůj osobní život.

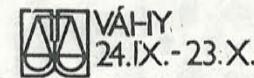
RAK
22.VI.-22.VII.

Toužíš-li po změnách ve svém životě, miš k tomu dobrou příležitost. Můžeš si najít nové zaměstnání, a to při velmi výhodných podmínkách. Nejbližší osoby ti pomohou získat velký prospěch, ale dej si pozor, aby se lehkomyslně nepromarnil všechno, co miš, tím spíše, že tě čekají vážné zdravotní potíže.

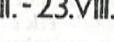
sti, snaž se najít chvíli na odpočinek.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Příznivý rozvoj finanční situace ti zlepší náladu. Pokazí ti ji však nedoznění v rodině a se spolupracovníky, jakož i komplikace, které vyvolají plánovanou delší cestu. Budeš mít štěstí ve hře, i v hazardu, pod podmínkou, že nebudeš přehánět.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Nejbližší měsíc bude klidný a příjemný. Lidé, které miš rád a kterých si vžíš, ti oplatí srdečnost. Nebudeš naříkat na finance a zdravotní stav se zlepší. Drobné problémy budeš mít v práci a ve vztazech se sourozenci. Další rozvoj situace je v tвоich vlastních rukou.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.LEV
23.VII.-23.VIII.

Jen rozvaha a trpělivost tě může zachránit. Jednání nejbližší rodiny by tě mohlo přivést na mazinu. V práci bude náročný ke svým podřízeným, sám bez jejich svědomitějšího příslušenstva. V přátelství bude opatrný, aby se nezklamal. Pamatuj, že tvoje nervy mají jen omezené možnosti.

Tvoje osobní problémy jsou tak složité, že jen ty je může vyřešit. Neohlížej se na jiné a udělej to, co považuješ za správné. Chceš-li se vynahnut finančním potížím, žij s tužkou v ruce a ne ze dne na den. Rozumné plánování ti zajistí úspěch. Díky uznání svého šéfa můžeš požádat se zvýšením platu. Máš dobré perspektivy.

NÁS TEST

Akí ste?

Tento test má odhalit to, čo ste doteraz o sebe nevedeli. Najskôr si zaznáte správne odpovede (áno-ne) a potom urobte bodové hodnotenie. Je dôležité, aby ste odpovedali pravdivo a úprimne.

1. V škole, v prírode si omylom vošiel do dievčenskej (chlapčenskej) izby. Začervenás sá? áno nie
2. Závidíš kamarátovi vyšše vreckové? áno nie
3. Vydaš vreckové, ktoré dostívaš od rodičov, ihned? áno nie
4. Vieš sa okamžite priznať, ak niečo vyvedieš? áno nie
5. Záleží ti na mienke kamarátkov? áno nie
6. Mysliš si, že dospeli majú zmysel pre humor? áno nie
7. Mysliš počas vyučovania na niečo iné? áno nie
8. Vieš odlíšiť dobrý skutok od zlého? áno nie
9. Si nervózny, keď ťa učiteľ vyvolá? áno nie
10. Máš vo svojej izbe rôzne čašky? áno nie
11. Vieš odmiňt pozvanie od kamaráta? áno nie
12. Keď sa cítis unavený, dokončíš začiatú prácu? áno nie
13. Má každá vec v tvojej izbe svoje miesto? áno nie
14. Ak sa ti nič nedári, hneviš sa na celé svoje okolie? áno nie
15. Zabúdaš často na to, čo slúbiš? áno nie
16. Dávajú film, ktorý by si chcel vidieť, ale podľa názoru ostatných nie je pekný. Pôjdeš sa naň podívať? áno nie
17. Máš rámu, keď ideš niekedy s rodičmi na obed do reštaurácie? áno nie
18. Máš radosť, keď ťa chvália? áno nie
19. Ješ rád horčicu? áno nie
20. Robíš iba to, čo ti káže kamarát? áno nie

BODOVÉ HODNOTENIE

Za každú kladnú odpoveď si napište jeden bod. 1 — nie; 2 — ne; 3 — ne; 4 — áno; 5 — ne; 6 — áno; 7 — ne; 8 — áno; 9 — ne; 10 — ne; 11 — áno; 12 — ne; 13 — ne; 14 — ne; 15 — ne; 16 — áno; 17 — ne; 18 — áno; 19 — ne; 20 — ne.

15 A VIAC BODOV Možno povedať, že na svoj vek si kompletnej a harmonická osobnos. Vieš sa orientovať v akejkoľvek

situácii oveľa lepšie ako väčšina tvojich spolužiakov. Nebudete však sebecom a naučiť niečo aj ostatných. Veď celé ľudstvo je zložené z dokonalých a menej dokonalých jednotlivcov. Plne si však uvedomuješ, že okrem zábavy existujú aj povinnosti. Tvojym jediným nedostatkom je, že tvrdohlavo popieraš svoj prípadný omyl.

9 AZ 14 BODOV: Nemôžeš byť vzorom pre ostatných, ale na druhej strane si natoliko vyspelý, že dokončíš priznať svoje chyby. Ale malokedy premýšľaš o dôsledkoch svojho konania. Si úprimný, ale zároveň náročný a zúryv. To ovšem neznamená, že by si z toho mal byť nešťastný, pretože práve za tvoju úprimnosť ľa ostatní majú radi.

MENEJ AKO 8 BODOV: Si trochu neistý, chybujete ti sebavedomie. A okrem toho miš neprijemnou povahu — si tvrdohlavý a nesnažíš sa niečo naučiť od skúsených, čím si ešte viac komplikuješ život. Za svoje neúspechy často obviňuješ iných. Nebudete preto smutný — ak budeš chcieť, získat vlastnosti sa môžeš skoro zbaviť.

SNÁŘ

se vám o:

Záběr — štěstí v obchodě; zabít ji — škodiš si sám; jisti ji — dosáhneš vysokých uznání a poct; kvíkajici — dobrá zpráva; na rybničku — budeš přijati mnoha peněz.

Zaláří — budou ti uloženy těžké zkoušky.

Zalobě podané — nebude nespokojen; vynést ji — zažiješ radost; slyšet ji — je potřeba tvé pomoci.

Zaludečních potíží — nepravidelné životospráva ti přinese škodu.

Zaludeč — zisk, výhra.

Zebříku; vystupovat po něm — tyá ctižádost bude ukojena; sestupovat — budeš odměněn nevděkem; podepřeném o okno — chránit se před okradením; na okno ho klásti — roztomilé dostaveníčko; nositi ho — přispěješ jiným ku pomocí; zříceném — tvá ctižádost tě činí neopatrným.

Zebřinovém voze — pile dovede tě k blahobytu; jeti na něm — bohatství.

Zehličce — výhra.

Zeleznicí — budeš pokračovat zdárně vpřed; jeti ji — musíš si pospišit.

Zelezňem nástroji — mnoho hluku pro nic.

ANDIE. Je jí 33 let, má svěží pleť, černé vlasy a štíhlou postavu, a koliv porodila dvě děti. Jmenuje se Andie McDowellová a je novou hvězdou na filmovém nebi. Hraje ve filmu Hudson Hawk, který se promítá v polských kinech. Slávu získala dost neopakovatelně, předtím hrála malé role ve filmu Sex, lži a video. Pak byla partnerkou francouzského herce Gerarda Depardieu ve filmu Green Card a nedívno měla velký úspěch ve filmu Object of Beauty.

KRIS AQUINOVÁ, dvacetiletá dcera filipinské prezidentky Corazon Aquinové, prosadila své. Už dříve se chtěla stát herečkou, ale maminka tím nebyla příliš nadšena. A když to konečně povolila, pouze s řadou podmínek, především bez milostních scén, žádne polibky. V kinech se už promítá první film natočený v Manille s Kris v hlavní roli. „Vyvolený mého srdece“ překonal všechny rekordy popularity. Před pokladnami stojí fronty a tisk piše „Kris Aquinová je největší naději naše filmu.“

Slečna Kris je velice sebejistá. „Vím, že k úspěchu filmu přispělo to, že jsem dcera prezidentky, ale kdybych byla ošklivá a neměla talent, nedostala bych ani tu nejménší úlohu.“ Paní prezidentka mi radost z dcera úspěchu, ale bojí se, aby ji svobodný filmový svět Kris nezkazil. „Doufám, že dcera zůstane věrná zasadím, v nichž se vychovala,“ říká Corazon Aquinová. Na snímku: Kris.

Andie pochází z Jižní Karoliny z městečka Gaffney, kde dálky z dobrých rodin ještě sedávaly pod magnoliemi a pili mätový čaj a piniové připomínátky Rhetta Butlera. Z takové rodiny je Andie, ale její rodiče se rozvedli, když ji bylo šest let. Vyvolalo to v Gaffney obrovský skandal. Pak její matka začala s Andie se strašně stydět.

Byla ji dvacet, když se sama vydala do New Yorku. Přihlásila se v agenci modelek Elite, kde ji s radostí přijali.

Po několika měsících ji poslali do Paříže. Vrátila se už jako hvězda mezi modelkami. Firma L'Oréal ji nabízela půl milionu dolarů za reklamování jejich výrobků. Andie však nedokázala nepřijal, protože se zamílovávala do Paula Qualleya. Pak byla svatba, první syn Justin, pak první filmová role v nové verzi Tarzana Greystoke. Hlas propůjčila Andie jiní herečka, protože režisér nemohl vydržet její jižní akcent. Pak několik malých úloh a tři roky bez práce. Náhle přišel úspěch ve filmu Sex, lži a video a potom film za filmem i sliva. Dnes je Andie unavena prací a neustále žádostmi novinářů o interview. Touží po dlouhé dovolené, strávené s manželem a syny, Justinem a Raineyem v jejich staré, romantické vile na předměstí New Yorku. Na snímku: Andie McDowellová.

NAJKRAJŠIE. Popularita modeliek a fotomodeliek je dnes obrovská — hovorí sa o nich trolejko ako o filmových hvězách a speváčkach. Ktorá z nich je najkrajšia? — spory trvajú. Američania sa delia na zbožňovateľov 24-ročnej Cindy Crawfordovej a tmavovlasej Lindy Evangelistovej, 25-ročnej dcery talianských emigrantov. V poslednom čase ich ohrozuje nová kráska — 21-ročná Shana, ktorá zatiaľ nič nehovorí o svojom priezvisku. Tvrdí, že pri takej

kráse stačí samotné krstné meno.

Americké krásy (všetky tri zarábajú 10 000 dolárov za deň fotografovania alebo predviďdzania modelov) majú však európsku konkurentku — Claudiu Schifferovú. Je Nemkou, dcérou bohatého advokáta z Rheinbergu, malého městečka v Porýnsku. Má 19 a 1/2 roka 181 cm výšky, nádhernou postavu a přirozené zlaté vlasy. Jej snímky boli už uverejnené na obálkach najvětších amerických a európských časopisů. Claudia stále cestuje, dnes je v Paříži, zajtra v New Yorku, pozajtra v Los Angeles. Za deň prince dostáva zatiaľ „iba“ — 800 dolárov. Objavili ju v diskotéce v Düsseldorfe pred dvoma rokmi pracovníci parížskej agentury „Metropolitain“, ktorí hľadali nové tváre. Poprosili ju o telefónne číslo otecka a mamičky, pricestovali k nim do Rheinbergu — po dlhom presvedčení — dostali súhlas, aby Claudia išla do Paříže. A tak sa začala jej kariéra. Je pravdu, že mamička sa stále boji o dcéru, ale Claudia je rozumné dievča. Na snímke: Američanka Shana a BB 90. rokov, čiže Claudia Schifferová.

McQueen, syn Steva McQueena (ztvárnil stejnou postavu jako jeho otec v nové verzi filmu Bullit) nebo syn Donalda Sutherlanda Kiefer, ktorý je pokládaný za najlepšie vydělávajúceho člena hereckého potahu. Na snímku: Bridget Fonda.

TO TU ĚSTE NEBOLO. Jan Bucquoys, 45 ročný belgický kresliar a satirik, založil v Bruseli prvé na svete múzeum... pánskych nohavičiek. Busquoys sa obrátil na 500 známych osobností s prosbou, aby mu poslali jedine už použité, ale vyprážené nohavičky. Z 500 osobností, doteraz iba 60 malo taký istý zmysel pre humor ako Belga, a poslalo mu žiadane exponaty. Väčšinu z nich umiestnil pod sklon a zavesil na stenách.

Vedľa nich visia karikatury, ktoré nakreslil Bucquoys. Jedna z nich zobrazuje belgického kráľa Baudoina v nohavičkach na hlave.

Medzi osobnosťami, ktoré neposlali zakladateľovi múzea svoju spodnú bielizeň, sú Saddam Hussein a nemecký kancelár Helmut Kohl. Obaja dokonca ani neodpovedali na jeho listy. A na Kohlovi mu zvlášť záleží, lebo také obrovské nohavičky nemá ešte vo svojej zbierke.

Bucquoys tvrdí, že heslom jeho múzea je... boj o mier. „Lebo v nohavičkách nemožno bojovať“. Na snímke: Belga a exponity, ktoré pripravuje pre svoje múzeum.

V HOLLYWOODU I V EVROPE vyrostla druhá herecká generace — dcery a synové slavných filmových herců a hereček. Bridget Fonda, vnučka Henryho Fonda, jej mž otcem je vynikající herec Peter Fonda a tetou Jane Fondovou, ktorá prosila ako herečka a tvůrkyně aerobicu, tvrdí „Stát se herečkou v mé situaci není lehké. Musím dokázat, že sama něco dovedu, že nedostívám role ve filmu jen proto, že jsem ze slavné herecké rodiny.“ Podobné problémy mají jiní představitelé jejího pokolení — Jason Connery, syn Seana (zahrál podobně jako před lety jeho otec Robin Hooda v televizním seriálu), Chad

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. WYDAWCA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Jozef Pivočárik, Eva Matová, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojowska (tłumaczki).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćkowá, Józef Congwa, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkowa, Bronisław Knapčík, Eugen Miśnec, Lydia Msalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerata na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 1000 zł, kwartalnie — 3000 zł, rocznie — 12 000 zł + opłata pocztowa.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 311.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 4.10.1991 r., podpisano do druku 14.11.1991 r.